

Lidingö
stad

2023-06-13

KS/2023:238

Remissredogörelse

För Långängen-Elfviks
naturreservat

Innehållsförteckning

Bakgrund.....	3
Hur remissförfarandet har gått till	3
Sammanfattning av inkomna synpunkter	7
Inkomna synpunkter och bemötande	8
4.1 Myndigheter, organisationer	8
4.2 Lidingö stad	45
4.3 Privatpersoner	59
Revidering av beslut och föreskrifter samt skötselplan	72
5.1 Revidering av beslut och föreskrifter	72
5.2 Revidering av skötselplan	83
Fortsatt arbete	84

Bakgrund

Kommunstyrelsen har gett miljö- och stadsbyggnadskontoret i uppdrag att ta fram ett förslag på att utöka Långängen-Elfviks naturreservat. Förslaget har varit ute på remiss där allmänheten, myndigheter, berörda föreningar och organisationer har kunnat lämna synpunkter om reservatens omfattning, föreslagen skötselplan och reservatsföreskrifter.

Hur remissförfarandet har gått till

I enlighet med kommunstyrelsens beslut 2020-12-07 § 160 (KS/ 2020: 336) har ett förslag till beslut och föreskrifter samt en skötselplan för Långängen-Elfviks naturreservat tagits fram. Dessa handlingar har därefter skickats ut på remiss mellan 15 juni 2022 och 12 september 2022. Handlingarna har under remisstiden även visats i stadshuset samt varit tillgängliga på Lidingö stads webbplats.

Remissen har skickats till myndigheter, berörda föreningar och organisationer enligt en remisslista med 89 mottagare. Allmänheten har getts möjlighet att lämna synpunkter via Lidingö stads webbplats eller via brev.

Remissinstanserna framgår i remisslistan i tabell 1-3 nedan. I tabell 4 redovisas de privatpersoner som inkommit med remissvar och i tabell 5 redovisas föreningar och organisationer utanför remisslistan som inkommit med remissvar.

Totalt inkom 47 yttranden under 2022.

I februari 2023 upptäcktes att remissen inte nått alla remissinstanser varför staden öppnade upp för en ny remissomgång för dessa instanser, fram till den 1 mars 2023. Under den utökade remissomgången inkom ytterligare åtta yttranden.

Myndigheter, organisationer

Tabell 1.

Remissinstanser	Avstår från yttrande	Yttrande utan erinran/ med tillstyrkan	Yttrande med synpunkter/krav	Kvarstående synpunkter
Länsstyrelsen Stockholm			x	x
Skogsstyrelsen			x	
Riksantikvarieämbetet	x			
Kommunala pensionärsrådet	x			
Företagarna Lidingö	x			
Naturskyddsföreningen i Lidingö			x	x
Friluftsförbundet, Lidingö lokalavdelning			x	

Lidingö hembygdsförening			x	
Lidingö ornitologiska förening			x	x
Hyresgästföreningen	x			
Lidingö villor - Villaägareföreningar i Samverkan (LVS)			x	x
Kottlasjöns vänner	x			
Norra Lidingö scoutkår	x			
Lidingö-Breviks scoutkår	x			
Lidingö-Bodals scoutkår	x			
Lidingö Båtförbund	x			
Askrike segelsällskap	x			
Bosö Båtklubb	x			
Breviks Båtsällskap		x		
Gåshaga strand Båtklubb	x			
Katrinelunds Båtklubb	x			
Käppala Båtsällskap	x			
Lidingö Båtklubb	x			
Skärsätra Båtklubb	x			
Sticklinge Udde Båtklubb	x			
Talluddens Båtsällskap	x			
Lidingö jolleseglare	x			
Lidingö roddklubb	x			
Lidingö segelsällskap	x			
Kyrkviksborna	x			
Lidingö Rodel Club			x	x
IFK Lidingö slalom	x			
IFK Lidingö Skid- och Orienteringsklubb			x	x
IFK Lidingö Friidrott	x			
IFK Lidingö fotboll	x			
Korpen Lidingö	x			
Lidingöloppet			x	x
Lidingö sportskytteklubb	x			
Lidingö Brukshundsklubb			x	x
Lidingö Ryttarförening	x			
Lidingö Biodlareförening			x	
Odlarföreningen Hustegaholm	x			
Jägarförbundet	x			
PRO Lidingö	x			
SPF Lidingöskeppet	x			
Arrendatorer av Elfviks gård			x	x
Betesarrendatorer (1 av 8 har svarat).			x	x
Ekholmsnäs golfklubb			x	x
Lidingö golfklubb	x			
Ridskolan Stockby AB	x			
Lidingö Ponnyridskola AB, Elfvik	x			

Långängens gård restaurang och event	x			
Elfviks herrgård		x		
Elfviks Gårdsbistro	x			
Vattenverket			x	x

Lidingö stad

Tabell 2.

Remissinstanser	Avstår från yttrande	Yttrande utan erinran/ med tillstyrkan	Yttrande med synpunkter/ krav	Kvarstående synpunkter
Kultur- och fritidsnämnden			x	x
Miljö- och stadsbyggnadsnämnden			x	x
Teknik- och fastighetsnämnden			x	x
Utbildningsnämnden		x		
Omsorgs- och socialnämnden			x	x
Lidingö tillgänglighetsråd			x	x

Villaägarföreningar

Tabell 3.

Remissinstanser	Avstår från yttrande	Yttrande utan erinran/ med tillstyrkan	Yttrande med synpunkter/ krav	Kvarstående synpunkter
Bosön	x			
Lidingö centrala villaägarförening	x			
Hersby Backe 2	x			
Herserud Värmlands samfällighet	x			
Högberga-Brevik			x	x
Killinge Gåshaga	x			
Korsfararvägen	x			
Kyrkviksborna	x			
Kämpavägen	x			
Käppala	x			
Le-Vi-Ro samfällighetsförening	x			
Mosstorp	x			
Skärsätra	x			
Sticklinge boendeförening	x			
Stureplatån	x			

Remissinstanser	Avstår från yttrande	Yttrande utan erinran/ med tillstyrkan	Yttrande med synpunkter/ krav	Kvarstående synpunkter
Södra Sticklinge	x			
Trasthagen	x			
Trolldalen	x			
Vikbyvägen	x			
Östra Mölna	x			

Privatpersoner

Tabell 4.

Remissinstanser	Yttrande utan erinran/ med tillstyrkan	Yttrande med synpunkter/ krav	Kvarstående synpunkter
Privatperson 1	x		
Privatperson 2		x	x
Privatperson 3		x	x
Privatperson 4		x	x
Privatperson 5		x	x
Privatperson 6		x	x
Privatperson 7		x	x
Privatperson 8		x	x
Privatperson 9		x	x
Privatperson 10		x	x
Privatperson 11		x	x
Privatperson 12		x	x
Privatperson 13		x	x
Privatperson 14		x	x
Privatperson 15		x	x
Privatperson 16		x	x
Privatperson 17		x	
Privatperson 18		x	x
Privatperson 19		x	x
Privatperson 20		x	x
Privatperson 21	x		
Privatperson 22	x		
Privatperson 23		x	x
Privatperson 24		x	x
Privatperson 25	x		
Privatperson 26	x		
Privatperson 27		x	x

Övriga remissvar utanför remisslistan

Tabell 5.

Remissinstanser	Yttrande utan erinran/ med tillstyrkan	Yttrande med synpunkter/ krav	Kvarstående synpunkter
Svenska Turistföreningen, STF Stockholm lokalavdelning		x	x
Häst och boendegruppen på Elfvik		x	x
Centerpartiet		x	x

Sammanfattning av inkomna synpunkter

Totalt har 55 svar inkommit till miljö- och stadsbyggnadskontoret. 25 av 89 remissinstanser har svarat, samt tre organisationer utanför remisslistan och 27 privatpersoner.

Nedan ges en överblick över några av de synpunkter som inkommit till miljö- och stadsbyggnadskontoret:

- Förslag på ändring av reservatets gräns, framför allt utökningsförslag
- Förslag på tillgänglighetsanpassning
- Synpunkter på föreskrifternas innehåll
- Synpunkter kring skjutbanan i Furutorp
- Synpunkter kring cykling i reservatet
- Synpunkter angående hundar
- Synpunkter som betonar vikten av tillräckliga resurser för reservatsförvaltningen
- Förslag om lättläst version av skötselplan och föreskrifter till allmänheten
- Några förslag och synpunkter kring naturreservatets skötsel
- Några allmänt positiva kommentarer

Inställning till utökningen av Långängen-Elfviks naturreservat

41 organisationer/privatpersoner är positivt inställda till bildandet av Långängen-Elfviks naturreservat. 15 av 21 föreningar är positivt inställda, tre har bara lämnat synpunkter utan att nämna deras inställning, två är neutralt inställda och en har ingen erinran. Fyra nämnder är positivt inställda, en har bara lämnat synpunkter. 22 privatpersoner är positivt inställda, fyra privatpersoner har endast lämnat synpunkter utan att nämna deras inställning. En privatperson är negativt inställd.

Inkomna synpunkter och bemötande

Nedan följer inkomna synpunkter. Hälsningsfraser, adresser, namn och bilagor har dock tagits bort. Synpunkterna i sin helhet finns tillgängliga på miljö- och stadsbyggnadskontoret.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets svar på synpunkten, och hur den omhändertagits, finns efter varje yttrande. Om hela eller delar av synpunkten/synpunkterna inte har blivit tillgodosedda markeras detta med ett kryss i tabellerna i kolumnen med rubriken ”kvarstående synpunkt”.

4.1 Myndigheter, organisationer

4.1.1 Länsstyrelsen

Det föreslagna reservatet omfattar ett 703,4 hektar stort område i Lidingö kommun, varav 577,4 hektar utgörs av land. Det område som sedan tidigare omfattas av reservatsskydd hyser två objekt från programmet för skydd av tätortsnära natur: Aldrig långt till naturen, Skydd av tätortsnära natur i Stockholmsregionen (Länsstyrelsens rapport 2003:20).

Länsstyrelsen konstaterar att förslaget naturreservat stämmer överens med intentionerna i Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUF5 2050) från år 2018, bland annat vad beträffar ”samplanering av bebyggelse- och grönstruktur”. Länsstyrelsen bedömer att förslaget stämmer överens med kommunens gällande översiktsplan där området redovisas som natur/park/grönområde samt idrott/rekreation.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och lämnar i övrigt följande synpunkter.

Upphävande av befintligt naturreservat

-I förslaget över utökningen har föreskrifter från det tidigare reservatsbeslutet mildrats. En mildring av en föreskrift (även införande av undantag) är att betrakta som ett upphävande, helt eller delvis, vilket följaktligen förutsätter att synnerliga skäl finns enligt 7 kap 7§ miljöbalken. Vid prövning om synnerliga skäl finns för upphävande, helt eller delvis, är gällande syfte med huvudsaklig förvaltningsinriktning av avgörande betydelse. Länsstyrelsen har uppmärksammat att följande ändringar kan behöva motiveras:

-Det är i det ursprungliga beslutet tillståndspliktigt att anlägga stig och campingplats, men detta är borttaget i de nya A-föreskrifterna.

-I det ursprungliga beslutet finns förbud om att bruka störande motordriven anordning för lek eller sport, men detta återspeglas inte i de nya C-föreskrifterna vilket bör motiveras.

-Undantaget i föreskrift C2 om att tillåta att plocka lösa pinnar är nytt jämfört med gällande beslut, vilket bör motiveras.

Geografisk avgränsning

-I beslutet saknas beskrivningar över skälen till den geografiska avgränsningen i vattenområdena längs kusten. I de områden där reservatsgränsen läggs i strandlinje behövs en beskrivning över var i terrängen gränsen går, om strandlinjen till exempel följer den administrativa strandlinjen enligt fastighetskartan eller föllande fastighetsgränser. Att följa strandlinjen i ett reservatsbeslut brukar inte rekommenderas eftersom den förändras över tid. Helst ska gränsen gå ut en bit i vattnet för att få en tydlig gräns.

-Om arronderingsmark har tagits med behöver detta anges och beskrivas.

Riksintressen

-Länsstyrelsen vill uppmärksamma kommunen om att det aktuella området omfattas av riksintresse enligt 3 kap. 9 § miljöbalken.

-Naturreservatet Långängen gränsar till och ingår devis i riksintresse för kulturmiljövården, Norra Boo - Vaxholm - Oxdjupet - Lindalssundet [AB 51, 58] (delen i Lidingö sn). I beslutet på s 26 står det fel namn och delvis fel beslutsnummer gällande riksintresse för kulturmiljövården. Länsstyrelsen vill även tillägga att Älrviks gård med omgivande odlingslandskap, ängs- och jordbruksmark, gårdsbyggnader, parker, alléer och brygglägen är några av de viktiga uttryck som ligger till grund för riksintressets utpekande och som är viktiga att värna. Riksintresseanspråket innebär att området ska skyddas mot åtgärder som riskerar att påtagligt skada, det vill säga mer än obetydligt skada de uttryck som ligger till grund för riksintresset. Det ska beaktas vid exempelvis tillståndsprövning.

Avvägningar mellan värden

-I avsnittet om avvägningar mellan värden står att "Avvägningar mellan värden kan dock behöva ske från fall till fall. Prioriteringen ska inte innebära inskränkning för friluftslivet, som följer syfte och föreskrifter, utan utgöra underlag för val av lämplig plats". Detta stycke bör förtydligas avseende när avsteg från avvägningar kan behöva göras och vad som avses med "val av lämplig plats".

-Hänvisa gärna till bilaga D, så att det blir tydligt var man hittar informationen om naturvärdesinventeringen.

Fornminnen och kulturmiljö

-Inom naturreservatet finns fornlämningar. Fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950). Till varje fornlämning hör dessutom ett fornlämningsområde "skyddsområde" som är till för att skydda fornlämningen, inom detta område gäller även kulturmiljölagens bestämmelser.

-Informationen om 2 kap. kulturmiljölagen (KML) bör skrivas in i beslut och i skötselplan, eftersom lagskyddet för fornlämningar kan påverka förutsättningarna för skötselåtgärder. Fornlämningarna bör också vara tydligt markerade på kartor både i beslutet och i skötselplanen. Det krävs till exempel tillstånd enligt 2 kap. 12 § KML för att sätta upp stängsel eller för annan byggnation i eller i anslutning till fornlämningar. Att avverka träd eller röja växtlighet kräver inte tillstånd, men måste

göras på ett sätt så att fornlämningarna inte skadas. Det är till exempel inte tillåtet att täcka över fornlämningar med grenar eller kvistar.

-Fornlämningarna är ett viktigt och värdefullt inslag i naturreservatets kulturmiljö. Det är därför önskvärt att de lyfts fram och beskrivs på ett mer utförligt sätt i skötselplanen. Det är också önskvärt att det finns information om fornlämningarna, exempelvis genom skyltning, för dem som besöker reservatet. Skötselplanen bör utformas så att områdena med fornlämningar kan hanteras på ett sätt som är lämpligt för fornvård.

Föreskrifterna

Länsstyrelsen finner att föreskrifterna i huvudsak är väl utformade. Några exempel på andra formuleringar har även lämnats underhand. Länsstyrelsen har följande synpunkter på föreskrifterna:

-Det bör tydligt framgå i föreskrifterna vilka föreskrifter som gäller för mark- respektive vattenområden.

-I avsnittet hur syftet ska uppnås anges att större anläggningar på land eller i vatten inte ska tillkomma annat än som komplettering till befintlig verksamhet. Denna bestämmelse finns inte angivet i föreskrifterna.

-I A, B och C-föreskrifter har flera undantag skrivits ihop med förbud. Ett alternativ är att separera undantagen från respektive förbud och flytta dessa till D-föreskrifterna.

-Skötselåtgärder i skötselplanen behöver överensstämma med vad som är tillåtet enligt B-föreskrifterna. Till exempel finns inte anläggande av faunadepåer och risupplag eller underhåll av vägnätet såsom skötsel av vägkanter och röjning i vägområdet som skötselåtgärder trots att dessa anges som åtgärder i skötselplanen.

-Samtliga förbud och undantag som anges i skötselplanen behöver överensstämma med C-föreskrifterna. Till exempel anges förbud mot utfodring av vilt, fågelmatning vid vissa sjöar samt att vindsurfing, rodd och paddling bör undvikas i närheten av fåglars häckningsplatser i skötselplanen, men inte i föreskrifterna. Undantag för lös hund med jakthund nämns också i skötselplanen men finns inte med som undantag i D-föreskrifterna. I det ursprungliga beslutet finns ett undantag från förbudet om lös hund vid viltvårdsuppdrag samt vid arbete med fårvallning.

-Det bör övervägas om föreskrift C4 bör flyttas till A-föreskrifterna.

-Föreskrift C7 separeras lämpligtvis till två separata föreskrifter.

-Länsstyrelsen vill uppmärksamma om att ordningsföreskrift C16 också kan regleras genom sjötrafikförordningen. Vid reglering av sjötrafik är det viktigt att uppgifter om dessa skickas till Sjöfartsverket för införande i sjökort. Vid reglering av sjötrafik bör såväl Transportstyrelsen som Sjöfartsverket remitteras.

-Regleringen om fågelskydd i föreskrift C17 flyttas lämpligtvis till avsnittet Upplysningar.

-I föreskrift C20 hänvisas till Naturvårdsverkets riktlinjer för buller, det bör istället skrivas ut i föreskriften vad som menas med "ljud av höga volymer". Om en mer omfattande beskrivning krävs kan denna skrivas in i skötselplanen.

-Enligt undantagen har förvaltarna bara undantag från vissa föreskrifter. Undersök noga så att ni inte utestänger förvaltaren från åtgärder som behöver genomföras.

-Om det finns bebyggelse i reservatet kan det vara lämpligt att ange att C-föreskrifterna – åtminstone vissa av dem – inte ska gälla inom tomt- eller gårdsplats.

-Vid våtmarksrestaureringar krävs ibland schaktning. För att genomföra dessa åtgärder krävs det som förslaget ser ut nu dispens mot reservatsföreskrifterna. Det bör övervägas om ett undantag för schaktning vid våtmarksrestaureringar istället bör skrivas in.

-Under stycket upplysningar bör lagrummet för fiskeförbudet anges.

Föreskrifternas ikraftträdande.

Observera att kommunen numera själv ska publicera författningen, istället för att den som tidigare publicerades i länets författningssamling. Passusen om föreskrifternas ikraftträdande bör därför vara: Föreskrifterna träder i kraft tre veckor efter den dag då författningen publicerats i kommunens författningssamling, alternativt på kommunens webbplats, eller vad som är tillämpligt i Lidingö kommun.

Skötselplanen

-Det behöver framgå att skötselplanen är en bilaga till beslutet. Skriv därför ut det i sidhuvudet eller i rubriken på skötselplanen.

-I Skötselplanen anges att det finns en digital skötselplan för området. Det bör förtydligas hur den skiljer sig åt från den tryckta varianten och vad man hittar i de båda versionerna. Det bör också skrivas ut var man kan hitta den digitala skötselplanen.

-Beskrivningar av skötsel och åtgärder, till exempel anläggande av cykelväg bör flyttas från beslutet till skötselplanen.

-Länsstyrelsen vill uppmärksamma att texten om detaljplaner i skötselplanen behöver uppdateras i avseende på de detaljplaner som ligger i det södra delområdet. Dessa beskrivs inte alls i skötselplanen.

-I skötselplanen nämns ett hundrastområde samt åkermarker som ska skötas som rekreationsytor med klippt gräs. Dessa områden behöver markeras i karta.

Kartor

- Överväg att välja A3 som format på kartorna då det annars är svårt att utläsa detaljerna. Om nödvändigt, för att kunna utläsa hur gränsen går i vissa delar där det finns många fastigheter, kan förstoringar av delar av kartan då läggas som ytterligare bilagor till beslutet.
- Beslutskartans text är svårläst, i kartan måste texter och fastighetsbeteckningar tydligt framgå.
- Symbolen för Tomtmark på beslutskartan är svår att se avgränsningen för.
- Teckenförklaring för kommungräns saknas i beslutskartan.
- I kartorna Naturtyper och Naturvärdesklass i skötselplanen (bilaga C och D) bör sträckningen för spår och vägar tydliggöras.
- I kartan över Rekreation och friluftsliv i skötselplanen (bilaga E) bör symboler korrigeras så dessa inte överlappar varandra.

Remissinstanser

Länsstyrelsen uppmärksammar att det hänvisas till en vattendom från 1949 i skötselplanen. Om domen rör ett så kallat sjösänkingsföretag eller torrlägningsföretag är samtliga markägare inom båtomsområdet att betrakta som sakägare.

Bilaga

Kommunala reservat – rutiner efter att reservatsbeslutet är fattat.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Upphävande av befintligt naturreservat

Synpunkterna har gått igenom och förtydliganden gjorts i beslut och föreskrifter, inklusive D, undantag. Enligt uppgift från länsstyrelsen behöver särskilda skäl inte finnas vad gäller omformuleringar av C-föreskrifter. Förbud att anlägga stig har lagts till en A-föreskrift.

Geografisk avgränsning

Gränserna i vattnet har setts över i förhållanden till framtagna underlag om naturvärden i marina miljöer, gällande detaljplaner och fastighetsgränser. I norr följer gränsen 10-meters djupkurvan, med vissa uträttningar, eftersom det är ner till tio meters djup som bottenarna hyser det rikligaste växt- och djurlivet. Ingen arronderingsmark har tagits med.

Riksintressen

Beslut och skötselplan har uppdaterats avseende riksintressen, inklusive att det ska beaktas vid tillståndsprovning.

Avvägningar mellan värden

Avsnittet om avvägningar har förtydligats och hänvisning lagts in.

Fornminnen och kulturmiljö

Information om kulturmiljölagen, skydd och hantering av fornlämningar har lagts till i beslut och skötselplan. Fornlämningar har även markerats i beslutskarta, förutom i separat karta över kulturmiljöer.

Föreskrifterna

Länsstyrelsens synpunkter på utformning av föreskrifter och samstämmighet med andra förbud och skrivningar i beslut och skötselplan har gått igenom och en rad kompletteringar och ändringar har genomförts med hänsyn till dessa. I vissa fall har disponeringen behållits av pedagogiska skäl eller till följd av bättre samstämmighet med Lidingös stads arbetsgång, organisation och dialog kring stadens arbete med sina skyddade områden. Detta gäller till exempel i några fall där undantag skrivits ihop med föreskriften, istället för att separeras och skrivas i D-föreskrifterna. Om undantag endast berör en föreskrift har miljö- och stadsbyggnadskontoret bedömt att det är tydligast att ange undantaget i anslutning till förbuds föreskriften, medan det för undantag som omfattar flera föreskrifter har bedömts vara tydligare att ha undantaget som D-föreskrift.

Regleringen av fågelskyddsområdet i föreskrifterna kan inte flyttas till avsnittet upplysningar, eftersom det skulle medföra att fågelskyddet skulle försvinna när det nuvarande reservatsbeslutet upphävs.

Föreskrifternas ikraftträdande

Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

Skötselplanen

Länsstyrelsens synpunkter på utformning av skötselplanen har gått igenom och en rad kompletteringar och ändringar har genomförts utifrån länsstyrelsens synpunkter.

Kartor

Länsstyrelsens synpunkter på utformning av kartor har gått igenom och kompletteringar och ändringar har genomförts med hänsyn till dessa.

Vad gäller reservatsgränsens läsbarhet så kommer högupplösta A3-kartor finnas tillgängliga för separat nedladdning på stadens webbplats.

4.1.2 Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen är tillsynsmyndighet, enligt skogsvårdslagen och delar av miljöbalken, gällande skogliga åtgärder på skogsmark (mark som lyder under skogsvårdslagen). Vidare ingår bland Skogsstyrelsens uppgifter att medverka i frågor om samhällsplanering för en hållbar utveckling och hushållning med naturresurser.

Skogsstyrelsen tillstyrker att det förslagna området får ett områdesskydd och den skötselplan som är upprättad.

I det förslagna reservatsområdet finns försöksytor "Yttringeskogen" där Skogsstyrelsen har ett avtal om skogsskötseln med kommunen (ert dnr 2007.10023. Avtalat bifogas. Det är SLU som designat försöksytorna. Skogligen försök är långsiktiga och därför är det viktigt att arbetet med försöksytorna inte förstörs av kortsiktiga åtgärder som motverkar syftet med försöket.

En långsiktig finansiering bör säkerställas för förvaltning av de åtgärder som förslås i hela det planerade naturreservatet.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Försök i Yttringeskogen

Staden har haft dialog med Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitetet (SLU). Området kommer att inkluderas i naturreservatet och SLU och Skogsstyrelsen kommer fortsatt att kunna bedriva forskning och försök i området i enlighet med ingått avtal. Forskningen och försöksverksamheten får pågå fram till att endera parten säger upp avtalet. Detta kommer att framgå under D-föreskrifterna och i beslutskartan.

Långsiktig finansiering

Hur den långsiktiga finansieringen av förvaltning ska ordnas överlämnas till tekniska förvaltningen och dess nämnd.

4.1.3 Naturskyddsföreningen i Lidingö

Med glädje ser Naturskyddsföreningen att naturen på Lidingö får ett utökat skydd. En natur med hög biologisk mångfald har större motståndskraft mot de klimatförändringar vi står inför och är en grund för vårt välbefinnande.

En orsak till att den biologiska mångfalden minskar är att artrika marker blir för små samt fragmenteringen av dem. Utökningen av reservatet mot Mölna är efterlängtat, men är isolerad från resten av reservatet. Även området norr och söder om Södra Kungsvägen bör ingå i reservatet då det är en viktig spridningsväg. Många arter, inte minst de som är knutna till gamla ekar, har inte utvecklat strategier för att sprida sig längre sträckor. Fuktängen norr om Södra Kungsvägen har även den höga naturvärden. I reservatets östra del mot Killinge går gränsen genom en hävdad ängsmark, vilket gör att större delen av ängen ligger utanför. Här bör hela ängsmarken ingå (se bifogad karta).

I skötselplanerna beskrivs Lidingös berg- och jordarter. Det är inte landhöjningen som ansamlat block och morän i sluttningar, de har avsatts av isen. Sedan har landhöjning lett till att, som det står i texten, moränen svallats ur av havets vågor och postglaciala leror avsatts i sprickdalarna. Värt att nämna är även det stråk av grönsten, som sträcker sig över den norra delen av Lidingö, från norra Elfvik, Södergarn, Bosön och Kyttinge. Grönsten är liksom kalksten basisk och har betydelse för florans utveckling (se www.sgu.se).

Naturskyddsföreningen gläds åt att skogens värderas för sina naturvärden och som en resurs för rekreation och inte som virkesproducent. Den tätortsnära skogen har höga naturvärden och äldre träd än en produktionsskog. Enligt skötsel föreskrifterna vill man, för att begränsa granbarkborrens angrepp, placera ut fällor samt ta bort angripna träd. Enligt Skogsstyrelsen innebär granbarkborren inte något hot i naturreservat, snarare tvärt om. Granbarkborren är en viktig födoresurs för såväl fåglar som insekter. Om de arter som har granbarkborren som föda samt deras livsmiljöer gynnas, minskas risken för större angrepp.

Många använder skogarna på Lidingö inte bara för att vandra, plocka bär, svamp och njuta av naturen, utan även för träning. Runt om i skogarna bildas breda cykelstigar som sliter hårt på marken. Det behöver styras upp var i naturen man får cykla på samma sätt som det finns uppmärkta ridvägar.

På skjutbanan sydväst om Södergarn ska det råda förbud mot blyammunition så att inte bly sprids i naturen.

Skogsstyrelsens och SLU:s samarbete med Lidingö stad kring kontinuitetsskogar och kontinuitetsskogsbruk i Yttringeskogen norr om Elfviksvägen bör avbrytas, eller har så redan skett? Enligt remissförslagets skötselindelning- norra delen är området angivet som "skog för fri utveckling. Det skulle vara utmärkt om så är fallet! Yttringeskogen är en tätortsnära blandskog med tall, gran, björk och inslag av ädla lövträd. Den totala ytan som ingår i försöket är 4,8 hektar. Skogen har höga naturvärden till exempel öns enda förekomst av den starkt hotade kärleväxten Ryl, *Chimaphila umbellata* (listad som EN = starkt hotad i ArtDatabanken rödlista över hotade arter 2020). Yttringeskogen är också ett populärt och välbesökt område med höga sociala värden.

Att bevara och skapa kantzoner är bra, glöm inte bort sälgen som är av stor vikt för pollinatörerna tidigt på våren.

Vid skötsel av ängsmarker samt ytor som kan utvecklas och bli artrikare, är tidpunkten av slåttern av stor betydelse. Det finns ingen anledning att de slås innan slutet av juli. Örternas frön behöver mogna och många insekter hotas just av att blommorna slås av för tidigt då de är värdväxter för larvochpuppstadium. Liksom att vägar plogas på vintern när det är snö, borde skötseln av gräsbevuxna ytor också göras efter behov och inte efter ett förbestämt antal gånger. Torra månader kanske gräset inte alls behöver klippas/slås vilket även skulle bidra med färre utsläpp av fossila bränslen. All skötsel av naturmiljöerna måste övergå till eldrivna (eller hästdrivna) maskiner. Trevligt att se är att det sprids fröer mellan de olika markerna som slåttas med upptag. På så sätt kan även de mindre artrika markerna utvecklas!

Att bränna ängsmarker kan i vissa fall fungera för att få bort förna, men ska undvikas om det finns örnbräken som är en ohävdart och gynnas av bränder.

Förslaget om att så in blåklint och solrosor i naturen låter inte så genomtänkt. Det kan man gärna göra i bebyggda områden och runt gårdarna, men i ett naturreservat ska de vilda växterna gynnas, vilka även är värdväxter för insekter.

Den björkäng vid Södergarn som hävdas av Naturskyddsföreningen sedan närmare 20 år har blivit ett populärt utflyktsmål. Detta har lett till slitage och flera av de ursprungliga arterna har minskat eller försvunnit. En gårdsgård som leder parallellt med stigen skulle styra hur man tar sig över ängen till vattnet. Ängen är på sommaren en populär tältplats vilket också lett till slitage. En stor ”spontan” grillplats har anlagts nere på ängen och måste tas bort. Ett tältförbud på området är önskvärt.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Förslag på utökning av naturreservatet

Ingen åtgärd. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

Naturgeografi, samt berg- och jordarter

Texten angående Lidingös berg- och jordarter kommer att revideras.

Föreskrift om granbarkborre

Ingen åtgärd. Syftet med föreskriften gällande granbarkborren är att förvaltaren ska kunna hantera storskaliga angrepp, till exempel som följd av större stormar. Storskaliga angrepp skulle kunna innebära säkerhetsrisker. Syftet är inte att fälla enskilda träd eller grupper av träd som står spridda i skogen.

Cykling i reservatet

Angående cykling i naturreservaten har en föreskrift som reglerar var man får cykla tagits fram.

Blyammunition

Ingen åtgärd. Skjutbanan ligger inte inom naturreservatet och gällande avtal finns mellan flera skytteföreningar och staden. Anläggande av miljöomfång för blyammunition görs främst när man bygger nya skjutbanor/skjutvallar, på skjutbanor där man skjuter mycket och med grov kaliber dvs. stora totala mängder bly, vid särskilt skyddsvärda områden eller där det föreligger stor risk för spridning.

Miljö- och stadsbyggnadskontoret bedömer att inget av ovan gäller vid Furutorps skjutbana varför inga omgående krav på sanering av skjutvallarna ställts.

Skogsstyrelsen och SLU:s demonstrationsskog och forskningsförsök i Yttringesbogen

Ingen åtgärd. Staden har ett gällande avtal med Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och försöksverksamheten och forskningen kommer att få fortsätta. Skogliga försök har långa omloppstider och det finns mycket få försök som undersöker hyggesfria metoder. Dessa är viktiga för att skogsbruket i Sverige kan bli

mer hållbart ur flera perspektiv. I området finns behov av att friställa bland annat gamla tallar varför det ändå finns behov av att ta ut en del träd. I det gällande avtalet står dessutom att skogens natur- och friluftsvärden inte får försämrats. Staden planerar för att göra en ny naturvärdesinventering i området som sedan kan följas upp.

Skötsel av ängar

Ingen åtgärd. Staden instämmer i flera av synpunkterna, men det är viktigt att staden ser till målbilden och att skötselmetoden inte är för snävt skriven eftersom Lidingö stad ämnar följa den senaste forskningen och följa goda praktiska exempel. Skötselmetoden behöver ses över med jämna mellanrum och skötseln bör utgå från vilka växter och djur som ängarna hyser.

Insådd av växter

Texten kommer att revideras något. Tanken är att man skulle kunna så in blommande växter på utvalda ställen. Det kan till exempel gälla mark som ingår i växtföljd där det råder blombrist och en rikare blomning bedöms kunna bidra till ökad biologisk mångfald.

Synpunkt om sälg

Vid naturvårdande skötsel försöker tekniska förvaltningen alltid att gynna sälgen.

Björkäng vid Södergarn

Tekniska förvaltningen överväger att sätta upp en gärdesgård i samarbete med Naturskyddsföreningen för att leda människor runt ängen i syfte att minska slitaget.

Tekniska förvaltningen kommer att avlägsna den spontana grillplatsen.

Gällande tältning så får man inte tälta på växande gröda. Därför kan staden vid behov sätta upp skyltar om att tältning på ängsmark inte är tillåten.

4.1.4 Friluftsförmedlandet, Lidingö lokalavdelning

Vi ställer oss mycket positiva till att Sticklingseskogen får ett permanent skydd samt till skyddet av de tillkommande områdena i det befintliga reservatet Långängen-Elfvik.

Såväl föreskrifter som skötselplaner är väl genomarbetade och ambitiösa. Vi har inga synpunkter i detalj på dessa men vill framhålla vikten av att den förvaltning som har att sköta områdena får de resurser som krävs.

Friluftsförmedlandets verksamhet sker till allra största delen utomhus. Våra medlemmar bedriver friluftsliv i olika former över större delen av Lidingö, med den varierande natur som vår ö har att erbjuda. Vår ambition är att stimulera både medlemmar och icke-medlemmar till aktivt friluftsliv. Vårt ideella arbete är beroende av natur med höga kvaliteter både för natur och friluftsliv. Värnandet om natur är den viktiga del i vår pedagogiska verksamhet inte minst i relation till barn och ungdomar.

Vi tillstyrker bildandet av reservatet i Sticklinge och utökning av Långängen-Elfviks naturreservat samt de föreslagna riktlinjer och skötselplaner för områdena.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Tillräckliga resurser till förvaltningen

Hur den långsiktiga finansieringen av förvaltningen av reservatet ska ordnas överlämnas till tekniska förvaltning och dess nämnd.

4.1.5 Lidingö Hembygdsförening

Hembygdsföreningen tillstyrker varmt bildandet av det helt nya naturreservatet i Sticklinge samt den föreslagna utvidgningen av det befintliga naturreservatet Långängen-Elfvik.

Det föreslagna naturreservatet i Sticklinge innehåller områden med mycket höga naturvärden och har stor betydelse för friluftslivet. Naturen i området är varierad; från den vackra skogen med gamla ekar i närheten av Tyktorpsvägens norra del till de brantare och lite vildare partierna norr om Tyktorps gård.

LHF välkomnar att området får ett skydd som naturreservat.

Långängen-Elfviks naturreservat innehåller redan i sin nuvarande utsträckning områden av mycket höga värden för natur, kultur och friluftsliv. Såvitt vi har förstått, utan att i detalj jämföra gällande föreskrifter med de föreslagna för det centrala området, innebär de nya reservatsbestämmelserna snarast ett förstärkt skydd.

De områden som föreslås tillkomma är värdefulla på flera sätt. Särskilt intressant är området väster om Ekholmsnäsavägen, i en nyckelbiotop, som har mycket höga naturvärden. Även tillskotten söder om Kottlasjön och vid Ekholmsnässjön har höga naturvärden. Vid Mölna gård finns en fin och bevarandevärd kulturmiljö. Det arealmässigt största tillskottet, skogslandet norr om Elfviksvägen, har områden med höga naturvärden och är framför allt värdefullt för friluftslivet.

LHF har inga detaljanmärkingar avseende vare sig föreskrifter eller skötselplaner. Skötselplanerna är mycket ambitiösa. I vissa delar föreslås fri utveckling, i andra delar skötsel då det ju är fråga om natur- och kulturvärden i ett kulturlandskap.

Det är angeläget att förvaltningen tilldelas de resurser som krävs för det långsiktiga arbetet med reservaten.

Såväl riktlinjer som skötselplaner innehåller en mängd värdefull och intressant information. LHF föreslår att denna, kanske något förkortad, på lämpligt sätt görs lättillgänglig för alla som vill lära sig mer om natur och kultur på Lidingö.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Lättillgänglig skötselplan

Ett informationsmaterial till allmänheten med förenklade föreskrifter kommer att tas fram när beslut om naturreservat har fattats. Miljö- och stadsbyggnadskontoret ser att det skulle kunna vara en möjlighet att göra en förenklad version även av skötselplanen. Alternativt skulle information och kommunikation kring naturreservaten kunna utvecklas på stadens webbplats och i Naturkartan.

Tillräckliga resurser till förvaltningen

Hur den långsiktiga finansieringen av förvaltningen av reservatet ska ordnas överlämnas till tekniska förvaltningen och dess nämnd.

4.1.6 Lidingö Ornitologiska förening

LOF är mycket positiv till att en större del av Lidingö genom förslagen skyddas mot exploatering. De båda aktuella områdena inrymmer stora naturvärden och har bland annat ett rikt fågelliv. LOF:s övergripande bedömning är att de föreslagna skötselplanerna ger goda förutsättningar för att bevara och utveckla områdenas naturvärden, förutsatt att de också genomförs i praktiken. Även förslagen till föreskrifter är i det stora hela väl avvägda.

- Att bevara och utveckla våtmarkerna i särskilt Långängen-Elfviks naturreservat är mycket angeläget. Långängssjön (Västra Långängskärret) är en viktig fågellokal som är skapad av människan och där åtgärder återkommande behöver vidtas för att våtmarken ska behålla sin biologiska mångfald. Följande citat ur skötselplanen är en bra sammanfattning:

”Öppna våtmarker behöver dock ofta en återkommande störning i form av vattenståndsvariation eller åtgärder för att bibehålla en dynamik och förhindra igenväxning som på sikt minskar funktionen och den biologiska mångfalden knutna till våtmarkers många småbiotoper.”

Specifikt för Långängssjön står också följande i skötselplanen:

”Västra Långängskärret sköts med begränsad tömning och vattenståndssänkning under sensommaren/senare delen av september. Fullständig vintertömning utförs bara vart 5:e till 8:e år.”

LOF menar att skötselplanen för Långängssjön inte har följts i detta avseende sedan den senaste restaureringen år 2010. Framöver är det viktigt att skötselplanen följs; förutom att åstadkomma vattenståndsvariationer behövs slyröjning i stort sett årligen.

- Fortsatt utveckling av den betade strandängen NV Gråviken ska prioriteras för att bland annat skapa en "blå bärd" mot viken. Erfarenheterna från årets betning med vattenbufflar är positiva, men ett ökat betetryck är önskvärt.
- Båtsmanhättan utanför Duvholmens brygga bör ingå i Långängen-Elfviks naturreservat. Skäret är bland annat en viktig rastplats för skrântärnor under eftersommaren.
- Föreskrifterna ska ange att kopplingstvång för hund gäller året runt i de båda naturreservaten i sin helhet. Förslaget att endast ha kopplingstvång i delar av reservaten bidrar till ökad osäkerhet för hundägare om vad som gäller. Jaktlagens bestämmelser innebär att det ändå i praktiken är kopplingstvång under perioden 1 mars-20 augusti. Det är för övrigt beklagligt att efterlevnaden av såväl jaktlagens som nuvarande skötselplans bestämmelser avseende kopplingstvång för hund är så dålig på Lidingö.
- I beskrivningen av "Växt- och djurliv" i reservaten finns ett antal missvisande uppgifter angående fågelarters förekomst som kan ge intryck av att arter som härmsångare, trädlärka, sparvuggla, hämpling och gräshoppsångare häckar i de aktuella områdena, vilket inte stämmer överens med verkligheten.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Bevara och utveckla våtmarker

Synpunkten noteras. Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer i att det finns ett behov av att bevara och utveckla våtmarkerna. Det finns planer om att åstadkomma vattenståndsvariationer i Västra Långängskärret och 2023 har sly röjts från öarna. Det finns långsiktiga planer på att utveckla och återskapa fler våtmarker i stadens Blåplan. Det finns även planer på att utveckla strandbetet vid Gråviken i syfte att gynna fiskföryngring, fågel och övrig fauna och flora.

Fortsatt utveckling av blå bärd samt ökat betetryck

Synpunkten noteras. Betet med vattenbufflar kommer att fortsätta på strandängen och målet är att anpassa betetrycket så att det på bästa sätt gynnar den biologiska mångfalden. Det finns möjlighet att efterfråga om ytterligare djur kan beta strandängen, men antalet djur beror förstås också på tillgången på foder som varierar mellan åren. Tillgång på djur att hyra kan också vara begränsad.

Båtsmanhättan

Ingen åtgärd. Båtsmanhättan kommer inte att ingå i naturreservatet, eftersom fågelskyddsområde bedöms vara en lämpligare skyddsform. Området bör i stället utredas som fågelskyddsområde.

Koppeltvång året om

Ingen åtgärd. Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer i att det är olyckligt att efterlevnaden av jaktlagen och reservatsföreskrifterna är dålig. Frågan om

koppeltvång eller inte i den utökade delen av naturreservatet har diskuterats flitigt och är ett politiskt beslut. Staden föreslår att en tydlig karta där det framgår var koppeltvång gäller tas fram. Denna skulle kunna finnas tillgänglig på stadens webbplats. Ute i reservatet kommer skyltar vid reservatets entréer påminna om var koppeltvång gäller samt om lagen om tillsyn över hundar och katter.

Missvisande uppgifter angående fågelarters förekomst.

Miljö- och stadsbyggnadskontoret kommer att revidera texten.

4.1.7 Lidingö Rodel Club

Rodelklubben har under de senare åren gjort ett stort arbete med ekonomiskt stöd från likväl Riksidrottsförbundet samt Lidingö Stad för att förlänga Sveriges enda Naturrodelbana till en längd som gör den Internationellt godkänd för tävling.

Under sommaren har banan haft besök av Internationella Rodelförbundet som nu godkänt banan som en av Världens 38 godkända banor och målet att arrangera en Internationell tävling är väldigt nära.

Att en nu föreslagen utökning av naturreservatet så slimmat nära vår bana gör det näst omöjligt för publik att närvara på den södra delen av banan oroar oss en del. Vi är givetvis positiva till att man vill utöka naturreservatet på Lidingö men föreslår att man överväger att bibehålla tidigare gräns som löper ner mot Ekholmsnäs vägen från Rodelbanan sett. Synpunkter gäller nedan inringade område i rött.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Reservatsgränsen bör bibehållas som idag

Ingen åtgärd. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå. Naturreservatets föreskrifter hindrar inte att verksamheter kan utövas, men man måste söka om tillstånd vid till exempel större arrangemang. Stora delar av området är klassat med högsta naturvärde och har därmed unika naturvärden med nationellt intresse för naturvården. Liknande höga värden finns endast på ett fåtal små platser till på Lidingö. Skogsstyrelsen har pekat ut området som nyckelbiotop, och den består bland annat av en mycket värdefull ekmiljö. Lidingö har både i ett regionalt, europeiskt och internationellt perspektiv ovanligt mycket värdefulla ekar och har därför också ett extra stort ansvar att bevara dessa ekmiljöer för framtiden.

4.1.8 IFK Lidingö Skid- och Orienteringsklubb och Lidingöloppet

Lidingöloppet

I mailkonversation mellan miljö- och stadsbyggnadskontoret och Lidingöloppet, skriver Lidingöloppet att: "IFK Lidingö Skid - och Orienteringsklubb, org.nr 813600-1461 har i sitt yttrande även tagit med Lidingöloppets synpunkter gällande motionslopp".

IFK Lidingö SOK

1 Bakgrund

IFK Lidingö SOK bedriver i dagsläget träning- och tävlingsverksamhet i samtliga områden som nu föreslås som reservat. Klubben tar också fram och sätter ut veckans bana som är tillgänglig för alla att skriva ut som karta och använda. IFK Lidingö SOK är aktiv ägare och arrangör av Lidingöloppet vars bansträckning går genom de områden som nu föreslås som bli naturreservat.

2 Yttrande

IFK Lidingö SOK har den 6 september 2022 haft möte med representanter från kommunens miljö- och stadsbyggnadskontoret/miljö- och hälsoskydds enheten för att ställa frågor om processen med reservaten i relation till klubbens verksamhet, samt att muntligt framföra synpunkter. Detta dokument beskriver skriftliga synpunkter från IFK Lidingö SOK.

2.1 Orientering som idrott och folkrörelse främjar syftet med föreslagna reservat
IFK Lidingö SOK pågående verksamhet stämmer väl överens med syftet med de föreslagna reservaten, eftersom orientering som idrott och folkrörelse främjar både friluftsliv, rekreation och ger upplevelsevärden. IFK Lidingö SOK motsätter sig inte de föreslagna reservaten, men framhåller att det är av stor betydelse att genomförande av orienteringsverksamhet samt terränglopp som Lidingöloppet inte försvåras av reservaten.

2.2 Inget förbud, anmälan i stället för tillstånd

IFK Lidingö SOK menar att naturreservat normalt sett inte ska ha förbud av något slag mot orienteringsarrangemang, oavsett arrangemangets storlek. Detta eftersom orienteringslöpning i sig inte skadar naturen, samt eftersom sådana speciella åtgärder med mark och natur som ett stort arrangemang eventuellt kan kräva regleras i annan ordning via reservatens föreskrifter eller via annan lagstiftning såsom krav på markägartillstånd.

Naturreservat ska inte heller ha krav på tillstånd för orientering, med samma motivering som ovan. Vidare bedömer IFK Lidingö SOK att punkt nummer 18, samt 14 i respektive föreskrift bör strykas enligt nedan eftersom de innebär en allt för omfattande detaljreglering. Det blir exempelvis förenat med tillståndsplikt att sätta upp ett bord i reservaten. Mot denna bakgrund anser IFK Lidingö SOK att den kommenterade föreskriften för Elfvik/Långängen ska ändras till:

I C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, Utan tillstånd från Lidingö stad är det förbjudet att: osv.

IFK Lidingö SOK anser att föreskriften ska ändras enligt följande:

~~18. sätta upp partytält, tävlingscenter, presenning, alla former av toaletter, stora bord eller liknande,~~

19. "Undantag gäller för skolverksamhet och ideella föreningars barn- och ungdomsverksamhet, **samt för orientering och terränglopp.**"

Mot denna bakgrund anser vi att den kommenterade föreskriften för Sticklinge ska ändras till:

I C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, Utan tillstånd från Lidingö stad är det förbjudet att: osv. IFK Lidingö SOK anser att föreskriften ska ändras enligt följande:

~~14. sätta upp partytält, tävlingscenter, presenning, alla former av toaletter, stora bord eller liknande,~~

15. "Undantag gäller för skolverksamhet och ideella föreningars barn- och ungdomsverksamhet, **samt för orientering och terränglopp.**"

Om kommunen ändå anser att en sådan ändrad föreskrift riskerar leda till en okontrollerad situation där orientering kan motverka reservatens syften, föreslår vi som ett "andrahandsyrkande" att en ändrad föreskrift enligt ovan kompletteras med en föreskrift om krav på anmälan/samråd med kommunen för orienteringsarrangemang med fler än 150 deltagare. Anmälan är en enklare administrativ process samtidigt som kommunen även fortsatt kan styra verksamheten på det sätt som kommunen finner viktigt för att syftet med reservaten inte ska motverkas. För att säkerställa en pragmatisk och effektiv kontakt inför tävlingar i de nu föreslagna reservaten förslår IFK Lidingö SOK att ett beslut fattas som omfattar verksamhet över flera år, så att kommun och klubb inte behöver hantera en ny anmälan för varje evenemang.

Orienteringsrörelsens organisationer har sedan många år har väl utvecklade regler för hur arrangemang ska genomföras för att garantera att störningar i naturen undviks. Det gäller hänsyn vid placering av kontroller, löpriktningar, tidpunkt på året m.m. Som stöd till arrangerade klubbar finns ett omfattande informationsmaterial och det genomförs årliga utbildningar. Allt med syfte att uppfylla Naturvårdsverkets Allmänna Råd avseende orienteringsrörelsens hänsyn till bl.a. naturvärden. Sådana hänsyn och anpassningar av arrangemang sker genom samråd med markägare, jakträttsinnehavare, berörd myndighet m.fl. och är en tvingande rutin för orienteringsrörelsen i Sverige. Eftersom orienteringssporten har detta utvecklade system för hänsynstagande anser vi – liksom Stockholms Orienteringsförbund – att generellt sett ska inte restriktioner mot orientering inskrivas i föreskrifter för naturreservat. Endast i de undantagsfall där ett naturreservat har ett strikt vetenskapligt skyddsintresse, och inte primärt inrättas för allmänhetens vistelse, kan tillståndskrav för orientering vara befogat.

Slutligen vill vi påtala att krav på tillstånd för orienteringsarrangemang även kan bli aktuellt av andra skäl än naturhänsyn och då enligt andra regler än ovan. Det kan t. ex. gälla att Lidingö stad i egenskap av markägare ska ge tillstånd att nyttja en plats

för parkering, samlingsplats med mål, toaletter m.m. eller polismyndighets tillstånd för en viss åtgärd i trafikmiljö.

2.3 Rita bort parkeringar osv. från reservaten

Kommunen föreslår att reservat görs av Fågelöudde inklusive badplats, parkeringar, osv. IFK Lidingö SOK anser att parkering, vägar och badplats bör ritas bort från reservaten. Det fyller ingen funktion att inkludera dessa områden för att uppfylla reservatens föreslagna syften. Att rita bort parkeringar, vägar och andra liknande ytor bör även göras på andra platser än vid Fågeludde.

2.4 Undantag från administrativa avgifter

Om kommunen vidhåller tillståndsplikt eller anmälningsplikt enligt reservatens föreskrifter, menar IFK Lidingö SOK att vi i egenskap av ideellförening ska undantas från eventuella administrativa avgifter från kommunen som uppkommer vid handläggning och beredning av tillstånd, anmälan osv. till följd av reservaten.

2.5 Inkludera Lidingöloppet

IFK Lidingö SOK menar att information om Lidingöloppet ska läggas till i skötselplanerna, förslagsvis i avsnitten om pågående markanvändning, samt i andra relevanta handlingar. Information om Lidingöloppet saknas helt i handlingarna om de föreslagna reservaten, vilket IFK Lidingö SOK menar är en brist eftersom Lidingö Stad är både markägare och en aktiv part i Lidingöloppet som går genom de nu föreslagna reservaten. Staden sköter flera av arrangemangets viktiga funktioner med fokus på drift, it, säkerhet, miljö och hållbarhet.

Lidingöloppet är världens största terränglopp och en stor del av Lidingös identitet och varumärke i form av Hälsans ö. Loppet är också en angelägenhet för hela Sverige genom att vara det mest välkända terrängloppet i landet. Det är därför helt centralt för hela Sverige att reservaten inte försvårar Lidingöloppets genomförande.

Ytterligare yttrande

"Vi vill att även Lidingöloppet, i egenskap av ideellförening, ska undantas från eventuella administrativa avgifter från kommunen som uppkommer vid handläggning och beredning av tillstånd, anmälan osv. till följd av reservaten.

Lidingöloppet erbjuder oss att också att samverka med Lidingö Stad i det fortsatta framtagandet av reservatets omfattning och regleringar, så att dessa inte försvårar loppets genomförande och att reservatens föreslagna syften kan uppfyllas. Lidingöloppets organisation har mycket god lokalkännedom om området för loppet och därmed delar av de föreslagna reservaten. Lidingöloppet är världens största terränglopp och en stor del av Lidingös identitet och varumärke i form av Hälsans ö. Loppet är också en angelägenhet för hela Sverige genom att vara det mest välkända terrängloppet i landet. Det är därför helt centralt för hela Sverige att reservaten inte försvårar Lidingöloppets genomförande."

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Inget förbud, anmälan i stället för tillstånd med mera

Miljö- och stadsbyggnadskontoret vill framhålla att föreskrifterna inte handlar om att hindra något arrangemang.

Tätortsnära naturreservat har ofta en problematik eftersom de är så hårt nyttjade av många olika intressen. Konflikter kan uppstå inom friluftslivet där till exempel cyklist, ryttare, tystnadssökare, fågelskådare etcetera har olika behov och synpunkter. Syftet med föreskrifterna är bland annat att minska störningen mellan olika friluftslivsutövare och att värna den biologiska mångfalden. Tillstånd bedöms vara ett bra verktyg för att kunna uppfylla syftet med reservatet, och därigenom stödja friluftsliv och rekreation. Staden kan genom tillståndsprocessen till exempel lokalisera arrangemang till lämplig plats och tidpunkt för att minska risk för skada och störning på känslig mark, flora och fauna, samt för att minska konflikter mellan olika typer av aktiviteter. Detta så att naturreservatets värden långsiktigt kan bevaras för både friluftslivet och den biologiska mångfalden.

Staden och föreningarna har, och kommer att ha ett gott samarbete framöver. Vi behöver dock utveckla nya arbetssätt. Miljö- och stadsbyggnadskontoret kan till exempel tillsammans med föreningarna planera för det kommande årets tävlingar. Då kan kontoret behandla tillstånd för alla tävlingar vid ett eller ett fåtal tillfällen och föreningarna slipper skicka in ansökningar flertalet gånger. Vid tillståndsansökningar med arrangemang på våren och försommaren kan beslut behöva tas nära arrangemangets tilltänkta start, då våren och försommaren är en känslig period och tillståndet i naturen varierar.

Det skulle också kunna vara en möjlighet att i vissa fall, beroende på typ av tävling och tidpunkt, ge fleråriga tillstånd. Det kan dock vara svårt att ge fleråriga tillstånd i naturmark under våren och försommaren med samma motivering som ovan.

För att underlätta för ideella föreningar kommer miljö- och stadsbyggnadskontoret att göra följande förändringar:

- Maxgränsen för antal deltagare i tävlingar utan tillstånd höjs från 100 till 150 personer för ideella föreningar. Undantag från maxgränsen gäller för skolverksamhet och ideella föreningars träningsverksamhet.
- Föreskrifterna kommer att tillåta skolverksamheter, ideella föreningars tränings- och tävlingsverksamheter och tillståndgivna aktiviteter att tillfälligt få sätta upp till exempel affischer, stigmarkeringar eller liknande. Dessa måste sättas upp utan att skada träd, med snören, gummiband eller liknande, och tas ner i anslutning till avslutad aktivitet.

Föreskrift C14 (Sticklinge naturreservat) och C18 (Långängen-Elfviks naturreservat)
Ingen åtgärd. Nämda föremål i föreskriften, partytält, tävlingscenter, stora bord, med mera, är stora och kan innebära ett stort slitage genom dess användning.

Därför är det viktigt att staden kan reglera var dessa placeras. Det är förbjudet att ställa upp bord men undantaget är mindre bord i samband med skolverksamhet och ideella föreningars tränings- och tävlingsverksamhet. Miljö- och stadsbyggnadskontoret föreslår att en informationsfolder tas fram, för att underlätta för de som till exempel önskar anordna en mindre tävling utan tillstånd.

Undantag från administrativa avgifter

Lidingö stad noterar önskemålet om att sänka eller ta bort avgiften för ideella föreningar. Staden ska hantera sökande lika och kan inte reducera avgifter för vissa. Ett eventuellt beslut tas av kommunfullmäktige.

Rita bort parkeringar m.m. från reservaten

Ingen åtgärd. Om parkeringar och vägar ritas bort från naturreservat skulle det bli lättare att anordna olika typer av evenemang samt att anlägga byggnationer, vägar, anläggningar och dylikt. Detta skulle kunna motverka syftena med reservatet. Även om anläggningarna och evenemangen anläggs/arrangeras på mark utan naturvärden, kommer växt- och djurlivet samt friluftslivet runt om vägarna och parkeringsplatserna kunna påverkas negativt.

Inkludera Lidingöloppet

Miljö- och stadsbyggnadskontoret har kompletterat texten i skötselplanen med information om Lidingöloppet.

Reservaten ska inte försvåra Lidingöloppets genomförande

Reservatsföreskrifterna sätter inte hinder för att tävlingar kan utföras, utan innebär till exempel att man vid stora tävlingar behöver ansöka om tillstånd. Staden kan genom tillståndprocessen exempelvis begära att skyddsåtgärder vidtas och att anordningar och arrangemang lokaliseras till lämplig plats. Detta för att minska skada och störning på växt- och djurliv samt för att minska konflikter mellan olika typer av aktiviteter. Syftet är att naturreservatets värden långsiktigt kan bevaras för både friluftslivet och den biologiska mångfalden.

4.1.9 Lidingö Brukshundsklubb

Lidingö Brukshundklubb ("LBK") inkommer med följande yttrande avseende rubricerad remiss om förslag till nytt och utökat naturreservat på norra delen av Elfviklandet. LBK:s yttrande innehåller synpunkter samt önskemål om förtydliganden av några punkter samt ett tydligt angivet undantag i kommunstyrelsens föreslagna föreskrifter för att tillse att LBK fortsatt kan bedriva den föreningsverksamhet som är LBK:s syfte vid främjande av föreningens medlemmars intressen.

LBK:s Verksamhet

LBK har som bekant sin föreningsverksamhet belägen på Elfviklandet vid Furutorp på den norra sidan om Elfviksvägen. LBK:s verksamhet bedrivs under Svenska Brukshundklubben ("SBK"). Syftet med LBK:s verksamhet är att verka för att hundägare ska ges möjlighet att ha aktiv träning med sina hundar i kunnigt sällskap.

Antalet medlemmar blir fler och fler i takt med att många av Lidingö kommuns invånare väljer dels att skaffa hund, dels inser vikten att aktivera sin hund för att på så sätt främja ett gott ägarskap samt en väl fungerande hund i samhället.

I detta sammanhang bör även nämnas att SBK är en av Sveriges 18 frivilliga försvarsorganisationer. SBK har i uppdrag att rekrytera och utbilda hundar och personal till Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. I SBK:s uppdrag omfattas även utbildning och träning av bevaknings-, skydds- och polishundar. Men utöver detta även räddningshundar, diabeteshundar, hundar som stöttar personer med psykisk ohälsa, servicehundar m fl. Många hundar får sin grundutbildning (och även vidareutbildning) inom SBK samt på LBK:s träningsplan och terrängen på Lidingö.

Verksamheten i LBK sker genom kursverksamhet, tävlingar och träning på egen hand eller tillsammans med andra hundägare. Inom LBK:s verksamhet finns olika discipliner där en del utövas på appellplan som rally-lydnad, agility, tävlingslydnad men en stor del av verksamheten utövas i terrängen som spårning, sök, apportträning, mentalbeskrivningar och mentaltester eller annan träning där hundarna kan vara i koppel eller lina men stundtals även behöver tränas utan koppel. Medlemmarna i LBK är allt från hundägare som tränar sina hundar för allmän vardagslydnad till hundägare som tävlar i olika grenar på hög nivå.

Med anledning av att förslaget till nya naturreservatet geografiskt ligger på Elfviklandet norra del i skogen och terrängen som LBK bedriver sin verksamhet känner LBK en stor risk att föreningens verksamhet kan påverkas negativt och skadligt och att det av det skälet krävs en väl avvägd intressebedömning innan ett beslut fattas. I detta sammanhang kommer det att krävas vissa förtydliganden i det förslag som skickat på remiss för att bevaka föreningens syfte så att inte beslutet inskränker LBK:s verksamhet. Detta för att få en välgrundad avvägning innan det slutliga beslutet fattas.

LBK:s allmänna inställning

Inledningsvis finner LBK att syftet att bevara naturområdet, säkra friluftsliv och rekreation, värda naturvärden samt kulturhistoriska miljöer på Långängen och Elfvik är viktigt och beaktansvärt. Önskan är dock att detta syfte kan förenas med LBK:s verksamhet vilket i sig ej torde skapa några större inskränkningar i det förslagna naturreservatet.

LBK:s önskemål om förtydliganden och undantag och grunden till dessa Nedan anges LBK:s synpunkter till den föreslagna föreskriften "remiss om beslut föreskrifter, Långängen-Elfvik (nedan kallad "Föreskriften").

C-föreskrifterna

Kopplade och okopplade hundar - Föreskriftens ordningsregler - s. 18 ifr. s. 7

Så som LBK tolkar Föreskriftens karta, s. 18, med aktuella kartmarkeringar kommer det ej föreligga ett förbud att medföra okopplade hundar i det nya naturreservatet på norra Elfviklandet.

Det anges dock i på s. 7 i Föreskriften att det kommer vara ett förbud att "medföra okopplad hund i beteshagar, motionsspår, ridspår, mountainbikespår och i området som markerats i beslutskartan".

Då detta inskränker LBK:s verksamhet bör det förtydligas till att det föreligger en rätt att utöva LBK:s verksamhet i området så att besökare av det nya naturreservatet är medvetna om att LBK använder området för sina aktiviteter innebärande att besökarna kan komma att möta hundar i området. Hundförare kan i området med sina hundar ägna sig åt personsök, spårning, apportträning eller annan träning eller tävling och att då kan hundarna vara både kopplade och okopplade. LBK har inte för avsikt att medvetet bedriva sin verksamhet i de ovan angivna spåren men för det fall de angivna spåren måste korsas samt om det med arrendators samtycke bedrivs olika tävlingar och träningar i beteshagar så måste LBK kunna utföra dessa aktiviteter både med kopplade och okopplade hundar.

Självklart kommer såväl träning som tävling att ske med beaktande av bestämmelserna i 16 § lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter innebärande att de under tiden 1 mars - 20 augusti inte får löpa lösa i marker där det finns vilt och att hundarna under övrig tid ska hållas under sådan tillsyn att den hindras från att förfölja vilt. Det är dock av vikt att för tydlighetens skull framgår som en upplysning innebörden att hunden under perioden 1 mars till 20 augusti ska hållas under sådan uppsikt att den inte kan springa lös i områden där det finns vilda djur. Men det innebär inte är en skyldighet att ha hunden i koppel men under en kontroll och att den tränas under ordnade former.

I detta sammanhang ska även beaktas att Länsstyrelsen medger, med stöd av 18 § tredje stycket jaktförordningen (1987:905) att SBK inom Stockholms län får genomföra prov-, tränings-, tävlings- och uppvisningsverksamhet med hundar under den så kallade hundförbudstiden från den 1 mars till den 20 augusti. Tillståndet gäller från och med 1 januari 2021 till och med den 25 december 2025. Detta tillstånd gäller även för LBK som är en lokalklubb under SBK.

Anordna tävlingar- Föreskriftens ordningsregler - s. 7

LBK arrangerar tävlingar och kursverksamhet både på appellplanen och i terrängen under hela året men framför allt då det är barmarkssäsong inkluderande perioden 1 mars till 30 juni.

I Föreskriftens ordningsregler på s. 7 anges att det kommer krävas inhämtande av synpunkter från tillståndsmyndigheten på Lidingö stad minst en månad före ett genomförande av en sådan aktivitet under perioden 1 mars - 30 juni.

Ett krav på att LBK:s kursverksamhet och tävlingar ska vara tillståndspliktigt är ej förenligt med LBK:s verksamhet, syfte eller stadgar. Ett tillståndskrav kommer på ett icke proportionerligt sätt begränsa och försvära verksamhetens utövande. Dessa aktiviteter måste LBK kunna genomföra på det ansvarsfulla sätt som sker för närvarande, har skett under föreningens historia och kommer att ske med en utökad aktsamhetsnorm framöver.

Sätta upp skyltar- Föreskriftens ordningsregler- s.7

Vid utövande av LBK:s verksamhet av slagen träning och tävling finns det behov att sätta upp temporära informations- och varningsskyltar. Skälet kan vara att visa ett vägval, ett spår, upplysa allmänheten om att det förekommer träning eller tävling, förvarna om att det kan förekomma skotträning osv. Skyltarna sätts upp utan att skada träd eller naturen för övrigt.

I Föreskriftens ordningsregler på s. 7 anges att det är ett förbud att "sätta upp tavla, plakat, affisch, reflexer, stigmarkeringar eller liknande annat än på särskilt anvisade anslagstavlor, undantaget tillfälliga skyltar i samband med scout-, skol- och träningsverksamhet och tillståndgivande aktiviteter, som sätts upp utan att skada träd, med snören, gummiband eller liknande".

LBK önskar att det ges undantag även från detta förbud.

Sammanfattningsvis avser LBK:s synpunkter på C-föreskriftens ordningsföreskrifter att följande undantag ska anges

LBK finner ett behov av att det ges ett generellt tillstånd för deras verksamhet eftersom C-föreskrifterna anger att det är förbjudet att utan tillstånd att sätta upp skyltar och plakat under hela året samt att under perioden 1 mars - 30 juni anordna kursverksamhet samt tävlingar.

LBK önskar att de ska kunna fortsätta använda det geografiska området på norra Elfviklandet som tidigare och att det bör även upprättas ett separat avtal som komplement till beslutet där det tydliggörs i vilken omfattning LBK har rätt att nyttja det aktuella geografiska området.

Det bör även på ett tydligt sätt anges att dessa undantag ska gälla LBK:s verksamhet i de angivna undantagen i Föreskrifterna på s. 9, dvs. att Föreskrifterna under C ej ska gälla LBK:s verksamhet enlighet med vad som framförts ovan innebärande att LBK ska kunna bedriva sin verksamhet i form av kursverksamhet, träning och tävling både med kopplad och okopplad hund. Det bör även anges på informationstavlor att det kan finnas hundar under träning, utbildning och tävling som är okopplade i markerna och de även på områden som betesmark och olika angivna spår.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Koppeltvång

Ingen åtgärd. Inom det skrafferade området i remissversionens beslutskarta gäller koppeltvång. Där det inte är skrafferat råder det koppeltvång enligt föreskriften som lyder: ”det är förbjudet att medföra okopplad hund i beteshagar, motionsspår, ridspår, led, mountainbikespår och i området som markerats i beslutskartan, undantaget vid arbete med vallning, till exempel av får. Med god uppsikt över hunden och visad hänsyn till de som nyttjar spåren, kan spår tillfälligt korsas.” Denna föreskrift har uppdaterats sedan remissversionen. Koppeltvånget finns för att skydda de vilda djuren (både däggdjur och fåglar), betesdjur samt av hänsyn till andra besökare av naturreservatet.

Rätt att utöva verksamhet, separat avtal, generellt tillstånd, undantag från C-föreskrifter

Ingen åtgärd. Det utökade reservatet ska enligt reservatets syfte erbjuda rekreation för många olika typer av besökare. Det behövs därför en balans mellan olika gruppers intressen. Att ge separat rätt, separata avtal/tillstånd och undantag till nyttjande åt en förening som företräder en specifik intressegrupp medger inte en sådan balans.

Korsa spår

Det är inte förbjudet att korsa spåren. Detta kommer att förtydligas i föreskriften.

Träning och tävling i beteshagar

Ingen åtgärd. Det är inte tillåtet att träna och tävla i betesmarker. Dock kommer föreskrifterna tillåta arbete med vallning.

Upplysning om 16 § lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter

Ingen åtgärd. Staden kommer inte att upplysa ytterligare om lagen om tillsyn av hundar och katter.

Länsstyrelsens tillstånd

Tillståndet som svenska brukshundsklubben har fått är beviljat enligt annan lagstiftning än miljöbalken som naturreservatsföreskrifterna har sin grund i. Miljöbalken väger tyngre och undantaget från lagen om tillsyn över hundar och katter ger inte möjlighet att frångå föreskrifter som har meddelats enligt 7 kapitlet miljöbalken.

Anordna tävlingar

Föreskriften C14 har tagits bort och ersatts av en upplysning som lyder: ”för att undvika störning på djurlivet och minimera slitage från besökare uppmanas arrangörer för aktiviteter och arrangemang som till exempel tävlingar, marknader, filminspelningar, bröllop och liknande evenemang kontakta staden för dialog om genomförande. Detta är särskilt viktigt under perioden 1 mars- 30 juni. Arrangörer av större evenemang behöver tillstånd från markägaren” Upplysningen är viktig

eftersom många fåglar och andra djur har ungar under denna period och då är det särskilt viktigt att känsliga platser undviks. Dessa platser kan variera mellan åren och det är därför viktigt med en avstämning med staden.

Föreskrifterna handlar inte om att hindra någon verksamhet eller arrangemang. Tätortsnära naturreservat har ofta en problematik eftersom de är så hårt nyttjade av många olika intressen. Konflikter kan uppstå inom friluftslivet där till exempel cyklisterna, ryttarna, tystnadssökarna, fågelskådarna etcetera har olika behov och synpunkter. Syftet med föreskrifterna är bland annat att minska störningen mellan olika friluftslivsutövare och att värna den biologiska mångfalden. Tillstånd bedöms vara ett bra verktyg för att kunna uppfylla syftet med reservatet, och därigenom stödja friluftsliv och rekreation. Staden kan genom tillståndsprocessen till exempel lokalisera arrangemang till lämpligare plats och tidpunkt för att minska risk för skada och störning på känslig mark, flora och fauna. Samt för att minska konflikter mellan olika typer av friluftslivsaktiviteter. Detta så att naturreservatets värden långsiktigt kan bevaras för både friluftslivet och den biologiska mångfalden.

För att underlätta för Lidingö brukshundsklubb (LBK) kommer det område som LBK arrenderar ritas in som tomt- och gårdsmark i naturreservatet. På tomt- och gårdsmark råder vissa undantag från föreskrifterna, till exempel får bord, tävlingscenter och skyltar sättas upp.

Sätta upp affisch m.m.

Föreskrifterna kommer att tillåta skolverksamheter, ideella föreningars tränings- och tävlingsverksamheter och tillståndgivna aktiviteter att tillfälligt få sätta upp till exempel affischer, stigmarkeringar eller liknande. Dessa måste sättas upp utan att skada träd, med snören, gummiband eller liknande.

Information om innebörden okopplade hundar på informationstavlor

Ingen åtgärd. Ute i naturreservatet kommer skyltar vid reservatets entréer påminna om var koppeltvång gäller samt om lagen om tillsyn över hundar och katter. Staden kommer dock inte att närmare precisera vad lagen innebär.

Uppllysning om apporteringsträning med mera

Viltspår och apporteringsträning kräver inte jakträtt men omfattas inte heller av allemansrätten. Eftersom det kan störa markägarens verksamhet krävs markägarens tillstånd, oavsett om träningen ska ske inom naturreservat eller inte. Om någon skulle vilja träna till exempel apportering finns möjlighet att söka om tillfälliga tillstånd och markupplåtelse hos staden (när staden är markägare). Staden får då ta ställning till om det är lämpligt eller inte, och stadens viltvårdare behöver rådfrågas.

4.1.10 Arrendatorer på Elfviks gård

Plan för reservatets skötsel sid 49. Här står att områdets behov av parkeringsplatser bedöms vara täckt i dagsläget. Besöksfrekvensen till Elfvikslandet och i synnerhet Elfviks gård har ökat avsevärt de senaste åren. På helgerna är parkeringen söder om busshållplatsen full och besökare ställer sig längs Söderåsvägen, Elfviks uddväg och

Revviksvägen. Dessa vägar är smala och inte lämpliga för parkering. Man parkerar även sina bilar på grönytor som blir mer och mer sönderkörda. Fler mindre anlagda och uppmätta P-platser på hela Elfviklandet är önskvärt.

Elfviks uddväg har idag hastighetsbegränsning 30 km. Sedan Ellery Beach House öppnade för två år sedan har trafiken ökat avsevärt, likaså hastigheten på trafiken. På Elfviks uddväg går dels besökare till gården med barn, hundar, unga och gamla men också alla de som rider, vandrar eller cyklar i reservatet. Den höga hastigheten rimmar illa med den upplevelse man som besökare på Elfvik vill ha.

Bilaga B Skötselindelning. Noterar att mark som i nuvarande skrift Långängen-Elfviks naturreservat MSK 2006:167 sid 26, beskrivning av biotoper är märkt som åkermark, nu i Remissversion - Skötselplan för Långängen-Elfviks naturreservat 2022-05-02(2) är samma mark märkt som Naturbetesmark. Dessa marker behöver plöjas med jämna mellanrum och bör väl därför kallas Brukad åkermark? Dessa marker är märkta med rött X i bifogad karta. Mark mellan Ekholmsnäsavägen och Kyrkviken är i remissversion vit - bör vara märkt som Brukad åkermark lika tidigare beskrivning. Är märkt med rött O.

Ytterligare en kommentar. Vi som driver Elfviks gård ställer oss ytterst tveksamma till att det finns en skjutbana i naturreservatet. Skjutbanan är öppen vardagar 9-20, lör-sön 9-18. Skjutningarna hörs från Elfviks gård till Rudboda. Våra hyresgäster på gården som rider, dels Lidingö Ponnyridskola med dess elever och privatryttare påverkas på så sätt att många inte kan rida i närheten av skjutbanan för att hästarna skräms. Ridskolan med sina elever kan överhuvudtaget inte rida där. Eftersom ridvägarna är begränsade pga. naturreservatet blir det starkt kännbart för 2-300 ryttare/vecka som rider på Elfvik. I övrigt nyttjas området av mountainbikecyklister, hundägare, motionärer, svamp/bärplockare, förskolor, skolor, scouter, boende och många andra. De är få av dessa som söker sig till naturreservatet för att höra skotten från skjutbanan.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Fler parkeringsplatser

Det är svårt att dimensionera parkeringsplatser för enstaka dagar med väldigt många besökare. För det mesta är parkeringssituationen inget problem men tekniska förvaltningen ämnar se över situationen på Elfviks gård. Intill Villa-Söderås kan lämpligen en reservatsparkering iordningställas.

Sänkt hastighet vid Elfviks gård

För att för att minska problematiken med höga hastigheter på Elfviks uddväg beslutade teknik- och fastighetsnämnden i december 2022 om att göra farthinder på vägen.

Skötselindelning

Angående skötselindelningen så kommer område X ändras tillbaka till åkermark, eftersom detta hade blivit fel i remissversionen. Område O ska skötas som ängsmark med möjligt efterbete framöver, eftersom marken visat sig vara mycket blomrik.

Skjutbanan

Ingen åtgärd. Det finns gällande avtal mellan staden och flera skytteföreningar sedan en lång tid tillbaka. Skjutbanan ingår inte i naturreservatet och området hyser i och med markanvändningen inga påtagliga naturvärden. Staden kan inte reglera buller som genereras utanför naturreservatet. Skjuttiderna har dock nyligen reglerats. Nu får man som mest skjuta 36 timmar i veckan jämfört med tidigare 73 timmar i veckan. Det finns även dagar då skjutning inte är tillåtet alls. Förhoppningen är att den upplevda störningen därigenom kommer att minska.

4.1.11 Ekholmsnäs golfklubb

Har gjort en första bedömning hur den föreslagna utökning av Långängen-Elfviks naturreservat kommer att påverka verksamheterna vid Ekholmsnäs (golf, skidor och rodel inkluderat). De ytor som föreslås tas i anspråk används idag för verksamheter både sommar och vintertid (parkering, vägar, infrastruktur, rodelvakenhet) Vi föreslår därför att tidigare gräns kvarstår där Ekholmsnäsvägen anger gränsen mot reservatet.

Vi är i grunden positiva till att reservatet utökas men vill att en dialog förs med oss, golf, skidor och rodelverksamheten, innan beslut fattas kring de områden som angränsar våra verksamheter.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. Naturreservatet går inte in i verksamheternas arrendeområden. Reservatsgränsen i remissversionen följer gränserna i verksamheternas arrendeavtal. Gränserna grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå. Vägar och parkeringen kommer att finnas kvar. Det finns angivet på kartor i skötselplanen. Naturreservatets föreskrifter hindrar inte att verksamheter kan utövas, men man måste till exempel söka om tillstånd vid större arrangemang. Stora delar av området är värderat till högsta naturvärdesklass och har därmed unika naturvärden med nationellt intresse för naturvärden. Liknande höga värden finns endast på ett fåtal små platser till på Lidingö. Skogsstyrelsen har pekat ut området som nyckelbiotop, och den består bland annat av en mycket värdefull ekmiljö. Lidingö har både i ett regionalt, europeiskt och internationellt perspektiv ovanligt mycket värdefulla ekar och har därför också ett extra stort ansvar att bevara dessa ekmiljöer för framtiden.

4.1.12 Svenska turistföreningen, STF Stockholm lokalavdelning

STF Stockholm Lokalavdelning, som även omfattar medlemmar på Lidingö, lämnar följande synpunkter på förslaget om utökning av Långängen-Elfviks naturreservat. Dnr KSl2022-168. Vi har tagit del av förslaget på stadens hemsida. Vi hade gärna varit med på samrådslistan.

Förslag om att skydda grönområden på Lidingö är mycket efterlängtad och glädjande. Vi har under flera år skrivit till de politiska partierna och staden om behovet av att skydda flera grönområden. Grönområdena har stora värden för natur,

rekreation, klimat, hälsa friluftsliv, idrott, utomhuspedagogik, kultur, landskapsbild, m.m. och även för att Stockholmsområdet ska kunna vara en attraktiv region.

Områdena norr och söder om Kyrkviken skiljer sig åt en del och det kan därför övervägas att låta områdena bli två reservat (Förslag: Elfviks naturreservat, Långängens naturreservat).

Söder om Kyrkviken (se även karta):

Lidingöloppets startområde vid Koltolps gårde anser vi ska vara med i reservatet (1). Detta stora motionsarrangemang är en viktig del av Lidingös identitet och bör kunna "säkras" där så går. Även berget söder därom bör ingå (2). Där går bl.a. en viktig motionsstig. Sluttningen ner från Ekholmsnäsbacken ingår lämpligen i reservatet (3).

Nuvarande reservatsgräns vid bebyggelsen i Killinge (4) och västra Käppala (5) ligger oförklarligt långt västerut, utanför tomter och annan hävdad mark. Vi anser att gränsen ska dras närmare bebyggelsen, så att Lidingöloppsspåret, flera stigar och fina skogspartier med tallar, hamnar inom naturreservatet. Marken blir annars lätt ett tomrum som ingen vill ta hand om.

Vi stödjer att skogsområden vid Brevik läggs till reservatet (6). Vi har dock inget emot om hela skogen tas med. Området används av många. I sydväst närmast utloppsbacken och promenadstigen önskas att reservatsgränsen dras bort något österut (7).

En utökning med Mölna är efterlängtat (8). Dock önskas att grönområdet mellan Södra Kungsvägen och Lidingöbanan tas med (9). Det tryggar nord-sydliga passagen och ekar.

Norr om Kyrkviken:

Vi stödjer att den omtyckta skogen mellan Södergarn och Elfvik ingår i ett naturreservat (10). Ett mindre natur- och friluftsanpassat skogsbruk kan möjligen bedrivas i delar av skogen.

Vid Fågelöudde är det bra att gränsen dras en bit ut från badet, vilket kan göra det lättare att med bestämmelser få kontroll på störningar av sjöskottrar m.m. (11). En utökning vid Österviks strand är bra (12). Det kan förbättra för allmänheten att ta sig fram längs stranden och upp och nerför intilliggande väg. Området där känns nämligen idag som något privatiserad.

STF:s andra yttrande:

Här följer åter våra synpunkter, något bearbetade. Se även karta.

Söder om Kyrkviken föreslår vi - ett utökat Långängens naturreservat:

Även Lidingöloppet startområde vid Koltorps gårde önskas vara med i reservatet (1). Motionsarrangemanget är en viktig del av Lidingös identitet och önskas säkras. Även berget söder därom bör ingå (2), med fin skog och viktig motionsstig. Södra sluttningarna av Ekholmsnäsbacken önskas ingå i ett utökat reservat (3).

Nuvarande reservatsgräns vid bebyggelsen i Killinge (4) och västra Käppala (5) ligger oförklarligt långt utanför tomter och annan hävdad mark. Vi anser att reservatet ska dras nära bebyggelsen, så att Lidingöloppsspåret, flera stigar och vackra fina skogspartier, hamnar inom reservatet. Marken kan annars även lätt bli ett tomrum som ingen vill ta hand om. Ett större skogsområde väster Lidingöbanan vid Brevik önskas ingå i reservatet (6). (Vi har dock inget emot om hela skogen ingår i reservatet). Strax öster om "Mölnabäcken" med den långsgående stora stigen, önskas dock att reservatsgränsen dras något längre österut (7).

En utökning med Mölnaområdet söder om vägen är efterlängtat (8), men önskas utökas med ängsmarken med flera ekar mellan Södra Kungsvägen och Lidingöbanan (9). Det tryggar även den nord-sydliga gröna passagen.

Norr om Kyrkviken föreslår vi ett eget reservat - Elfviks naturreservat:

Vi stödjer att skogen mellan Södergarn och Elfvik blir skyddat som naturreservat (10). Ett mindre natur- och friluftsanpassat skogsbruk kan ev. bedrivas i delar av skogen. Vid Fågelöudde är det bra hela badet tas med (11). Vid Österviks strand (12) önskas att reservatet omfattar hela stranden så att allmänhetens passage kan tryggas från och till vägen norr därom. Området känns idag nämligen något privatiserat. Grönområden är viktiga för att Lidingö och Stockholmsområdet ska kunna vara en fortsatt attraktiv region.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Utöka naturreservatet

Ingen åtgärd. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

Två naturreservat

Ingen åtgärd. Området består i dag av ett naturreservat. Att naturen och karaktären av naturreservatet skiljer sig åt från olika platser påverkar inte syftet med reservatet.

4.1.13 Häst- och Boendegruppen på Elfvik

Häst och boendegruppen bildades 2021 och består av boende, ryttare, motionärer och hundägare, totalt 122 personer, som regelbundet vistas på Elfviklandet. Vi har med stort intresse och glädje läst förslaget om ett utökat naturreservat på Långängen-Elfvik.

Under och efter pandemin har vi noterat en markant ökad aktivitet inom Elfviks grönområden och vi konstaterar att reservatet ska komma att räcka till allt fler

individer som kommit att vistas inom området. Vi anser därför att det är klokt att säkerställa att det här unika området också på sikt inte bebyggs eller industrialiseras. Vi delar helt och fullt målbilden med att reservatet ska vara tillgängligt för en så stor grupp av allmänheten som möjligt samt vikten av att utöka reservatytan i syfte att på lång sikt säkerställa tätortsnära friluftsliv och rekreation vari ingår värdefulla naturvärden, växt- och djurliv. Det framstår för oss därför som oerhört viktigt att bevara denna rekreationsyta samt den höga biologiska mångfalden som finns inom detta område också för kommande generationer.

Häst och boendegruppen skapades ursprungligen på initiativ av intressenter som berörts negativt av utomhusskjutbanan vid Furutorp. Skjutbanan ligger belägen på norra Elfvikslandet, i mitten av det nya utvidgningsområdet för naturreservatet. Häst och boendegruppen har sedan ett par år tillbaka haft en löpande dialog med Lidingö kommun i syfte att påtala ett antal olägenheter som skyttebanan medför, framför allt buller och säkerhetsrisker, men också olika typer av kemiska markföroreningar såsom bly, arsenik och koppar med flera tungmetaller som är vanligt förekommande i skyttevallar.

Det finns grunda våtmarker i närhet av skyttebanan och dessa utgör viktiga livsmiljöer för en rad organismer som behöver eller gynnas av fuktiga förhållanden och ofta rikare tillgång på död ved i trädklädda våtmarker (Skötselplanen sid 37-38). Vi föreslår därför att förslaget på beslut och föreskrifter för Långängen-Elfviks naturreservat, sid 4 p. 5 gällande användning av mark- och vattenområde, förbud, borde utvidgas till att också förbjuda att idka miljöfarlig verksamhet samt verksamhet som förorsakar buller, säkerhetsrisker eller därtill likvärdiga olägenheter för allmänheten.

Vi anser att utomhusskytte med dödliga vapen i bostadsnära rekreativmiljö inte går att förena med moderna krav på miljö, säkerhet och hållbarhet, skjutbanan står därför i konflikt med målbilden för det utvidgade reservatet (Skötselplanen sid 48). I ljuset av en utvidgning av naturreservatet framstår det därför för oss än mer tydligt att de förutsättningar som gällde då skjutbanan en gång i tiden etablerades är historiska och finns inte längre kvar. De intressenter som företräder skyttet är dessutom långt färre än andra grupper som tvingats anpassa sig till skyttet i området (motionärer, förskolor, skolor, idrottsföreningar, cyklister, skidåkare, hästar, ridskoleryttare, privatryttare, orienterare, svampplockare, vilda djur, scouter, hundägare, hundar, brukshundsklubb, fiske, modellflyg mm). Det kan därför inte längre anses vara motiverat att ett särintresse som skytte går före det allmänna intresset, särskilt som det redan finns säkrare inomhusskjutbanor att hänvisa utövarna till i Högsätra.

Lagstiftning kring miljön i Sverige är principbaserad och bygger på ett antal grundläggande principer, bland annat lokaliseringsprincipen som innebär att man ska välja en sådan plats att skytteverksamheten kan bedrivas med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och för miljön. Det finns en anledning till att ett

flertal skyttebanor i Stockholms närhet redan lagts ned, nämligen att de inte går att förena med lokaliseringsprincipen och med hållbarhetsmål i stort.

I förslaget på beslut och föreskrifter för Långängen-Elfviks naturreservat Ordningsföreskrifter p. 20 framgår att det är förbjudet att på störande sätt använda radio, musikanläggning, volymstarka musikinstrument, högtalare, visselpipor eller annat som avger höga volymer. På grund av skjutbanans centrala läge inom naturreservatet, bör dess verksamhet omfattas av bullerförbudet.

Lidingö kommun beskriver på sin hemsida att Elfviks naturreservat är ett av de viktigaste områdena för friluftsliv på Lidingö och understryker betydelsen av bostadsnära skogar, att dessa ska vara ”trygga, framkomliga och säkra”. Det har redan inträffat incidenter kopplat till orienterade skolungdomar och ryttare i närheten av skjutbanan och det kan därför redan konstateras att den utgör en tydlig säkerhetsrisk och begränsar därför rekreativt område.

Sammantaget ifrågasätter Häst och boendegruppen logiken i att låta skytteverksamhet bedrivas inom ett naturreservat och vädjar därför till Lidingö kommun att, i likhet med andra Stockholmsnära kommuner, lägga ner skjutbanan vid Furutorp. Vi ser fram emot en fortsatt dialog och står till förfogande för eventuella frågor eller förtydliganden.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Nedläggning av skjutbanan

Ingen åtgärd. Det finns gällande avtal mellan staden och flera skytteföreningar och dessa har rätt att använda skjutbanan. Skjutbanan ingår inte i naturreservatet och området hyser i och med markanvändningen inga påtagliga naturvärden. Staden har dock förståelse för att det finns många olika intressen i området och till följd av klagomål har skjuttiderna nyligen reglerats. Nu får man som mest skjuta 36 timmar i veckan jämfört med tidigare 73 timmar i veckan. En dag i veckan är skjutning inte tillåtet alls. Förhoppningen är att den upplevda störningen därigenom kommer att minska.

Förbud mot miljöfarlig verksamhet

Ingen åtgärd. Det finns inget specifikt förbud mot miljöfarlig verksamhet inom naturreservatet. Dock ska reservatsföreskrifterna sörja för att syftet med naturreservatet uppnås inom gränserna för naturreservatet.

Konflikt med naturreservatets målbild

Ingen åtgärd. Eftersom skjutbanan inte ingår i naturreservatet står den pågående verksamheten inte i konflikt med målbilden för naturreservatet.

Buller

Ingen åtgärd. Staden kan inte reglera buller som genereras utanför naturreservatet.

Lokaliseringsprincipen

Ingen åtgärd. Platsvalskravet har störst betydelse vid bedömning av nya verksamheter och åtgärder. Skytteklubbarna har alla nödvändiga tillstånd för deras verksamhet och har som ovan nämnts nyligen tecknat ett nytt arrende med ytterligare inskränkta skyttetider till följd av klagomål. Arrendet sträcker sig till 2028 och är således förankrat i politiken.

4.1.14 Centerpartiet

Centerpartiet Lidingö välkomnar förslag om utökning av naturreservat Långängen-Elfvik samt nytt naturreservat i Sticklingeskogen. Centerpartiet har kämpat för utökade naturreservat sedan 90-talet. Nu hoppas vi att planerna blir verklighet, och gärna utökas mer vid Mölna ängar och Kottla Gård.

De föreslagna utökningarna ligger väl i linje med vår motion ”Skydda mer värdefull natur på Lidingö” från 2019 både i Sticklinge och utökning i Elfviksskogen samt Mölna ängar. När det gäller utökningen i Elfvik och Mölna har Centerpartiet i decennier arbetat för ett naturreservat som binder samman en grön kil från kust till kust, från norra till södra ön.

Att skydda naturen på Lidingö för framtida generationer är viktigt både för rekreation och biologisk mångfald. Särskilt skyddsvärt blir det med så vacker och rik natur i direkt anslutning till Stockholms innerstad.

De delar som i nuvarande förslag inte ingår som Centerpartiet önskar ska inkluderas är

-Utvidgning av naturreservatet norr om Kottla Gård inom området som ägs av Lidingö Stad och Lidingö Tomt AB norr och nordväst om befintlig bebyggelse som gränsar till Finedalsområdet och mot nuvarande naturreservatsgräns ner mot Stockbysjön och Stockbyån (fastigheterna Lidingö 9:59, 9:58, 9:57, 9:56, 9:62, 9:255, 9:100, 9:94, 9:95, 9:87, 9:88, 9:77).

-Utökning av naturreservatet söder om Kottlasjön så att naturreservatet går hela vägen från Kottlasjön ner till Lilla Värtan. I liggande förslag lämnas en lucka i naturreservatet mellan Kottlasjön och Mölna ängar vilket vi tycker är olyckligt.

Med naturreservaten skyddas vår natur och de unika värden som finns i varje naturtyp. Vi välkomnar även skötselplanen som finns för att bevara värden i naturreservatet. I vissa fall runt om i landet har utvidgning av naturreservat försvårat orienteringsklubbarnas verksamhet. Exempelvis kopplat till tävlingsverksamhet och uppsättning av orienteringsbanor i terräng inom naturreservatet. Detta då orienteringen inte använder sig av stigar utan springer i terrängen. Ett av syftena med detta naturreservat är att tillgängliggöra naturen för rekreation. -

-Centerpartiet förutsätter därmed att naturreservatsbestämmelserna möjliggör för orienteringsklubbens verksamhet inklusive tävlingar som är viktiga för rekreation och möjlighet att upptäcka skogen för Lidingöbor.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Utöka naturreservatet

Ingen åtgärd. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

Möjliggöra orienteringsklubbens verksamhet

Föreskrifterna handlar inte om att hindra någon verksamhet eller arrangemang. Syftet med föreskrifterna är bland annat att minska störningen mellan olika friluftslivsutövare och att värna den biologiska mångfalden. Tätortsnära naturreservat har ofta en problematik eftersom de är så hårt nyttjade av många olika intressen. Staden kan genom tillståndsprocessen till exempel lokalisera arrangemang till lämplig plats och tidpunkt för att minska risk för skada och störning på känslig mark, flora och fauna. Detta så att naturreservatets värden långsiktigt kan bevaras för både friluftslivet och den biologiska mångfalden.

Staden kommer dock att revidera några föreskrifter något i syfte att underlätta för de ideella föreningarna. Till exempel kommer maxgränsen för antal deltagare i tävlingar utan tillstånd höjas till 150 personer för ideella föreningar. Föreskrifterna kommer även att tillåta skolverksamheter, ideella föreningars tränings- och tävlingsverksamheter och tillståndgivna aktiviteter att tillfälligt få sätta upp till exempel affischer, stigmarkeringar eller liknande.

4.1.15 Vattenverket

Vi har en invändning angående dragningen av naturvårdsområdet kontra staketet som varit hela tiden. De överensstämmer inte. Vi önskar nyttja det området mot staketet för uteservering. Då hela syftet med Vattenverket som en plats för ökad rekreation för Lidingöborna ser vi inte att detta skulle motsäga det.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Vattenverket ligger redan idag inom det befintliga naturreservatet. Gränsdragningen kan inte ritas om då det skulle innebära en upphävning av naturreservatet. Om Vattenverket önskar en uteservering inom naturreservatet måste detta ske genom en tillståndsansökan. Ett tillstånd ska vara förenlig med syftet för det skyddade området.

4.1.16 Breviks Båtsällskap

Efter att ha tagit del av Era underlag kunde vi på vårt senaste styrelsemöte konstatera att detta INTE påverkar våra intressen och/eller organisation. Vi har därmed INGA synpunkter på att utöka naturreservaten.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Yttrandet leder inte till några åtgärder.

4.1.17 Högberga-Breviks Villaägareförening

Föreningen är mycket positiv till utvidgningen som sedan och förslagen till nya reservatsgränser och skötselplan Dock vill vi framföra följande vad gäller:

Reservatsbeslutet

A. I det föreliggande förslaget avslutas den nya reservatsmarken i söder mot järnvägen. Därefter görs ett uppehåll i reservatet ner till Södra Kungsvägen, för att söder därom fortsätta ner mot Saltsjön. Vi *föreslår* att även området, Område 1, mellan Kottlasjöns sydspets och Södra Kungsvägen ska innefattas i det nya reservatet.

B. Vår bedömning är att naturvärdena i det "utelämnade" området är nog så höga som i övrigt. Har finns öppna ängsmarker, uråldriga ekbackar och artrika skogsbyn.

C. Vi kan ana att man utelämnat det här området av "planeringstekniska" skäl, på grund av att frågan om "Det norra alternativet" av Gåshagaleden ännu inte är löst. Kanske är detta tänkt som ett vägreservat.

D. Vårt förslag är att man i reservatsbestämmelserna i stället tar in en formulering likt "*naturreservatet ska inte utgöra hinder för en eventuell nydragning av Gåshagaleden och/eller Södra Kungsvägen*".

E. Område 2, enligt vår karta, norr om Högberga station, innehar också höga naturvärden med omfattande hällmarker och gles tallskog. Det bör inte utelämnas från reservatet.

Skötselplanen

F. I förslaget till skötselplan för området finns skrivningar om att man ska aktivera skötseln av skogsbrynen. Det anser vi vara helt rätt emedan skogsbryn är bland de mest artrika biotoper vi har här i landet. Det är oerhört värdefulla för många fågelarter, fjärilar, insekter och smådjur. Skogsbryn kräver kontinuerlig skötsel för att fortsatt vara attraktiva. Tyvärr har skötseln av skogsbrynen på Lidingö varit eftersatta under många år. Vi tillstyrker därför att skogsbrynen i reservatet ges en bättre skötsel.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå. Anledningen till att område 1 inte finns med i förslag till utökat naturreservatet är för att inte förhindra en eventuell omdragning av Södra Kungsvägen i framtiden.

4.1.18 Elfviks Herrgård

Tycker det är bra.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

4.1.19 Ekholmsnäs Gård AB, arrendator av mark

Ekholmsnäs Gård AB hemställer att man kallas till framtida samråd då bolaget arrenderar mark i naturskyddsområdet.

Ekholmsnäs Gård AB föreslår att Lidingö Stad beslutar att område markerat med orange cirkel (sydost om Ekholmsnäs GK) skall nyttas som betesmark för att främja herrgårdslignande miljö runt Ekholmsnäs Gård samt ge allmänheten möjlighet att korsa området. Ekholmsnäs Gård AB har fört samtal med Förvaltare Lars Heins om hur skötsel av omnämnt område skulle kunna se ut. En stig bereds för allmänhetens passage samt temporära beteshagar monteras sommartid. På så sätt kan området vara öppet landskap, om än ett litet sådant.

Ytterligare kommentar

Ytterligare en kommentar som komplement till tidigare utlåtande från Ekholmsnäs Gård AB angående remissen i fråga. Ekholmsnäs Gård AB är starkt negativa till att naturskyddsområdet skall utvidgas över Ekholmsnäsvägen. Det begränsar möjligheterna för alla verksamheter som är aktiva runt Ekholmsnäs att bedriva sina verksamheter som de gör idag (golf, ridning, bete för getter, skidåkning, rodel och annan rekreativ verksamhet m.m)

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Framtida samråd

Då arrendatorer inom naturreservatet räknas som sakägare kommer ni att ges möjlighet att lämna synpunkter under samrådet.

Område för betesmark

Området kommer fortsatt att vara markerad som ängsmark i skötselindelningsskarta, men i förvaltarens GIS-material kommer det stå ängsskötsel alternativt bete som skötselåtgärd.

Reservatsgräns

Ingen åtgärd. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå. Naturreservatets föreskrifter hindrar inte att verksamheter kan utövas, men man måste till exempel söka om tillstånd vid större arrangemang. Stora delar av området är värderat till högsta naturvärdesklass och har därmed unika naturvärden med nationellt intresse för naturvärden. Liknande höga värden finns endast på ett fåtal små platser till på Lidingö. Skogsstyrelsen har pekat ut området som nyckelbiotop, och den består bland annat av en mycket värdefull ekmiljö. Lidingö har både i ett regionalt,

europiskt och internationellt perspektiv ovanligt mycket värdefulla ekar och har därför också ett extra stort ansvar att bevara dessa ekmiljöer för framtiden.

4.1.20 Lidingö biodlare

Vi på Lidingö biodlare är väldigt positiva till förslaget om utökade naturreservat det gynnar naturen och det rörliga friluftslivet på Lidingö på ett påtagligt sätt.

Eventuellt föreslår vi att formuleringen nedan skärps/förtydligas till att "tid för slåtter **ska utvärderas** regelbundet i samråd med en dokumenterat kunnig och erfaren person, med syfte att ytterligare **gynna mångfalden.**"

För Sticklingen Sidan 47

Ofta kan en hög biologisk mångfald uppnås av växter, vilket i sin tur gynnar många insekter som fjärilar, vilda bin och humlor, med mera. Det kan vara av värde att regelbundet se över och utvärdera tid för slåtter, beroende på vilka arter som önskas gynnas, i samråd med person med kännedom om ängsskötsel. Det kan t.ex. vara av värde att slå olika typer av ängsytor vid olika tillfällen under sommaren, beroende på vilken flora som finns på ängen. T.ex. kan vissa fjärilar och deras larver gynnas av.

För Elfvik

Sidan 61

Ängsslåtter med upptag

Höskörd/slåtter med skärande redskap, där det klippta växtmaterialet samlas upp på plats eller komposteras på annan plats. Ofta sker detta på kulturmarker som hävdats historiskt under lång tid. Ängsslåtter med upptag gynnar floran när marken hålls mager, och många hävdgynnade blommande växter är beroende av att marken fortsatt hålls öppen på detta sätt. Ofta kan en hög biologisk mångfald uppnås av växter, vilket i sin tur gynnar många insekter som fjärilar, vilda bin och humlor, med mera.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer i att texten bör förtydligas och föreslår följande ändring: " Tidpunkten för slåtter ska utvärderas regelbundet, i samråd med person med god kännedom om ängsskötsel, i syfte att gynna den biologiska mångfalden långsiktigt."

4.1.21 Lidingövillor

Vi och våra medlemsföreningar ser det som positivt att naturvårdsområdena utökas inkl. skötselplan i enlighet med förslaget. I övrigt vill vi tillägga följande.

Lidingö stad har presenterat ett förslag till utökning av naturreservat, som om det genomförs, kommer att medföra att cirka en fjärdedel av Lidingö kommer att utgöras av naturreservat. Nedan presenteras några reflektioner över de utökningar av naturreservat som föreslagits på Lidingö. Vi tror att det kan vara klokt att nogsamt överväga olika intressen och för- och nackdelar med olika alternativ. Att utöka med att göra stora områden till naturreservat måste nogsamt vägas mot

att man för framtiden "låser" dessa områden för alternativt nyttjande. Även om det idag kan råda en konsensus om att vissa områden skall omvandlas till naturreservat, kan förutsättningarna ändras och framtida Lidingöbor göra andra prioriteringar. Kommunen måste ställa sig frågan vad den skulle vinna på att göra naturreservat mot att reglera en önskvärd användning på annat sätt. Det är ändå kommunen som bestämmer över markanvändningen. Det går dock att upphäva naturreservat om "synnerliga skäl" föreligger, detta kan dock bli en utdragen process och med en oviss utgång. Exempel på när upphävning kan behöva ske är t ex när:

- ändrad vägutformning krävs för att förbättra trafiksäkerhet eller framkomlighet för fordon
- ny väg krävs för att möjliggöra åtkomst till vattenområden för räddnings- eller transportfordon.

Gränsen mellan naturreservat och angränsande fastigheter måste vara tydligt fastställda och fastighetsägarna måste ha möjlighet att i den fysiska miljön ange var gränserna går så att de kan få sin privata sfär fredad.

Skälen till att införa naturreservat måste vara väl genomtänkta och relaterade till den mark som är tänkt som naturreservat och inte vara svepande och därmed kunna passa in på ett antal områden. Det måste gå att förstå skälen till att ett visst område föreslås till naturreservat.

Från våra medlemmar har utöver detta framförts följande synpunkter och förslag:

Södra Kungsvägen vid Mölna

Södra Kungsvägens nuvarande sträckning genom *Mölna ängar* skär av ett viktigt naturområde och omöjliggör att ett sammanhängande naturreservat från järnvägsspåret ned till stranden kan skapas. (Att 68 fastigheter dessutom får en mycket dålig boendemiljö med höga bullernivåer och vägen där har ca 20 trafikfarliga korsningar och övergångsställen med mycket olyckor gör Södra Kungsvägens nuvarande dragning helt olämplig ur miljö- och trafiksäkerhetssynpunkt.)

Det är därför mycket viktigt att den föreslagna utvidgningen av naturreservatet fram mot spårvägen inte utgör ett hinder för en eventuell framtida förläggning av ny väg norr om Lidingöbanan (och/eller ytterligare ett järnvägsspår). Därför måste tillräcklig mark här även i fortsättningen reserveras för framtida väganläggningar.

Samma gäller även för Högberga Brevik-föreningens insända förslag inom samma område med två nya förslag till naturreservat (*se bilaga*). I samråd med föreningen vill vi trycka på punkt D i förslaget att "naturreservatet inte ska utgöra hinder för en eventuell nydragning av ...Södra Kungsvägen" bredvid järnvägsspåret.

Ekholmsnäs

1. Hela Ekholmsnäs och Bohusgården bör också utgöra ett naturreservat för att förhindra alltför omfattande exploatering.

Vid Iranska ambassaden

2. Strålkastare från Iranska ambassaden rätt in i Gråviken lyser starkt in i naturreservatet, vilket är störande för djurlivet där.

Tyktorpsvägen

Detta förslag har sänts in separat och även delvis besvarats av förvaltningen. Stadens förslag beskriver att reservatet skall omfatta även vattnet utanför en brygga med servitut för fastigheten Tyktorp 1. Gränsdragningen skall naturligtvis följa strandlinjen enligt förslagsställaren.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Syftet med naturreservaten, överväga olika intressen etc.

Lidingö har många områden som hyser höga natur-, rekreations-, och kulturhistoriska värden. Syftet med reservatet ska vara att säkerställa ett tätortsnära naturområde för friluftsliv och rekreation, samt bevara och vårda dess naturvärden med tillhörande växt- och djurliv, vatten- och kustmiljöer såväl som kulturhistoriska miljöer. Alla områden som ingår i reservatet är noggrant övervägda, utredda och inventerade. De har alla höga natur-, kultur- och/eller friluftslivsvärden. Genom att skydda dessa områden kommer värdena finnas kvar för framtida generationer. Vilka områden som ingår grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret. Att man inte kan använda marken till annat är själva grundtanken med att göra reservat och det är grunden för de överväganden som gjorts från både tjänstemän och politiker vid val av vilka områden som ska ingå och inte.

Fastigheter i naturreservatet

Privata fastigheter är bortritade ur reservatet. Föreskrifterna begränsar inte stängsling eller andra åtgärder på privat mark. Däremot kan det finnas begränsningar i till exempel detaljplaner.

Södra Kungsvägen vid Mölna

Ingen åtgärd. Anledningen till att området norr och söder om Södra Kungsvägen inte finns med i förslag till utökat naturreservatet är för att inte förhindra en eventuell omdragning av Södra Kungsvägen i framtiden. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

Utöka naturreservatet

Ingen åtgärd. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

Ljusföreningar

Ingen åtgärd. Miljö- och stadsbyggnadskontoret har inte rådighet att styra över problemet med ljusföreningar från den iranska ambassaden.

Reservatsgräns i Sticklinge

Ingen åtgärd. Anledningen till att den föreslagna reservatsgränsen inte följer kartans strandlinje är att viken är långgrund och att det växer vassar där. Detta är värdefullt för växt- och djurlivet. Naturvärdet har pekats ut i den kustinventering Lidingö stad lät genomföra 2015. De rättigheter som följer med servitut har säkrats genom undantag från reservatsföreskrifter.

4.2 Lidingö stad

4.2.1 Lidingö stads tillgänglighetsråd

Tillgänglighetsrådet är positiva till det nya naturreservatet i Sticklinge samt utökningen av Långängen-Elfvik naturreservat. Planerna har visst tillgänglighetsperspektiv, men det skulle behöva bli ännu tydligare. Vi är medvetna att de båda områdena har mycket högt naturvärde och att ingrepp inte alltid kan göras. Vi menar dock att många värden i naturen också skapas och utgår från människan och därför behöver tillgänglighetsaspekten stärkas.

Badplatser

Fågelöudde badplats och Södergarnsbadet ska justeras för att göras mer tillgängliga enligt planerna. Vid Södergarnsbadet ska den branta backen ses över samt att handikapparkering ska finnas vid bägge badplatser. Då ingen badplats vid havet på vår ö är tillgänglighetsanpassad, kräver vi att åtminstone en av dem görs fullt tillgänglig. Det handlar om att fler åtgärder behövs. Hela vägen från parkeringsplatsen till badplatsen måste ses över. Sedan behöver en liten stig med hård beläggning anläggas på sanden, så att en rullstol eller rollator kan komma fram. Bryggan i sig behöver sedan en ramp. Ta gärna inspiration av hur rampen anlagts vid Kottlasjöns strand, eller vid badet i Grisslinge på Värmdö.

Toaletter

I det blivande naturreservatet i Sticklinge finns i dag ingen toalett. Vi önskar att möjligheten till att en tillgänglig toalett byggs på parkmark ses över, där naturvärdena är lägre. I Långängen-Elfvik finns toaletter, men vi önskar att det görs en inventering för att säkerställa att minst en är tillgänglig.

Promenadstråk och leder

Tillgänglighetsrådet vill att branta och längre backar vid vägar och leder kompletteras med ledstänger för att öka tillgängligheten.

En av tillgänglighetsrådets allra viktigaste frågor för tillgänglighet och säkerhet på ön är att gång- och cykelbanor måste separeras. Då vägarna redan finns i de två naturreservaten vill vi att staden på bästa sätt separerar dem. Till exempel den gång- och cykelbanan från Södergarnsvägen ut mot Elfvik som i dag är dubbelriktad

utan markering på marken, vilket gör den mycket riskfylld för personer med syn- och hörselnedsättning. Detsamma gäller Södergarnsvägen, speciellt backen ner mot Södergarnsbadet, där både gång- och cykelväg saknas helt. Vi ser också behov att se över gångvägens utformning då backen är brant och bör därför kunna utformas som en serpentinväg.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Anpassning av badplatser, toaletter och spår

Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer i att det finns behov av att tillgänglighetsanpassa naturreservatet på utvalda platser.

Teknik- och fastighetsnämnden har antagit en handlingsplan för fysisk tillgänglighet på allmän platsmark. I den finns ett mål om som specifikt berör stadens naturområden. Åtgärder ska genomföras för att förbättra tillgängligheten till Lidingö stads park- och naturområden. Under målet finns följande beskrivning:

”Kunskapen om tillgängligheten i Lidingös park- och naturområden är relativt god, tack vare en tidigare inventering. Det finns behov av att göra en prioritering och välja ut vilka park- och naturområden som dels har goda förutsättningar för att få god tillgänglighet, dels har viktiga naturvärden eller funktioner som bör göras tillgängliga för alla, till exempel bad, fiske eller fågelskådning. Syftet med att välja ut viktiga och representativa naturmiljöer är att kunna koncentrera åtgärderna till vissa platser för att kunna inkludera större delar av befolkningen på dessa platser. Det behövs också en åtgärdsplan för att åtgärda enkelt avhjälpta hinder på befintliga lekplatser”.

Tillgänglighetsrådets synpunkter noteras och kommer att lyftas fram vid kommande arbete med anpassning av naturområdena. När naturreservatet har bildats finns det möjlighet att söka tillstånd och dispens för åtgärder som behövs för att till exempel tillgänglighetsanpassa delar av naturreservatet.

4.2.2 Kultur- och fritidsnämnden

Kultur- och fritidsnämnden har tagit del av förslagen till nytt naturreservat vid Sticklinge samt ett utökat naturreservat Långängen-Elfvik med tillhörande skötselplaner som miljö- och stadsbyggnadskontoret har tagit fram på uppdrag av kommunstyrelsen.

Utifrån Kultur- och fritidsnämnden olika verksamheter och ansvarsområde ser nämnden positivt på ett utökat naturreservat Långängen-Elfvik och ett nytt naturreservat vid Sticklinge. Syftet och motiven med de två förslagen är att utöka naturreservaten på Lidingö för att långsiktigt bevara och utveckla ett tätortsnära naturskogsområde med rik biologisk mångfald hos främst ek- och tallmiljöer, kustmiljöer och kulturhistoriska miljöer.

Utökningen av reservaten syftar till att ge möjligheter för upplevelsevärden och ett mångsidigt idrotts- och friluftsliv samtidigt som höga biologiska värden hos natur-

och vattenmiljön samt kulturmiljölandskapet säkerställs. Nämnden ser positivt på det övergripande målet att bevara och utveckla Lidingös variation av värdefulla naturtyper och kulturlandskap vilket är nära sammankopplat med möjligheten till varierande rekreation och friluftsliv av hög kvalitet. Just rikedom och variationen av naturtyper ger en möjlighet till ett attraktivt motions- och friluftsliv och en lärarrik utomhuspedagogik inom skola och föreningsliv. Många av de verksamheter kultur- och fritidsnämnden stödjer använder sig av dessa naturområden och måste kunna fortsätta att göra det. Reservatet ska vara tillgängligt för en så stor grupp av allmänheten som möjligt, för föreningsliv, skolklasser med mera.

Skötselplanerna till respektive naturreservat är omfattande, innehållsrika, informativa och utförligt beskrivna på hur skötseln av reservaten ska utföras. Planerna är kopplade till tidigare beslutade styrdokument såsom skötselplan för naturmark, grönplan, blåplan, trädplan och parkprogram. När det kommer till föreskrifterna framstår effekterna på kultur, idrotts och friluftslivet ofta som oklara.

Kultur- och fritidsnämnden lägger största vikt vid att bevara kultur-, frilufts- och idrottslivets möjligheter att fortsatt bedriva verksamhet i och i angränsning till det nya och de utökade naturreservatsområdena. Föreskrifterna får inte kunna tolkas så strikt så att i framtiden bokstav ställs framför syfte och andemening med naturreservaten. Frilufts- och idrottslivets möjligheter till aktiviteter som till exempel tävlingar behöver skrivas så att föreskrifterna inte riskerar att begränsa det som är möjligt idag. Det gäller även möjligheten att anlägga spår, cykelvägar och parkeringar som kan behövas för tillgängligheten för det rörliga friluftslivet. Det är viktigt att det utökade reservatet invid Ekholmsnäsbacken inte påverkar skidklubbarnas nuvarande möjligheter att köra snökanoner där.

Där reservatet går i tomtgräns borde korridorer övervägas så att barn inte berövas möjligheten till lek och kojbygge i naturen. För att allmänheten inte bara fritt utan även på ett säkert sätt ska kunna ta del av naturvärdena bör restriktionerna att röja vindfällda träd vara flexibla över hela naturreservaten.

För att kapa onödiga kostnader och administration borde uppställning av stadens kulturarvsskyltar kunna ske efter samråd med ansvarig på miljö-, och stadsbyggnadskontoret och utan att små avsteg måste tas i nämnden.

För kultur- och fritidsnämnden hade det varit önskvärt att förvaltningen varit inblandade i framtagningsprocessen. Detta för att belysa saken ur flera aspekter som möjlig påverkan och möjliga intressekonflikter. Nämnden anser att det behövs en gemensam genomlysning av föreskrifternas effekter, hur synpunkter tas in och beslut förmedlas som rör kultur-, idrotts-, och- friluftsfrågor i reservatet så att detta sker så användarcentrerat som möjligt. För att inom staden kunna balansera natur- och rekreationsvärdena.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Oklara föreskrifter, tolkning av föreskrifter

Ett av syftena med naturreservatet är främja rekreation och friluftsliv. Syftet med föreskrifterna är bland annat att minska störningen mellan olika friluftslivsutövare och att värna den biologiska mångfalden. Detta så att naturreservatets värden långsiktigt kan bevaras för både friluftslivet och den biologiska mångfalden. Föreskrifterna stödjer stadens arbete med att upprätthålla syftet med reservatet. Miljö- och stadsbyggnadskontoret planerar att ta fram förenklad information på webbplatsen som riktar sig till de som vill utföra arrangemang i naturreservaten.

Tätortsnära naturreservat har ofta en problematik eftersom de är så hårt nyttjade av många olika intressen. Vid ansökan om tillstånd eller dispens bedömer stadens tillsynsmyndighet om till exempel en specifik tävling är förenligt med naturreservatets syften. Det handlar ofta om att lokalisera arrangemangen till rätt plats och tidpunkt.

Föreskrifter ska inte begränsa vad som är möjligt idag

Föreskrifterna handlar inte om att hindra någon verksamhet eller arrangemang. Tävlingar och andra aktiviteter kommer fortsatt att kunna utövas men man måste söka om tillstånd vid till exempel större tävlingar med över 50 deltagare. För ideella föreningar är maxgränsen för tävlingar utan tillstånd 150 personer.

Staden kommer dock att revidera vissa föreskrifter något i syfte att underlätta för de ideella föreningarna. Till exempel kommer maxgränsen för antal deltagare i tävlingar utan tillstånd höjas till 150 personer för ideella föreningar. Föreskrifterna kommer även att tillåta skolverksamheter, ideella föreningars tränings- och tävlingsverksamheter och tillståndgivna aktiviteter att tillfälligt få sätta upp till exempel affischer, stigmarkeringar eller liknande.

Föreskrifterna ska inte begränsa anläggning av spår med mera

Behovet av parkeringsplatser, motionsspår och promenadstråk, samt grillplatser och vindskydd bedöms vara täckt i dagsläget, men bör kontinuerligt utvärderas i förhållande till besöksfrekvens. Om till exempel en ny parkeringsplats eller ett nytt spår behöver anläggas finns möjlighet att söka om tillstånd enligt reservatsföreskrifterna för detta.

Buffertzon nära bebyggelse

Ingen åtgärd. Barn berövas inte möjlighet till lek och kojbygge med lösa pinnar även om det är naturreservat. Detta kommer att förtydligas i föreskrifterna. Dock får man inte bryta kvistar, grenar eller såga ner träd. Det ingår inte heller i allemansrätten.

Snökanoner

Ingen åtgärd. Eventuell bullerstörning från snökanoner vid Ekholmsnäsbacken kan inte regleras i föreskrifterna, då området ligger utanför reservatet.

Restriktioner om att röja vindfällda träd

Ingen åtgärd. Allmänheten kan kontakta reservatsförvaltaren som avgör om det är en rimlig åtgärd att röja specifika vindfällda träd.

Kulturarvsskyltar

Ingen åtgärd. Gällande uppsättning av stadens kulturarvsskyltar så kan förvaltaren sätta upp dem om de följer naturreservatets utformning. Är det andra skyltar, kors eller liknande, så krävs en tillståndsansökan.

Gemensam genomlysning av föreskrifternas effekter

Miljö- och stadsbyggnadskontoret och teknik- och fastighetskontoret har efter att remissynpunkterna skickats in haft möte med kultur- och fritidsförvaltningen. På mötet diskuterades föreskrifterna och syftet med naturreservatet. Miljö- och stadsbyggnadskontoret och teknik- och fastighetskontoret föreslog några lättnader av föreskrifter rörande till exempel tävlingar i naturreservaten. I stort fanns en samsyn kring reservaten och föreskrifterna.

4.2.3 Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden har tagit del av förslagen till nytt naturreservat vid Sticklinge samt ett utökat naturreservat Långängen-Elfvik med tillhörande skötselplaner som miljö- och stadsbyggnadskontoret har tagit fram på uppdrag av kommunstyrelsen.

Utifrån utbildningsnämndens olika verksamheter och ansvarsområde så ser nämnden positivt på ett utökat naturreservat Långängen-Elfvik och ett nytt naturreservat vid Sticklinge. Syftet och motiven med de två förslagen är att utöka naturreservaten på Lidingö för att långsiktigt bevara och utveckla ett tätortsnära naturskogsområde med rik biologisk mångfald hos främst ek- och tallmiljöer, kustmiljöer och kulturhistoriska miljöer. Utökningen av reservaten ger stora möjligheter för upplevelsevärden och ett mångsidigt friluftsliv samtidigt som höga biologiska värden hos natur- och vattenmiljön samt kulturmiljölandskapet säkerställs. Nämnden ser positivt på det övergripande målet att bevara och utveckla Lidingös variation av värdefulla naturtyper och kulturlandskap vilket är nära sammankopplat med möjligheten till varierande rekreation och friluftsliv av hög kvalitet. Just rikedomen och variationen av naturtyper ger en möjlighet till ett attraktivt friluftsliv och en lärorik utomhuspedagogik. Många av utbildningsnämndens verksamheter har en del av sin verksamhet utomhus i dessa naturområden.

Under skoltid bedriver många grundskolor och förskolor naturstudier och utomhuspedagogik i befintliga reservat och även i de delar som nu är på förslag att bli reservat. Under fritidshemstid så är en populär aktivitet att ha "utedag" i dessa naturområden. Att fortsätta med dessa aktiviteter och med andra aktiviteter som friluftsdagar, idrottsdagar, övernattningar med mera är inget som kommer att påverkas negativt med förslaget med utökningen av naturreservaten. Dessa typer av verksamheter kan fortsätta att bedrivas så länge som ordningsföreskrifterna och reglerna för vad som är tillåtet inom naturreservaten följs. Ordningsföreskrifterna

finns att ta del av i tjänsteskrivelserna för beslut och föreskrifter gällande Sticklinge naturreservat KS/2022:167 och för Långängens-Elfviks naturreservat, KS/2022:168.

Att utöka och sköta dessa reservat enligt föreslagna skötselplaner ger verksamheterna en fortsatt positiv naturupplevelse med möjlighet till att ta del utav inte bara träd och växtlighet utan också av insekter, fåglar och smådjur. Tillgängligheten och attraktionen ökar för nämndens verksamheter och även för allmänheten genom anordningar såsom informationstavlor, markerade leder och stängselgenomgångar. Reservatet ska vara tillgängligt för en så stor grupp av allmänheten som möjligt enligt allemansrättens principer, men med de begränsningar som följer av reservatsföreskrifterna.

Skötselplanerna till respektive naturreservat är omfattande, innehållsrika, informativa och utförligt beskrivna på hur skötseln av reservaten ska utföras. Planerna är kopplade till tidigare beslutade styrdokument såsom skötselplan för naturmark, grönsplan, blåplan, trädplan och parkprogram.

Utbildningsnämnden och lärande- och kulturförvaltningen saknar kompetens för att ge ett utförligare remissvar på utökningen av naturreservaten och dess skötselplaner. Men förslagen känns väl genomarbetade och kommer troligtvis att innebära en positiv utveckling av Lidingös naturtyper och kulturlandskap, vilket i sin tur kommer att gagna nämndens verksamheter, både i nutid och i framtid.

Särskilt yttrande

Miljöpartiet har sedan länge föreslagit att Långängens-Elfviks naturreservat ska utökas. Det förslag som nu föreligger är en utökning vid Elfvik, runt Kottlasjön samt Mölna. Det ligger helt i linje med våra förslag. För framtiden bör man titta på hur man kan binda ihop naturreservatet hela vägen mellan Kottlasjön och Mölna. I förslaget finns en större glipa mellan dessa, troligtvis med anledning av att den politiska majoriteten vill hålla öppet för att en ny väg ska kunna dras där i framtiden.

Behovet av en ev ny väg och sträckning bör därför utredas med beaktande av att kunna få ihop de båda delarna av naturreservatet på ett bra sätt. Därför är det viktigt att innan en sådan ev framtida vägdragning genomförs, det utreds hur naturskyddsvärdena i hela området från stranden i Mölna upp till det större naturskyddsområdet skall säkerställas så att barriäreffekten av väg och spårväg minimeras och biotoperna skyddas. Vi stödjer inte en ny väg som kraftigt påverkar naturreservaten negativt.

Vi ser positivt på att antalet remissinstanser ökat betydligt jämfört med när t ex miljöprogrammet togs fram. Det stärker den lokala demokratin på Lidingö. Dessa ska beaktas innan ett slutligt förslag tas fram.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Inga åtgärder. Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkterna.

4.2.4 Teknik- och fastighetsnämnden

Informationen är enkel att förstå och ger en tydlig bild av den avsedda utökningen. Nämnden önskar dock att informationen kompletteras i enlighet med nedanstående synpunkter.

Långängen-Elfvik föreskrifter

A, punkt 2. Hur gör man med träd som fallit i naturmark och som ligger illa till och som behöver säkras för att till exempel förhindra att man klättrar och kommer i kläm under träd eller rotvälta? Nämnden önskar att detta förtydligas.

A, punkt 7. Nämnden önskar att hundar läggs till i punkten alternativt att hundhagar läggs till under punkten (A) 11.

B, punkt 3. Nämnden önskar att trädfällning och röjning i syfte att bevara och synliggöra kultur och fornlämningar läggs till i punkten.

B, punkt 3 alt punkt 8. Träd behöver ibland tas ned innan en olycka inträffar i området 1 till 2 meter intill gångvägar och spåren. Framför allt är det riskträd som asp och gran som växer intill elljusspår som kan förorsaka kostsamma problem. Nämnden önskar att punkten kompletteras med skrivningar som medger förebyggande underhåll av detta slag.

B, punkt 4. I punkten anges en specifik insekt. Nämnden önskar att man här tar höjd för att det i framtiden kan bli angrepp av en eller flera andra insekter och därmed möjliggöra åtgärder som då kan bli nödvändiga.

C, Nämnden önskar att föreskrifterna ska omfatta en generell bestämmelse avseende tillståndsplikt för kommersiell verksamhet i naturreservatet.

Allmänna frågor kring föreskrifterna:

Nämnden undrar om skrivningarna i föreskriften innebär att tillstånd behövs för åtgärder vid till exempel en akut vattenläcka?

Nämnden önskar att föreskrifterna ses över med hänsyn till vad som kan skrivas in om hundrastområde eller hundhage, till exempel utbredning, placering, utformning och antal hundar.

Långängen- Elfvik skötselplan

Nämnden önskar att skrivningarna om skötselåtgärder kring och i fornminnen i skötselplanen utvecklas och utökas och att texten "försiktighet ska råda enligt lag om fornminnen" läggs till. Skrivningarna bör även omfatta nedtagning av träd som växer i ruiner eller fornlämningar.

Nämnden önskar att skrivningar om ängsskötsel utvecklas och utökas för att förtydliga tillvägagångssätt och önskat resultat.

På sida 28 anges: "Vid stämpling inför restaurerande gallringar/röjningar i markerade områden med höga naturvärden, bör ekologisk sakkunnig medverka." Nämnden önskar att skrivningen skärps till "ska".

På sida 29 anges: "Näringsrika och artrika näringsfattiga marker bör inte ingå i samma betesfälla". Nämnden önskar att skrivningen skärps till "ska".

Sidan 30: Nämnden önskar att texten "fåglarnas häckningsperiod fredas från skogliga åtgärder, på liknande sätt som nu föreslås gälla för vassbälten och strandängar" läggs till.

På sida 50 anges kortfattat skötselmålbilden för hundrastområde. Nämnden önskar att skrivningen utökas med anvisningar om hur en hundhage ska utformas.

Bilaga B

Området vid Furutorp är markerat som "Tomt, trädgård, park". Nämnden önskar att området markeras som "Naturbetesmark".

Allmänna frågor kring skötselplanen:

Finns det möjlighet att komplettera med ett stycke kring skötselplanen och budgetering?

Särskilda yttranden (2 st)

1. § 60 Yttrande över förslag till utökning av Långängen-Elfviks naturreservat

Centerpartiet välkomnar utökning av naturreservat Långängen-Elfvik samt nytt naturreservat i Sticklinge. De föreslagna utökningarna ligger väl i linje med vår motion "Skydda mer värdefull natur på Lidingö" från 2019 både i Sticklinge och utökning i Elfviksskogen samt Mölna ängar. I decennier har Centerpartiet arbetat för naturreservat som binder samman en grön kil från norra Lidingö till södra kusten, exempelvis 2000.

De delar som i nuvarande förslag inte ingår som Centerpartiet önskar ska inkluderas är utvidgning av naturreservatet norr om Kottla gård inom området som ägs av Lidingö stad och Lidingö stads tomt AB samt utökning av naturreservatet söder om Kottlasjön så att naturreservatet går hela vägen från Kottlasjön ner till Lilla Värtan. Vi anser också att det är av vikt att ha en fortsatt dialog om ytterligare utökning av dessa reservat, framför allt söder om Kyrkviken.

I vissa fall i Sverige har utvidgning av naturreservat till exempel försvårat orienteringsklubbarnas tävlingsverksamhet och uppsättning av orienteringsbanor i terräng inom naturreservatet. Ett av syftena med dessa naturreservat är att tillgängliggöra naturen för rekreation. Centerpartiet förutsätter därmed att naturreservatsbestämmelserna möjliggör för olika typer av verksamhet som är viktig för rekreation och möjlighet att upptäcka skogen för Lidingöbor.

2. § 60 Yttrande över förslag till utökning av Långängen-Elfviks naturreservat

Miljöpartiet har sedan länge föreslagit att Långängens-Elfviks naturreservat ska utökas. Föreliggande förslag ligger i linje med våra förslag, med utökning vid Elfvik, Kottlasjön och Mölna. I förslaget finns dock en större glipa mellan Kottlasjön och Mölna, troligtvis för att den politiska majoriteten vill hålla öppet för framtida väg. Behovet av en ev. vägsträckning genom området bör utredas med beaktande av hur naturreservatet ska bindas ihop på ett bra sätt i området. Barriäreffekten av väg och spårväg bör minimeras. Vi stödjer inte en ny väg som kraftigt påverkar värdefulla biotoper i naturreservaten på ett negativt sätt.

Vidare konstaterar vi att skötselplanen rymmer många positiva inslag såsom skapande av död ved, flerskiktad skog och "evighetsträd" – åtgärder som lär gynna öns biologiska mångfald och skogsmarkens inlagring av kol. Vi ser också positivt på att antalet remissinstanser har ökat betydligt jämfört med när t. ex. miljöprogrammet togs fram. Det stärker den lokala demokratin på Lidingö.

Miljöpartiet föreslår

att försöksytorna i Yttringeskogen ses över – ska de ens vara kvar? Hur rimmar de med reservatets övergripande syfte, att gynna friluftsliv och biologisk mångfald, samt att "området undantas från kommersiellt skogsbruk" (s. 11)?

att fåglarnas häckningsperiod fredas från skogliga åtgärder, på liknande sätt som nu föreslås gälla för vassbälten och strandängar (skötselplan s. 30);

att ängsskötseln regleras tydligare, med uttalade krav på upptag och bortförsel av slaget material åtminstone på de artrikaste ängarna;

att ängsväxter som eventuellt sås in har svenskt ursprung, helst lokalt (s. 71);

att bete i områden med höga floravärden regleras så att det gynnar floran, t. ex. genom val av djurslag, betestryck och tidpunkt för betet; detta bör gälla även på betad äng eller vall med värdefull flora, inte enbart naturbetesmark;

att förvaltningen kontrollerar att gödselsäckar forslas bort från naturreservatet.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Träd som fallit i naturmark, föreskrift A2

Föreskriften kommer att förtydligas.

Hundar i föreskrifterna, föreskrift A7

Hundhagar läggs till i A-föreskrifterna.

Trädfällning och röjning vid fornlämningar, föreskrift B3

Ingen åtgärd. Detta täcks in av föreskrifterna.

Riskträd intill spår etcetera, föreskrift B3 alternativ B8

Ingen åtgärd. Detta täcks in av föreskrifterna.

Granbarkborren, föreskrift B4

Ingen åtgärd. Det finns i dagsläget ingen annan insekt som orsakar liknande storskaliga problem som granbarkborren. Det är inte brukligt att ha föreskrifter mot sådant som inte är ett hot eller kan bli ett hot mot syftet med reservatet i dagens läge.

Tillståndsplikt för kommersiell verksamhet

Ingen åtgärd. I ett naturreservat kan man endast reglera olika aktiviteter och verksamheter genom att föreskriva förbud eller på annat sätt reglera dessa i de fall dessa aktiviteter eller verksamheter riskerar att påverka syftet med reservatet.

Tillstånd för åtgärder vid akut vattenläcka

Föreskriften gällande markledningarna med mera kommer att revideras för att täcka in möjligheten att åtgärda t.ex. akuta vattenläckor.

Föreskrifter gällande hundhagar och utformning

Ingen åtgärd. Lämpligast sker en bedömning i tillståndsprocessen. Detta eftersom olika platser har olika förutsättningar.

Utveckla text kring skötselåtgärder av fornminnen

Texten kommer att kompletteras med information kring skötsel av fornminnen.

Utveckla text om ängsskötsel

Angående skötsel av ängar är det viktigt att staden ser till målbilden och att skötselmetoden inte är för snävt skriven eftersom Lidingö stad ämnar följa den senaste forskningen och följa goda praktiska exempel. Dock har texten i skötselplanen kompletterats något avseende bland annat att växtmaterialet från artrika ängar ska tas upp och forslas bort.

Textändring sida 28 angående gallring/röjning i områden med höga naturvärden

Åtgärdat enligt förslag.

Textändring sida 29 gällande betesfällor

Åtgärdat enligt förslag.

Skogliga åtgärder under fåglarnas häckningsperiod

Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer i att skogliga åtgärder åtminstone inte ska planeras att utföras under fåglarnas huvudsakliga häckningsperiod. Texten kommer att revideras.

Text om hur hundhage ska utformas

Ingen åtgärd. Lämpligast sker en bedömning i tillståndsprocessen. Detta eftersom olika platser har olika förutsättningar.

Område med felaktig naturtyp

Åtgärdat enligt förslag.

Budgetering av skötselplan

Hur den långsiktiga finansieringen av förvaltning av reservatet ska ordnas överlämnas till tekniska förvaltning och dess nämnd.

Särskilda yttranden

Utökning av naturreservatets föreslagna gränser

Ingen åtgärd. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

Möjliggöra orienteringsklubbens verksamhet

Föreskrifterna handlar inte om att hindra någon verksamhet eller arrangemang. Syftet med föreskrifterna är bland annat att minska störningen mellan olika friluftslivsutövare och att värna den biologiska mångfalden. Tätortsnära naturreservat har ofta en problematik eftersom de är så hårt nyttjade av många olika intressen. Staden kan genom tillståndsprocessen till exempel lokalisera arrangemang till lämplig plats och tidpunkt för att minska risk för skada och störning på känslig mark, flora och fauna. Detta så att naturreservatets värden långsiktigt kan bevaras för både friluftslivet och den biologiska mångfalden. Staden kommer dock att revidera några föreskrifter något i syfte att underlätta för de ideella föreningarna. Till exempel kommer maxgränsen för antal deltagare i tävlingar utan tillstånd höjas till 150 personer för ideella föreningar. Föreskrifterna kommer även att tillåta skolverksamheter, ideella föreningars tränings- och tävlingsverksamheter och tillståndgivna aktiviteter att tillfälligt få sätta upp till exempel affischer, stigmarkeringar eller liknande.

Försöksytor i Yttringeskogen

Ingen åtgärd. Staden har ett gällande avtal med Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och försöksverksamheten och forskningen kommer att få fortsätta. Skogliga försök har långa omloppstider och det finns mycket få försök som undersöker hyggesfria metoder. Dessa är viktiga för att skogsbruket i Sverige kan bli mer hållbart ur flera perspektiv. I området finns behov av att friställa bland annat gamla tallar varför det ändå finns behov av att ta ut en del träd. I det gällande avtalet står dessutom att skogens natur- och friluftsvärden inte får försämrats. Staden planerar att göra en ny naturvärdesinventering som sedan kan följas upp.

Skogliga åtgärder under fåglarnas häckningsperiod

Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer i att skogliga åtgärder åtminstone inte ska planeras att utföras under fåglarnas huvudsakliga häckningsperiod. Texten kommer att revideras.

Reglera ängsskötseln tydligare

Angående skötsel av ängar är det viktigt att staden ser till målbilden och att skötselmetoden inte är för snävt skriven eftersom Lidingö stad ämnar följa den senaste forskningen och följa goda praktiska exempel. Dock har texten i skötselplanen kompletterats något avseende bland annat att växtmaterialet från artrika ängar ska tas upp och forslas bort.

Ängsväxter ska ha svenskt, helst lokalt ursprung

Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer i att växter med lokalt ursprung är det bästa alternativet. Dock kan det vara komplicerat att få tag i lokala fröer. Texten i skötselplanen har reviderats avseende att naturligt förekommande svenska frökällor bör nyttjas och inga potentiellt invasiva växtsorter får användas.

Reglera betet så att det gynnar floran

Det står i skötselplanen att man då och då ska se över betestryck och djurslag med mera. Texten i skötselplanen har dock kompletterats med att även tidpunkt för betesläpp ska ses över.

Forsla bort gödselsäckar

Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten och har möjlighet att utöva tillsyn där det behövs.

4.2.5 Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

Miljö- och stadsbyggnadsnämndens synpunkter

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden ser mycket positivt på att kommunstyrelsen föreslår en utökning av Långängen- Elfviks naturreservat, i syfte att långsiktigt bevara området för friluftsliv och gynna den biologiska mångfalden.

De områden som är valda är väl avvägda i förhållande till framtida utveckling på Lidingö. En inkludering av området vid Mölna vore att föredra. Området hyser många höga naturvärden, framför allt gamla ekar.

De nya föreskrifterna gör det lättare för förvaltare av reservatet och servituts- och ledningsrättsinnehavare att göra nödvändiga åtgärder i reservatet, utan administrativ handläggning av miljö- och stadsbyggnadsnämnden. Skötselplanen tydliggör vilka åtgärder som ska vidtas.

Föreskrifterna underlättar även för skolklasser att utföra aktiviteter i reservatet utan att söka dispens eller tillstånd.

Nämnden delar kommunstyrelsens bedömning att en version för allmänheten är viktigt för att öka förståelsen för reservatet och dess föreskrifter.

Reservationer och särskilda yttranden (3 st)

1. § 163 naturreservat Långängen-Elfvik

Christer Hallerby (L)

Reservationer och särskilda yttranden

Yrkande 1 - att nämnden inte ställer sig bakom tjänsteskrivelsens när det gäller inkludering av området kring Södra Kungsvägen vid Mölna. Remissversionens förslag till reservatsgränser ska gälla.

Reservation: Jag reserverar mig till förmån för mitt eget yrkande.

Yrkande 2 att nämnden uttalar att reservatsbestämmelserna utformas så att de inte hindrar en framtida gång-cykelväg längs Ekholmsnäs vägen.

Reservation: Jag reserverar mig till förmån för mitt eget yrkande.

2. § 163-164 Remissvar om nytt naturreservat i Sticklingeskogen och utökning Långängen-Elfviks naturreservat

Centerpartiet välkomnar utökning av naturreservat Långängen-Elfvik samt nytt naturreservat i Sticklinge. De föreslagna utökningarna ligger väl i linje med vår motion "Skydda mer värdefull natur på Lidingö" från 2019 både i Sticklinge och utökning i Elfviksskogen samt Mölna ängar. I decennier har Centerpartiet arbetat för naturreservat som binder samman en grön kil från norra Lidingö till södra kusten, exempelvis 2000.

De delar som i nuvarande förslag inte ingår som Centerpartiet önskar ska inkluderas är utvidgning av naturreservatet norr om Kottla gård inom området som ägs av Lidingö stad och Lidingö stads tomt AB samt utökning av naturreservatet söder om Kottlasjön så att naturreservatet går hela vägen från Kottlasjön ner till Lilla Värtan.

I vissa fall runt om i landet har utvidgning av naturreservat försvårat orienteringsklubbarnas verksamhet. Exempelvis kopplat till tävlingsverksamhet och uppsättning av orienteringsbanor i terräng inom naturreservatet. Ett av syftena med detta naturreservat är att tillgängliggöra naturen för rekreation. Centerpartiet förutsätter därmed att naturreservatsbestämmelserna möjliggör för orienteringsklubbens verksamhet som är viktig för rekreation och möjlighet att upptäcka skogen för Lidingöbor.

3. § 163 Särskilt yttrande

Miljöpartiet har sedan länge föreslagit att Långängens-Elfviks naturreservat ska utökas. Det förslag som nu föreligger är en utökning vid Elfvik, runt Kottlasjön samt Mölna. Det ligger helt i linje med våra förslag. För framtiden bör man titta på hur man kan binda ihop naturreservatet hela vägen mellan Kottlasjön och Mölna. I förslaget finns en större glipa mellan dessa, troligtvis med anledning av att den politiska majoriteten vill hålla öppet för att en ny väg ska kunna dras där i framtiden. Behovet av en ev. ny väg och sträckning bör därför utredas med beaktande av att kunna få ihop de båda delarna av naturreservatet på ett bra sätt. Vi stödjer inte en ny väg som kraftigt påverkar naturreservaten negativt. Vi ser positivt på att antalet remissinstanser ökat betydligt jämfört med när t ex miljöprogrammet togs fram. Det stärker den lokala demokratin på Lidingö.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Inkludera området vid Mölna

Inga åtgärder. Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

Version för allmänheten

Ett informationsmaterial till allmänheten med förenklade föreskrifter kommer tas fram när beslut om naturreservat har fattats. Miljö- och stadsbyggnadskontoret ser att det skulle kunna vara en möjlighet att göra en förenklad version även av skötselplanen för allmänheten. Alternativt skulle information och kommunikation kring naturreservaten kunna utvecklas på stadens webbplats, och i Naturkartan. Detta kommer i sådana fall bli ett projekt lite längre fram i tiden.

Särskilda yttranden

Inga åtgärder.

4.2.6 Omsorgs- och socialnämnden

Nämnden är mycket positiv till de föreslagna naturreservaten. Det är positivt både sett till bevarande av natur- och upplevelsevärden. Nämnden vill framhålla att tillgängligheten till områdena för alla besökare är viktig. Staden bör därför så långt det är möjligt underlätta särskilt för äldre och för personer med en funktionsnedsättning att besöka områdena, genom anpassning av till exempel entréer och besöksytor. Det är också angeläget med tydlig skyltning av leder och gångvägar för att det ska vara lätt att hitta i reservaten. God skötsel och renhållning är angeläget för den upplevda tryggheten.

Samtliga tillgänglighetsanpassningar ska förstås ske med hänsyn till de naturvärden som finns i områdena.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Tillgänglighetsanpassningar

Teknik- och fastighetsnämnden har antagit en handlingsplan för fysisk tillgänglighet på allmän platsmark. I den finns ett mål som specifikt berör stadens naturområden. Åtgärder ska genomföras för att förbättra tillgängligheten till Lidingö stads park- och naturområden. Under målet finns följande beskrivning:

Kunskapen om tillgängligheten i Lidingös park- och naturområden är relativt god, tack vare en tidigare inventering. Det finns behov av att göra en prioritering och välja ut vilka park- och naturområden som dels har goda förutsättningar för att få god tillgänglighet, dels har viktiga naturvärden eller funktioner som bör göras tillgängliga för alla, till exempel bad, fiske eller fågelskådning. Syftet med att välja ut viktiga och representativa naturmiljöer är att kunna koncentrera åtgärderna till vissa platser för

att kunna inkludera större delar av befolkningen på dessa platser. Det behövs också en åtgärdsplan för att åtgärda enkelt avhjälpta hinder på befintliga lekplatser.

Det finns möjlighet att söka tillstånd och dispens för åtgärder som behövs för att till exempel tillgänglighetsanpassa delar av naturreservatet.

Tydlig skyltning

Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer och noterar synpunkten.

God skötsel och renhållning

Miljö- och stadsbyggnadskontoret instämmer och noterar synpunkten.

4.3 Privatpersoner

4.3.1 Privatperson 1

Jag har tagit del av förslagen i stadshuset om nytt naturreservat och tycker att samtliga presenterade förslag är bra.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

4.3.2 Privatperson 2

Förslaget om utökning av naturreservat välkomnas och det är positivt att Lidingö stad värnar om vår natur och dess framtid. I enlighet med föreslagen remiss välkomnas att man tar hänsyn till tillgängligheten och de aktiviteter som bedrivs i området idag och som tas upp i skötselplaner, 2.3 Åtgärder och anordningar för rekreation och friluftsliv, så som ridning, cykling, motion, bad etc. Med ett undantag, då man missat det stora intresset för lydnadsträning med hund inför jakt, spår och apportering.

Förslag om tillägg till remissen -

- i) Remiss om beslut och föreskrifter, Långängen - Elfvik - Reservatsföreskrifter, C . Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, 10. (sid 7) samt
- ii) Remiss om skötselplaner Långängen-Elfviks naturreservat - 2.3 Åtgärder och anordningar för rekreation och friluftsliv (s 23)

- i) att tillåta jaktlydnadsträning i området som markerats i beslutskartan,
- ii) att utöka jakträtten att även gälla för de som tränar hund inför jakt, apportering och spår, så att detta inte bara begränsas till viltvårdarna.

Detta inte att misstolkas som praktisk jakt, utan i enlighet med jaktförordningen få träna jakthund under kontrollerade former. Lidingö har flertalet aktiva inom jaktlydnad med hund, med flera meriterade jaktekipage och aktiva inom praktisk jakt. Det skulle vara mycket olyckligt om denna möjlighet till träning gick om miste i utökningen av naturreservatet, eftersom just jaktlydnad som sker under kontrollerade former understödjer bevarandet av ett rikt naturliv.

För den oinvidde krävs eventuellt ett förtydligande. Jaktlydnad handlar inte om att träna hunden att jaga levande vilt, utan man använder så kallade dummies som läggs ut i naturen för att träna hunden i apportering, samt lägger ut spår för att träna hundens eftersöksförmåga vid skadat vilt. Denna typ av träning är otroligt viktigt för att kunna föra hunden kontrollerat i jakt och eftersök.

Detta remissvar stödjer därmed utökningen av naturreservatet, men med tillägg i D. Undantag från föreskrifterna (sid 9) om utökning av tillåtelse till träning av jakthund i enlighet med jaktförordningen.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. Med jaktträning menas att hunden på ett eller annat sätt arbetar med eller förföljer levande vilt. Denna verksamhet regleras i jaktförordningen och kräver jakträtt. Viltspår och apporteringsträning kan störa markägarens verksamhet, men kräver i sig inte jakträtt och är inte reglerade i lag. Men det kan heller inte anses omfattas av allemansrätten eftersom det kan störa markägarens verksamhet. Det kräver därför markägarens tillstånd.

Att utöka jakträtten eller ge generella tillstånd för viltspår och/eller apporteringsträning är inte lämpligt eftersom det kan komma att utnyttjas felaktigt och påverka vilt, fåglar och besökare av området negativt. Ett generellt tillstånd skulle kunna dra till sig omfattande träning av hundar som är hemmahörande utanför Lidingö samt skulle öka risken för viltolyckor i trafiken, då vilt riskerar att drivas ut från skogsområdena. Om någon skulle vilja träna till exempel apportering finns möjlighet att söka om tillfälliga tillstånd och markupplåtelse hos staden. Staden får då ta ställning till om det är lämpligt eller inte, och stadens viltvårdare behöver kopplas in. Markägarens tillstånd för denna typ av träning krävs oavsett om det är naturreservat eller inte.

4.3.3 Privatperson 3-7

Har skickat in samma remissvar som privatperson nr 2.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Se miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar under privatperson nr 2.

4.3.4 Privatperson 8

I föreslagen remiss för utökning av naturreservatet välkomnas att man tar hänsyn till tillgängligheten och de aktiviteter som bedrivs i området, men man har dock missat ett stort intresse på Lidingö som är lydnadsträning med hund inför jakt, spår och apportering. Föreslagen utökning av naturreservatet skulle omfatta i stort sett hela norra Lidingös natur och det vore mycket olyckligt om denna möjlighet till träning gick om miste. Just jaktlydnad som sker under kontrollerade former understödjer dessutom bevarandet av ett rikt naturliv. Det är bra att Lidingö stad värnar om naturen men all natur ska inte omfattas av ett naturreservat-skydd.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Se miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar under privatperson nr 2.

4.3.5 Privatperson 9

Kopplingstvånget för hund inom reservatet önskas fortsatt vara undantaget. (= jag vill kunna fortsätta kunna släppa hund under de perioder det är tillåtet).

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. I den absolut största delen av den utökade delen av naturreservatet kan hunden vara okopplad, med undantag för motions-, rid-, och mountainbikespår samt på Elfviksleden och i beteshagar, se beslutskartan. Inom det nuvarande naturreservatet, i de områden där koppeltvång råder, kan föreskrifterna inte lättas. Koppeltvånget finns för att skydda de vilda djuren, både däggdjur och fåglar, samt av hänsyn till andra besökare av naturreservatet.

4.3.6 Privatperson 10

Jag har läst om att det planeras att bygga ut naturreservaten på Lidingö. Det är otroligt kul och viktigt att den fina naturen vi har här på ön bevaras och tas om hand på bästa sätt. Jag är själv en person som vistas ute i våra härliga skogsområden flera timmar per dag. Jag har hundar som jag går långa promenader med varje dag. Jag tycker det är otroligt viktigt som hundägare att respektera de regler som gäller, koppeltvång inom naturreservat områden, och inga lösa hundar som jagar vilt under 1/3-20/8. Däremot vore det väldigt tråkigt att det inte skulle finnas någonstans förutom inhägnade rastgårdar där man kunde låta sin hund få vara fri under kontroll. Jag som hundägare blir lika upprörd som alla andra, när man läser om hundar som jagat och skadat vilt, tyvärr finns det många hundägare som inte bryr sig. Det är dock tråkigt att vi som har koll på våra hundar inte ska kunna fortsätta att vistas i naturen med våra fyrbenta vänner, som det ser ut kommer det inte finnas någonstans ditt vi kan gå med våra hundar utan att de är kopplade.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Se miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar under privatperson nr 9.

4.3.7 Privatperson 11

Förslaget är bra förutom att det blir automatiskt kopplingstvång på hundar. Nya området bör ha tillägg att det inte är kopplingstvång utan lydiga hundar får gå okopplade. Vi som har haft o kommer att ha hundar som lyder utan koppel måste också få ha utrymme i Lidingös skog o mark. Inga fler områden med automatiskt kopplingstvång.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. I den absolut största delen av den utökade delen av naturreservatet kan hunden vara okopplade, med undantag för motions-, rid-, och mountainbikespår samt på Elfviksleden och i beteshagar, se beslutskartan. Inom det nuvarande naturreservatet, i de områden där koppeltvång råder, kan föreskrifterna

inte lättas. Koppeltvånget finns för att skydda de vilda djuren, både däggdjur och fåglar, samt av hänsyn till andra besökare av naturreservatet.

4.3.8 Privatperson 12

Vi har med stort intresse och glädje läst förslaget och välkomnar ett utökat naturreservat på Långängen-Elfvik. Målbilden i förslagen skötselplan är mycket framsynt i att politiker och tjänsteman på Lidingö stad, för nuvarande och kommande generationer, utvecklar, tillgängliggör och utökar unika tätortsnära områden för friluftsliv.

Vi har också tagit del av Häst och boendegruppens inläga, daterad 27 augusti 2022, i ärendet. Vi står tillfullo bakom sakförhållanden och argumentation i den inlagan.

Därutöver framför vi som fastighetsägare och boende på X följande synpunkter:

- Verksamheten på Furutorps skjutbana representerar ett mycket litet särintresse i jämförelse med de mångfald större grupper som idag starkt begränsas av olägenheter i form av mycket besvärande buller och övriga miljö- och säkerhetsrisker förknippade med verksamheten. Utomhusskytte i bostadsnära rekreativmiljö går inte att förena med några moderna krav på miljö, säkerhet och hållbarhet. Skjutbanan står därför i direkt och diametral konflikt med den föreslagna skötselplanens målbild (sid 48) för det utvidgade naturreservatet.
- I förslaget på beslut och föreskrifter för Långängen-Elfviks naturreservat (sid 8, punkt 20) återfinns omfattande skrivningar om att begränsa buller. Skjutbanan i Furutorp är centralt och högt belägen inom det föreslagna utökade naturreservatet. Dess svåra bullerstörning är så pass påtaglig och besvärande att det hörs från Elfviks Gård, Gåshaga och ända till Grönsta Gärde. Varje enskilt avlossat skott kommer att innebära en fullständig och flagrant överträdelse av föreskriftens punkt 20. Detta blir särskilt besvärande då skytten på Furutorp, genom avtal med Lidingö stad, tillåts skjuta med direkt olämplig och grovkalibrig ammunition. Därtill med mycket, av Lidingö stads medgivna, generösa tider, jämfört med de fåtal resterande utomhusskyttebanor i Stockholmsområdet.
- Juristerna och advokaterna på X uppmärksammar i detta sammanhang att lagstiftning kring miljön i Sverige är principbaserad och bygger på ett antal grundläggande principer, bland annat lokaliseringsprincipen som innebär att man ska välja en sådan plats att skytteverksamheten kan bedrivas med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och för miljön. Det finns en anledning till att flertalet skyttebanor i Stockholms närhet redan lagts ned, av det enkla skälet att de inte går att förena med lokaliseringsprincipen och med hållbarhetsmål i stort.
- Sammanfattningsvis ifrågasätter vi att det skulle finnas någon rimlighet i att låta skytteverksamhet bedrivas inom ett naturreservat och vädjar därför till Lidingö stad att, i likhet med utvecklingen i andra Stockholmsnära kommuner, lägga ner skjutbanan vid Furutorp.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Nedläggning av skjutbanan

Ingen åtgärd. Det finns gällande avtal mellan staden och flera skytteföreningar och dessa har rätt att använda skjutbanan. Skjutbanan ingår inte i naturreservatet och området hyser i och med markanvändningen inga påtagliga naturvärden. Staden har dock förståelse för att det finns många olika typer av friluftslivsutövare i området och till följd av klagomål har skjuttiderna nyligen reglerats. Nu får man som mest skjuta 36 timmar i veckan jämfört med tidigare 73 timmar i veckan. En dag i veckan är skjutning inte tillåtet alls. Förhoppningen är att den upplevda störningen därigenom kommer att minska. Vallarna runt om banan planeras att förstärkas för att ge ett extra säkerhetsskydd.

Konflikt med naturreservatets målbild

Ingen åtgärd. Eftersom skjutbanan inte ingår i naturreservatet står den pågående verksamheten inte i konflikt med målbilden för naturreservatet.

Buller

Ingen åtgärd. Staden kan inte reglera buller i föreskrifterna för verksamheter som ligger utanför naturreservatet.

Lokaliseringsprincipen

Ingen åtgärd. Platsvals kravet har störst betydelse vid bedömning av nya verksamheter och åtgärder. Skytteklubbarna har alla nödvändiga tillstånd för deras verksamhet och har som ovan nämnts nyligen tecknat ett nytt arrende med ytterligare inskränkta skyttetider till följd av klagomål. Arrendet sträcker sig till 2028 och är således förankrat i politiken.

4.3.9 Privatperson 13-14

Har skickat in samma remissvar som privatperson nr 12.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Se miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar under privatperson nr 12.

4.3.10 Privatperson 15

Jättebra idé att ytterligare stärka och skydda Lidingös fina natur. Natur som tas i anspråk kommer sällan tillbaka. Jag stödjer förslaget om att utöka naturreservatet norr om Elfviksvägen. Det är då också viktigt att fastslå att en skjutbana över huvud taget inte hör hemma vare sig i så pass tätbebyggt område eller i ett naturreservat. Det är därför viktigt att skjutbanans mark omfattas av naturreservatet och att en plan lägga för omedelbar nedläggning av skjutbanan.

Stockholms stad tog för länge sen bort Kaknäs skjutbana – den hörde lika lite hemma på Djurgården som Lidingös gör på Elfviklandet.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. Det finns gällande avtal mellan staden och flera skytteföreningar och dessa har rätt att använda skjutbanan. Platsen där skjutbanan ligger hyser i och med markanvändningen inga påtagliga naturvärden. Staden har dock förståelse för att det finns många olika typer av friluftslivsutövare i området och till följd av klagomål har skjuttiderna nyligen reglerats. Nu får man som mest skjuta 36 timmar i veckan jämfört med tidigare 73 timmar i veckan. En dag i veckan är skjutning inte tillåtet alls. Förhoppningen är att den upplevda störningen därigenom kommer att minska.

4.3.11 Privatperson 16

Jag ser det som mycket positivt att stärka och skydda Lidingös fina natur ytterligare. Jag stödjer förslaget om att utöka naturreservatet norr om Elfviksvägen.

För att detta ska ske är det oerhört viktigt att staden beslutar att en skjutbana överhuvudtaget inte hör hemma i ett naturreservat eller i närheten av ett tätbebyggt område/friluftsområde som idag. Det är viktigt att skjutbanans mark omfattas av naturreservatet och att en plan lägga för omedelbar nedläggning av skjutbanan.

Stockholms stad tog för länge sen bort Kaknäs skjutbana – den hörde lika lite hemma på Djurgården som Lidingös gör på Elfvikslandet.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Se miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar under privatperson nr 15.

4.3.12 Privatperson 17

Undertecknad stödjer utökningen av naturreservaten. Särskilt om det därmed går att sätta stopp för slitaget på mark som nu skapas av framför allt cyklar men delvis också ridhästar. Även om det idag finns uppmärkta spår för cyklar och ridning, används inte dessa av alla som ska göra det. Många utövare vill skapa egna utmaningar med att cykla/rida utanför för dem uppmärkta spår. Och därmed finns många exempel i öns skogsområden på svårt slitage på känslig mark och växtlighet. Att återställa skadorna tar lång tid hur mycket som än läggs in i en bra skötselplan.

Betr. reservatsföreskrifterna vill jag därför framföra synpunkten att – om det att skapa egna spår i reservaten inte redan omfattas – det i föreskrifternas avsnitt A i punkt 11 framgår att skapande av egna spår utanför de uppmärkta likställs med anläggande av idrottsytor och därmed inte är en allemansrätt utan förbjudet utan särskilt tillstånd.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar**Cykling**

Angående cykling i naturreservaten har en föreskrift som förbjuder cykling i terräng utanför anordnade spår, leder, gång- och cykelvägar tagits fram.

Hästar

Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten. Hästar får inte ridas utanför ridspår eller vägar. Möjligtvis kan tillfälliga skyltar om ridförbud sättas upp för att påminna ryttare om var det råder ridförbud.

Egna spår

Angående skapandet av egna spår i naturreservaten har en föreskrift tagits fram som förbjuder anläggandet av spår och stigar.

4.3.13 Privatperson 18

Jag är själv boende och uppväxt på Lidingö och just ovan områden är de områden som jag mest uppskattar och brukar hänvisa till Lidingös "pärlor". Jag tycker det är en självklarhet att dessa områden ska klassas som naturreservat för att skyddas och bevaras för dagens lidingöbor men även för framtida generationer. Jag skulle gärna se en större yta runt Sticklinge klassades som naturreservat ända ifrån Grönstaområdets fält och hela området som sträcker sig kring "Lidingö-milen". Likaså borde hela Kyrkviken med dess natur och djurliv på båda sidorna klassas som naturreservat. Det är en ynnest att som Lidingöbo kunna åtnjuta av den fantastiska natur som dessa områden ger oss.

Områdena används flitigt av både promenadflanörer såsom idrottare (löpare/skidåkare/skridskoåkare/kanotister mfl) samt besökare. Områdena besöks också året om oavsett väderlek.

Om jag får önska så skulle jag gärna se fler möjligheter till längdskidåkning på Ön. Dels när det väl kommer snö så att Elvikslandet spåras från Lidingö Kyrka via Kyrkviken ända ut till Elfviks gård såsom det gjordes för några år sedan när det kom mycket snö. För de snöfattiga åren skulle jag gärna se att kommunen satsade på att återupprätta en större konstgjord längdskidåkningsbana på Elfvikslandet alternativt på Lidingö golfbana med konstgjord snö och snökanoner precis som Täby kommun har.

Nu när jag har er på tråden så önskar jag även återkoppla kring området runt Ellery Beach Club. Jag tycker det är ett jättetrevligt ställe som jag besökt flera gånger men jag tycker inte det är okej att de/eller ni har tillåtit dem ta hela området och stängslat in hela området nästan ända ned till vattnet. Tidigare kunde vi Lidingöbor gå från parkeringen ända ned till stranden. Det gick även att lägga sig på kullen nedanför hotellet för picknick m.m. Nu behöver man ta trappan som är igenväxt vilket inte alla kan ta tex äldre eller familjer med barnvagn. Vidare har Lidingö kommun slutat att underhålla området så det är helt igenväxt – nästan så att ni inte önskar att vi går dit.

Slutligen, önskar jag att Lidingöborna får tillgång till parkeringen vid Ellery så att man kan ta sig till området om man tex vill ta med sig sin solstol mm för att sedan gå ned genom trapp-passagen. Just nu har Ellery monopol på alla p-platser vilket gör att vi boende måste gå hela vägen från Elviksgård för att ta oss ned till

stranden/viken/udden där. Jag hoppas ni ser över ovan snarast då området borde vara mer öppet för oss Lidingöbor såsom det var tidigare.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Utökning av naturreservatet

Reservatsgränsen i remissversionen grundar sig på en välförankrad och grundlig genomgång mellan kommunalråden och miljö- och stadsbyggnadskontoret och kommer att kvarstå.

Fler möjligheter till skidåkning

Att anlägga en konstsnöbana är en åtgärd som skulle kräva tillstånd från reservatsföreskrifterna. Miljö- och stadsbyggnadskontoret vidarebefordrar synpunkterna till lärande- och kulturförvaltningen.

Ellery Beach Club

Ingen åtgärd. Eftersom staden inte äger fastigheten, kan staden inte råda över stängsling, igenväxning eller parkering.

4.3.14 Privatperson 19

Har skickat in samma remissvar som privatperson 18.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Se miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar under privatperson nr 18.

4.3.15 Privatperson 20

Jag anser att larabergs skogslänga bör vara beskyddat.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. Området kan dock komma att utredas som ett biotopskyddsområde.

4.3.16 Privatperson 21

Ett fantastiskt bra förslag som på både kort och lång sikt kommer att gynna både biologisk mångfald såväl som friluftsliv.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Miljö-och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

4.3.17 Privatperson 22

Jag älskar Lidingö just för att det är så grönt och fint. Nära till naturen. Jag tycker absolut att man ska både utöka naturreservatet vid Långängen och göra nytt naturreservat vid Sticklinge. Vi behöver inte mera byggnader på Lidingö! Vi har bara en planet, låt den vara grön!

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Miljö-och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

4.3.18 Privatperson 23

Jag vill första och främst säga att jag ställer mig mycket positiv till förslaget av det nya naturreservatet i Sticklingen samt utökningen av naturreservatet i Elfvik. Det som gör Lidingö till en attraktiv boendeplats är dess natur och då särskilt den naturliga och orörda naturen som finns i vår närhet.

Som boende på X ser jag ut över skogen och tillbringar nästan varje dag i skogarna och på klipphällarna. Här promenerar och springer jag, plockar bär och svamp, har picknicksår året om, betraktar rådjuren leka och fostra sina små Bambi, lyssnar och tittar på fåglarna, njuter av skogen och utsikterna. Sommartid badar jag från klipporna och vindskydden med grillmöjligheten gläds jag åt tillsammans med mina nära och kära. Naturen i Sticklingen var avgörande för mitt val av att bosätta mig här och det är väldigt glädjande att den nu ska bevaras genom att göra det till ett naturreservat. Tack för det!

Eftersom jag från mitt hem ser ut över skogen som utgör den östra delen av naturreservatet, önskar jag att naturreservatsgränsen går ända fram till vårt bostadsområde. I remiss-dokumentet som heter "Skötselplan för Sticklinge naturreservat", i avsnitt "1.3 Platsgeografisk beskrivning" på sidan 6 av 47 står det i sista meningen "Vidare i öster, mot södra Sticklinges fastigheter, men här med en buffertzonen mot bebyggelsen och till sist mot Sticklinge golfbana i sydost."

Jag undrar vad som menas med "buffertzonen mot bebyggelsen"? Varför lämnas denna buffertzonen och vad kan den komma att användas till i framtiden? Varför drar man inte reservatsgränsen ända fram till fastighetsgränserna så som man gör i Islinge och Norra Sticklingen? Åter igen, jag önskar att naturreservatsgränsen går ända fram till fastighetsgränsen för vårt bostadsområde.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Buffertzonen

Ingen åtgärd. Se remissredogörelse för Sticklinge naturreservat. Anledningen till att gränsen inte dragits ända fram till bostadshuset är att det var praktiskt att lägga gränsen längs en fastighetsgräns. Zonen mellan reservatet och bebyggelsen är *natur* i detaljplanen och det skyddar mot bebyggelse av detta område.

4.3.19 Privatperson 24

Jag ser inga rimliga anledningar till utökat naturreservat på Lidingö. Man behöver inte förändra allting som idag funkar bra. Sjukt dåligt förslag och waste av tid.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Ingen åtgärd. Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

4.3.20 Privatperson 25

Jag har bott på Lidingö i 15 år och hoppas kunna flytta tillbaka inom ett par år med min familj. Just naturen kring Långängen-Elfvik är något jag pratat mycket om med familjen. Sedan vi varit där vid ett antal tillfällen ser hela familjen fram emot att kunna flytta till Lidingö, för att ha detta naturområde nära. Där har vi spanat ugglor,

sprungit, cyklat, åkt skidor och spanat längs vattendrag. Det är en perfekt plats för barn att leka på och komma nära naturen.

Att utöka naturreservaten gör Lidingö ännu mer attraktivt, både för att det finns så mycket grönområden nära stan, men också för att det ger en tydlig signal om att staden bryr sig om miljön.

Utifrån kommande klimatförändringar kommer också dessa gröna "lungor" att vara otroligt viktiga, bla för att sänka temperaturen.

Jag blev otroligt glad när jag läste om förslagen och hoppas att dessa genomförs.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkterna.

4.3.21 Privatperson 26

Bra, jag röstar för ert förslag att utöka naturreservat.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentar

Miljö- och stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten.

4.3.22 Privatperson 27

Syfte; säkerställa ett tätortsnära naturområde för friluftsliv och rekreation, samt bevara och vårda dess naturvärden med tillhörande växt- och djurliv.

Det är den förhärskande naturtypen som ska bevaras. Det är den som är Lidingös natur.

Håll nere villkoren så att gemeneman orkar och kan ta till sig vad som gäller.

Allemansrättens grunder räcker med att hänvisa till Allemansrätten endast undantag från den bör ingå som villkor, exempelvis att man endast får elda på (av kommunen medgivna) iordningställda platser samt att vissa grupper får tälta längre period.

Strandskyddet gäller inom 100 m såväl på land som vatten där det saknas planer och områdesbestämmelser vilket jag utgår från att det gör på marken som ska ingå i Naturreservaten. Inom strandskydd är det förbjudet att bygga hus, anordningar och anläggningar om de strider mot något av strandskyddets syften, 1) trygga förutsättningarna till allemansrättslig tillgång till strandområden, 2) bevara goda livsvillkor för djur och växtliv. Då syftet med naturreservatet är friluftsliv och rekreation bör villkor finnas för dispens för friluftsanordningar typ vindskydd, grillplatser samt friluftsanläggningar typ utegym, löp-, -rid-, -cykel- och skidspår.

Ägare till naturreservatsmarkerna är kommunen, något enstaka samäganderättsområde samt vattenägare. Naturreservatets villkor ska begränsas till det. Villkoren får inte avse närliggande fastigheters. Det skapar konflikter.

Värdefulla träd bör identifieras och ges biotopskydd. Då naturen ständigt förändras, om än sakta, så ska specifika biotoper identifieras och beskrivas vad som ska bevaras då bevarandeåtgärder isig är en påverkan på naturen.

Villkorsförslagen är alldeles för omfattande. Finns ett villkor för varje intresse vilket kommer att skapa onödiga prövningar.

Vissa villkor upplevs påverka grannfastigheterna väsentligt bland annat det om staket runt "tomten" (tomten, läs tomtplatsavgränsning, kan vara så nära som 3 meter från ett hus, vilket jag just nu har en klient som fått). Det ska framgå att befintliga fastigheten som gränsar till reservatet är undantagna från reservatsföreskrifterna. Ett väsentligt förtydligande.

Kulturmiljöer som ska bevaras måste identifieras och beskrivas vad det är i miljön som ska bevaras. Exempelvis Långängens gård – är det upplevelsen av en gårdsmiljö från 1770-talet eller är det husen isig? Exteriört eller interiört? Vilken historisk tidpunkt är det som ska bevaras?

I syftet upplevs huvudsyftet vara "friluftsliv och rekreation" men i villkoren vid en konflikt ställs naturvärdena före friluftsliv- och rekreation.

Syftet ska vara att bevara naturområdena för friluftsliv- och rekreation. Det är vad Lidingöborna vill ha. En form av "garanti" att det finns en begränsning för vad som får bebyggas. Naturen ska vårdas och skötas så att den gynnar syftet. Vad som har högsta naturvärde, hur de skapas och bevaras är föränderligt över tiden, i dag är det bl.a. bin, insektshotell och våtmarker i morgon är det något annat. Medborgare vill kunna se de värden som för tiden är i fokus varför villkoren inte ska låsas till dagen syn på natur- och skogsvård. Där emot måste det finnas en skötselplan som utgår från dagens önskemål men som kan ändras med tiden. En stor konflikt i dag är att Lidingöborna vill ha en "användbar" skog medan skogsvården vill ha en svår användbar skog där allt det döda och skadade ska vara kvar för att skapa biologisk mångfald.

Begreppet rekreation innebär och kräver att det finns väsentliga naturvärden och att områdena hålls välvårdade.

Jag går igenom villkoren:

Sätter ett stort:

A för det som ingår i allemansrätten och inte behöver ett villkor.

UA villkor för undantag från allemansrätten

S styrs av strandskyddet inom strandskyddsområde

US villkor behövs för att möjliggöra dispens från strandskyddet

GF berör grannfastigheter utanför naturreservatet.

Föreskrifterna Långängen

MB 7 kap 6§. Naturreseptatet omfattar inte privatmark (med undantag av samägt område) därför finns det inget intrång som bör tålas. p 1-9 avser reservatsmark. Här bör det i stället stå att naturreseptatet inte gör något intrång på privatägd mark, med undantag av det samägda som ingår i reservatet.

Naturreseptat kan upphävas av kommunfullmäktige om det finns ”synnerliga skäl”. Enligt lagkommentaren kan ”synnerliga skäl” vara att planmässiga omständigheter förändrat kommunens syn på vad som är en lämplig markanvändning.

Utöver ovanstående synpunkter har vi fått in detaljerade kommentarer infogade i beslutstexten.

Miljö- och stadsbyggnadskontorets kommentarer

Det är den förhärskande naturtypen som ska bevaras

Ingen åtgärd. Lidingös natur kännetecknas framför allt av en mosaik av olika naturtyper. Denna variationsrikedom är väldigt värdefull såväl för växt- och djurlivet som för oss människor. Denna mosaik är väl representerad i naturreseptatet. Det är många olika naturtyper som behöver bevaras för att denna mosaik ska finnas kvar i framtiden.

Håll nere villkoren

Ingen åtgärd i beslutet, men miljö- och stadsbyggnadskontoret kommer att ta fram lättillgänglig information till allmänheten. Kontoret har hela tiden arbetat för att hålla nere antal föreskrifter. Reservat i tätbebyggt område behöver dock fler föreskrifter än reservat som ligger mer avskilt. Det behövs tydlighet i områden som nyttjas av många olika personer med olika intressen. Beslutet är inte ett informationsmaterial, utan informationsmaterial kommer tas fram när beslutet är fattat.

Finns ett villkor för varje intresse vilket kommer att skapa onödiga prövningar

Ingen åtgärd. Miljö- och stadsbyggnadskontorets erfarenhet, och bedömning för framtiden, är att tydlighet underlättar och minskar risken för konflikter. Vi har bara föreslagit krav på tillstånd eller dispens, när vi bedömt att det behövs för att bevara reservatets värden.

Det räcker med att hänvisa till allemansrätten

Ingen åtgärd. Föreskrifter ska inte omfatta det som tydligt regleras i annan lagstiftning, men allemansrätten är i sig ingen lag utan en sedvanerätt, som i många fall är otydlig. De föreskrifter som föreslås tas bort, bedömer vi ska vara kvar. Miljö- och stadsbyggnadskontoret har i föreskrifterna tagit med det som kontoret bedömer inte täcks av allemansrätten eller är för otydligt i allemansrätten. De föreskrifter som föreslås tas bort är föreskrifter som brukar finnas med i nästan alla naturreseptats föreskrifter. Miljö- och stadsbyggnadskontoret har också i några fall bl.a. för tältning infört lättande jämfört med allemansrätten. Detta kan göras eftersom Lidingö stad är markägare.

Villkor för dispens från strandskyddet

Ingen åtgärd. Dispens från strandskydd måste alltid prövas i varje enskilt fall. Miljö- och stadsbyggnadskontoret kan inte föregå den prövningen. Lagstiftningen kan dessutom förändras med tiden.

Värdefulla träd och kulturmiljöer bör identifieras och mål och skötsel specificeras

Ingen åtgärd. Den detaljerade skötseln finns i skötselplanen inte reservatsbeslutet. Miljö- och stadsbyggnadskontoret bedömer att det är där detaljerna ska finnas. Att införa biotopskydd för enstaka träd är inte aktuellt, möjligen skulle man kunna skydda enskilda träd som naturminne, men naturreservatet ska ge de värdefulla träden det skydd de behöver. När det gäller åtgärder i värdefulla kulturmiljöer, så bedöms de i samband med eventuella tillstånd och dispenser av miljö- och stadsbyggnadskontoret i samråd med stadens antikvarie eller annan relevant tjänsteman med sakkunskap. Det är också möjligt att skriva in villkor i stadens arrendeavtal. Som stöd i bedömningar finns de kulturmiljöinventeringar som staden har gjort, och om behov finns kan dessa fördjupas beroende på föreslagen åtgärd.

Vissa villkor upplevs påverka grannfastigheterna

Ingen åtgärd. Grannfastigheterna omfattas inte av reservatsbestämmelserna. Det framgår av beslutet, såväl som av beslutskarta och fastighetsförteckning. Tomtplatsavgränsning görs i samband med dispens från strandskyddet. Det är ett förtydligande av var allemansrätten ska gälla och inte gälla. Det finns inga tomtplatsavgränsningar i den meningen i reservatet. Det finns några enstaka arrenderade tomter. För dessa tomter finns undantag i reservatsföreskrifterna.

Konflikt mellan friluftsliv och rekreation och naturvärden

Ingen åtgärd. Det är bara i områden med höga och högsta naturvärde där naturvärdena ska prioriteras. Om rekreationsvärden ska bibehållas långsiktigt så måste naturvärdena bevaras.

Många Lidingöbor vill ha naturlig natur. Det visar sociotopundersökningen som gjordes 2013. Miljö- och stadsbyggnadskontorets uppfattning är att många Lidingöbor vill ha en variationsrik omväxlande natur med höga upplevelsevärden. Kontorets bedömning är att konflikten inte är så stor. Med en välgenomtänkt skötsel går det att gynna både rekreationsvärden och biologisk mångfald. Utöver att minskad biologisk mångfald är ett av jordens allra allvarligaste miljöproblem, så är en långsiktigt hållbar skötsel viktig för att Lidingöbor även i framtiden ska ha natur att vistas i.

Inget intrång som bör tålas

Ingen åtgärd. Det finns privat vatten som ingår. Även Lidingö stad, som markägare, och Lidingö stads tomt AB ska tåla intrång, likväl som arrendator och annan innehavare av särskild rätt också ska tåla intrång enligt B-föreskrifterna. Det finns heller inget förbud mot försäljning, vilket gör att det inte finns garantier för att Lidingö stad alltid kommer fortsätta äga den mark staden äger i dag.

Upphävande av naturreservat

Ingen åtgärd. Synnerliga skäl är mycket starka skäl.

Detaljerade kommentarer infogade i beslutstexten

Många av dessa synpunkter är önskemål om mer detaljer i beslutet. Dessa detaljer finns i skötselplanen och det är där vi bedömt att de ska vara. Andra kommentarer har bemötts ovan och ytterligare andra kommentarer har bedömts vara just kommentar mer än förslag till ändringar. En synpunkt som inte bemötts ovan är skyddet av rödlistade arter.

Rödlistade arter

Ingen åtgärd. De flesta rödlistade svampar, lavar, mossor och ryggradslösadjur och många kärlväxter skyddas inte av artskyddsförordningen utan behöver föreskrifter om förbud mot plockning och insamling för att skyddas i reservatet.

Undantag för de med fiskerrätt i fiskefredningsområde

Ingen åtgärd. För att fredningen av fisk ska få effekt så behöver alla omfattas av beslutet. Beslutet har inte med reservatsbeslutet att göra, utan är redan fattat först av kommunstyrelsen, sedan av Länsstyrelsen Stockholm och därefter har det slutgiltiga beslutet tagits av Havs- och vattenmyndigheten.

Riksintresset Stockholms inlopp

Ingen åtgärd. Finns riksintresse ska det nämnas i ett reservatsbeslut. De värden som anses extra betydelsefullt på Lidingö är också relevant att nämna.

Hänvisningen till regionala utvecklingsplanen (RUF5)

Ingen åtgärd. Miljö- och stadsbyggnadskontoret bedömer att det är relevant att hänvisa till rekommendationer och förhållningssätt i RUF5 2050.

Revidering av beslut och föreskrifter samt skötselplan

Med anledning av bland annat de synpunkter som framförts har följande förändringar gjorts i förslaget till beslut och föreskrifter samt skötselplan för Långängen-Elfviks naturreservat.

5.1 Revidering av beslut och föreskrifter

5.1.1 Revidering av föreskrifter

Läsanvisning

Förändringar gjorda i föreskrifterna har markerats med understrykning och grön färg. Vissa föreskrifter har reviderats och/eller kompletterats och några föreskrifter har tillkommit. En föreskrift har tagits bort. Dessa förändringar har gjort att numreringen för vissa föreskrifter har ändrats sedan remissversionen. Endast reviderade eller helt nya föreskrifter redovisas nedan.

A-föreskrifter

I naturreservatet är det förbjudet att:

- **A2** ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle, undantaget träd som fallit över väg, stig eller in på tomt, eller som av förvaltare bedöms kunna orsaka skada, som får kapas och dras åt sidan.

Kommentar: Efter synpunkt från teknik- och fastighetsnämnden har föreskriften kompletterats.

- **A3.** spränga, schakta, gräva, påla, muddra, dika, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk bearbetning av mark och sediment.

Kommentar: Miljö- och stadsbyggnadskontoret anser att grävning och pålning kan motverka syftet med reservatet varför "gräva" och "påla" lagts till föreskriften.

- **A4.** anlägga väg eller uppställningsplats för lastbilar och andra större fordon eller maskiner samt asfaltera befintlig grusväg.

Kommentar: Lastbilar är tillagt i föreskriften i stället för husbil, då husbil är ett begrepp som inte definierats i lag om vägtrafikdefinitioner (2001:559). Föreskrift A4 har även delats upp i två föreskrifter, se föreskrift A13.

- **A5.** Kalka, använda kemiska bekämpningsmedel eller konstgödsel.

Kommentar: Miljö- och stadsbyggnadskontoret ser inte att ett förbud mot kalkning krävs. Kalkning kan komma att behöva göras på Elfviks gård i framtiden. Detta är en kostsam åtgärd som kräver en markkartering och är inget som görs lättvindigt.

- **A8.** införa främmande växt- och djurarter, undantag gäller för gröda på åkermark.

Kommentar: Denna föreskrift var tidigare en C-föreskrift men har flyttats till A-föreskrifterna. Att införa växt- och djurarter är inte tillåtet enligt allemansrätten utan kräver rådighet över marken varför denna föreskrift har flyttats till A-föreskrifterna.

Utan tillstånd från Lidingö stad är det förbjudet att:

- **A10.** dra fram ny ledning i mark, vatten och luft. Renovera och gräva om mark- och vattenledningar eller byta ut befintliga markledningar mot liknande eller större ledning, förlägga ny spillvattenledning parallellt med den befintliga samt förnya befintlig luftledning. Undantag från detta gäller för akuta åtgärder vid exempelvis läckor och kabelbrott. I sådana fall ska stadens tillsynsmyndighet underrättas och ges möjlighet att lämna anvisningar t.ex. kring lämpliga

försiktighetsåtgärder. Återställandet av marken ska ske i samråd med, och godkännas av, stadens tillsynsmyndighet.

Kommentar: Miljö- och stadsbyggnadskontoret anser att föreskrift A9 och A10 (i remissversionen) hänger ihop. De har därför slagits ihop till en föreskrift: A10. A10 i remissversionen var otydlig och texten har reviderats. Innebörden är i princip densamma, men texten har förtydligats. Den skillnad som finns i innehåll är att det vid akuta åtgärder ställs lite större krav på kontakt med stadens tillsynsmyndighet.

- **A11.** anlägga lekplats, utegym, sport- och idrottsytor, campingplats, hundhage, bikupa eller annan anläggning eller anordning.

Kommentar: Efter synpunkt från teknik- och fastighetsnämnden har *hundhage* lagts till föreskriften, miljö- och stadsbyggnadskontoret anser att ett förtydligande av föreskriften är bra. *Bikupa* har också lagts till eftersom det förekommer problem med att bikupor sätts ut olovligen. Tambin kan konkurrera ut vilda bin (varav många är hotade) om kuporna sätts ut på fel platser. *Campingplats* har lagts till eftersom denna punkt finns med i nuvarande reservat. *Anordning* har lagts till för att täcka in allt som föreskriften bör gälla.

- **A 13.** anlägga stig, spår, eller parkeringsplats för personbilar (klass 1) och andra mindre fordon.

Kommentar: En del av föreskrift A4 har flyttats och blir en ny föreskrift, A13. Åtgärderna i föreskrift A13 kräver tillstånd i stället för dispens. Miljö- och stadsbyggnadskontoret bedömer att nya parkeringsplatser eventuellt kan komma att behövas för att uppnå reservatets syften. Anläggandet bör därför inte vara förbjudet, utan kräva tillstånd.

Miljö- och stadsbyggnadskontoret bedömer att anläggande av spår och stigar lämpligast sker genom en tillståndsprövning, varför *stig* och *spår* har lagts till föreskriften. Att anlägga stigar är förbjudet i nuvarande naturreservats föreskrifter.

B-föreskrifter

Markägare, arrendator och annan innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla följande anordningar och åtgärder:

- **B2.** anläggning och underhåll av anläggningar för friluftslivet såsom spår, leder, sittplatser, spänger, trätrappor, grillplatser med vedförråd, vindskydd, toaletter, skräpkorgar och liknande anordningar samt skötsel av vägar och vägkanter.

Kommentar: efter synpunkt från Länsstyrelsen har föreskriften kompletterats.

- **B3.** natur- och kulturmiljövårdande skötselåtgärder såsom röjning, naturvårdsgallring, luckhuggning, utfasning av gran i löv- eller tall-dominerade områden, bortförel av avverkade träd och buskar, ringbarkning eller

frihuggning av tall och ek, kvarlämnande och skapande av död ved, slåtter, bete, restaurering av tidigare öppna marker genom avverkning av träd, röjning av buskar och stubbfräsning eller likvärdig skötselmetod, insådd av ängsväxter, bränning av fjolårsgräs i ängsmark, skapande av sandblottor för att gynna sandlevade insekter, stängsling för bete eller ängsskötsel, rensning av fria vattenytor, restaurering av våtmarker, sjöar och kustvatten, reduktionsfiske, slyröjning i vägområdet, putsning av diken och öppen ängs- och betesmark, fågelholkar som sätts upp på sådant sätt att träden inte skadas, anläggande av faunadepåer och risupplag, samt dränering av gångvägar och spår liksom dikesrensning.

Kommentar: efter synpunkt från Länsstyrelsen har ytterligare exempel på skötselåtgärder beskrivits i denna föreskrift.

- **B9.** åtgärder i syfte att flytta eller upparbeta vindfällan inom reservatet, i de fall vindfällan från stormfällning kan orsaka ett hot mot områdets naturvärden, blockerar spår, led eller stig, avsevärt försvårar friluftslivets framkomlighet över betydanse arealer, eller för att möjliggöra bete.

Kommentar: Efter synpunkt från teknik- och fastighetsnämnden har föreskriften kompletterats.

C-föreskrifter

I naturreservatet är det förbjudet att:

- **C1.** gräva, hacka, borra, klottra, spraya, måla, elda på klippor eller på annat sätt skada berg, jord, sediment eller sten.

Kommentar: Miljö- och stadsbyggnadskontoret anser att klottra och spraya på ovan nämnda objekt motverkar syftet med reservatet, varför föreskriften kompletterats.

- **C2.** bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada såväl levande som döda träd och buskar, undantaget lösa pinnar som får plockas för lek och enklare kojbygge,

Kommentar: Efter synpunkt från kultur- och fritidsnämnden har föreskriften förtydligats enligt ovan.

- **C3.** skada vegetationen, till exempel genom att slå, klippa, klottra, spraya, måla eller gräva upp växter samt plocka växter, mossor och lavar till försäljning,

Kommentar: Miljö- och stadsbyggnadskontoret anser att klottra, spraya och måla på vegetationen motverkar syftet med reservatet, varför föreskriften kompletterats.

- **C6.** Ställa upp lastbil, husvagn, släp, eller liknande över natt på anvisad parkeringsplats.
- **C7.** ställa upp personbil på anvisad parkeringsplats mer än ett dygn,

Kommentar: Föreskrift C6 och C7 var i remissversionen en och samma föreskrift som har delats upp i två föreskrifter, efter synpunkt från Länsstyrelsen. I tillägg har maxgränsen för uppställning av personbil minskats från två till ett dygn, då man de flesta dagar högst får parkera i 24 timmar i följd på parkeringsplatser, utan tillägsskylt, på Lidingö.

- **C8.** framföra motordrivet fordon, inklusive moped, annat än på bilväg, med undantaget elcykel och elsparkcykel som även får framföras på gång- och cykelvägar.

Kommentar: Elcykel klassas inte som motordrivet fordon, så därför har undantaget för elcykel tagits bort från föreskriften. Det är alltså tillåtet att cykla med elcykel på GC-vägar, motionsspår med mera. Det är bara i ridspår och i terrängen som cykel och elcykel inte får framföras.

- **C10.** medföra okopplad hund i beteshagar, motionsspår, ridspår, led, mountainbikespår och i området som markerats i beslutskartan, undantaget vid arbete med vallning, till exempel av får. Med god uppsikt över hunden och visad hänsyn till de som nyttjar spåren, kan spår tillfälligt korsas,

Kommentar: I nuvarande reservat tillåts arbete med vallning. Miljö- och stadsbyggnadskontoret anser inte att *arbete* med vallning motverkar naturreservatets syften. Led har också lagts till föreskriften eftersom led är en form av spår (som i första hand är tänkt för gående).

- **C14.** sätta upp tavlor, plakat, affischer, reflexer, stigmarkeringar eller liknande, undantaget tillfälliga skyltar i samband med skolverksamhet, ideella föreningars tränings- och tävlingsverksamhet, och tillståndgivna aktiviteter, som sätts upp utan att skada träd, med snören, gummiband eller liknande. Alla tillfälliga markeringar ska plockas bort direkt efter genomförd aktivitet. Undantaget omfattar även information på särskilt anvisade anslagstavlor.

Kommentar: För att underlätta för ideella föreningars tävlingsverksamhet är dessa också undantagna föreskriften. För att undvika att affischer, stigmarkeringar med mera blir kvar i naturen har föreskriften kompletterats med information om att dessa ska plockas bort direkt efter genomförd aktivitet.

- **C15.** framföra båt eller annan farkost med förbränningsmotor, oavsett motorstyrka eller med elmotor med motorstyrka på mer än en hästkraft i Kottlasjön, Stockbysjön, Stockbyån, Gråviken eller Ekholmsnässjön.

Kommentar: Stockbyån har lagts till föreskriften då miljö- och stadsbyggnadskontoret missat att ta med ån i remissversionen.

- **C16.** använda störande motordriven anordning för lek eller sport (gäller inte modellflyg inom anvisat område på Elfvik).

Kommentar: denna föreskrift finns i nuvarande naturreservatets föreskrifter. Länsstyrelsen reagerade på att denna föreskrift var borttagen i remissversionen

eftersom det innebär ett förmildrande. Föreskriften förbjuder inte användandet av motordriven anordning för lek eller sport, endast om det används på ett störande sätt. Föreskriften hindrar inte heller arbete med motordriven anordning.

- **C 17.** cykla eller köra cykel med elmotor i terräng utanför skyltade spår, leder, gång- och cykelvägar och i ridspår med undantag för kortare sträckor där ridspår sammanfaller med cykelväg eller utmärkta motions- eller mountainbikespår.

Kommentar: Föreskriften har tillkommit eftersom det förekommer problem med att cyklister cyklar ute i terrängen vilket sliter hårt på marken. För att undvika konflikter mellan cyklister och ryttare, vars hästar kan skrämmas, får man inte heller cykla i ridspår.

- **C18.** lyfta eller landa med bemannad luftfarkost.

Kommentar: Förbudet finns med i nuvarande naturreservat och borttagandet av föreskriften innebär ett förmildrande. Miljö- och stadsbyggnadskontoret har därför lagt till föreskriften igen.

Utan tillstånd från Lidingö stad är det förbjudet att:

- **C20.** sätta upp partytält, tävlingscenter, presenning, alla former av toaletter, bord eller liknande, undantaget mindre bord i samband med skolverksamhet och ideella förenings tränings- och tävlingsverksamhet.

Kommentar: tidigare stod här större bord. Nu har ett undantag för användning av mindre bord lagts till för skolverksamhet och ideella förenings tränings- och tävlingsverksamhet.

- **C21.** anordna tävlingar marknader, filminspelning, bröllop eller andra privata samlingar, event, eller liknande verksamheter med fler än 50 personer, eller om arrangemanget varar i mer än 3 timmar. Undantag gäller för skolverksamhet och ideella förenings träningsverksamhet. Undantag gäller även för ideella föreningar som får anordna tävlingar med högst 150 personer och som varar i högst 6 timmar.

Kommentar: Maxtiden samt maxantal deltagare vid arrangemang har sänkts eftersom miljö- och stadsbyggnadskontoret bedömer att arrangemangen kan innebära en stor belastning på naturmiljön och störa övriga reservatsbesökare. Men för att underlätta för ideella förenings träningsverksamhet är dessa nu undantagna föreskriften. Maxgränsen för antal deltagande i ideella förenings tävlingsverksamhet har höjts till 150 personer.

- **C22.** på ett störande sätt använda radio, musikanläggning, volymstarka musikinstrument, högtalare, visselpipor eller annat som avger ljud av höga volymer (se Naturvårdsverkets riktlinjer för buller).

Kommentar: hänvisningen till Naturvårdsverkets riktlinjer till buller har tagits bort från föreskriften, då hänvisningen endast var tänkt som en anteckning.

D-föreskrifter

Föreskrifterna under A och C ovan ska inte gälla följande:

- **D1.** Reservatsförvaltaren eller den som förvaltaren utser får utföra de åtgärder som ska tillgodose syftet med naturreservatet och som anges i B-föreskrifterna. Undantagen gäller föreskrift A1-3, C1-3, C5-8, C14-15.

Kommentar: reservatsförvaltaren har fått undantag från föreskrift **C15** som lyder: det är förbjudet att ”framföra båt eller annan farkost med förbränningsmotor, oavsett motorstyrka eller med elmotor med motorstyrka på mer än en hästkraft i Kottlasjön, Stockbysjön, Stockbyån, Gråviken eller Ekholmsnässjön”), denna möjlighet är viktigt för förvaltarens arbete.

- **D3.** Personal inom polisen, kustbevakningen, sjukvården, räddningstjänsten eller kommunal viltvårdare, får vid insatser använda olika typer av fordon och hund. Undantagen gäller för föreskrift C5-12, C14-15, C17-18. Anmälan ska om möjligt göras till förvaltaren och/eller tillsynsmyndigheten i förväg, annars snarast efter genomförandet.

Kommentar: Undantag från föreskrift **C12** och **C17-18** har lagts till denna föreskrift för att underlätta ovannämnda personals arbete. Föreskrift **C12** lyder: det är förbjudet att ”framföra vattenskoter, undantaget till och från egen eller arrenderad brygga”, Föreskrift **C17** lyder: Det är förbjudet att ”cykla eller köra cykel med elmotor i ridspår och i terräng utanför anordnade spår, leder, gång- och cykelvägar”. Föreskrift **C18** lyder: Det är förbjudet att ”lyfta eller landa med bemannad luftfarkost”.

- **D4.** Servitut och ledningsrätter gäller i reservatet. Beroende på servitut och ledningsrätt undantas rättighetsinnehavaren från föreskrifterna A1-A4, A10, A12-13, C1-C3, C8-9, C14. Undantaget gäller endast för det som uttryckligen följer av rättigheten. Riskerar en åtgärd att bryta mot något annat i föreskrifterna så krävs dispens eller tillstånd. Alla arbeten i reservatet måste utföras med stor hänsyn till reservatets värden.

Kommentar: Ordet ”servitutet” har bytts ut mot ”rättigheten”. Ordet ”servitutet” har bytts ut mot ”rättigheten”.

Undantag från föreskrift **A1**, **A13**, **C3**, **C8** och **C14** har lagts till denna föreskrift för att de med ledningsrätt och servitut inte ska påverkas negativt av reservatsbildningen.

- Föreskrift A1 lyder: det är förbjudet att ”avverka, beskära eller skada träd och buskar eller utföra annan skoglig åtgärd”.

- Föreskrift A13 lyder: det är förbjudet att "anlägga stig, spår, eller parkeringsplats för personbilar (klass 1) och andra mindre fordon,"
- Föreskrift C3 lyder: det är förbjudet att "skada vegetationen, till exempel genom att slå, klippa, klottra, spraya, måla eller gräva upp växter samt plocka växter, mossor och lavar till försäljning".
- Föreskrift C8 lyder: det är förbjudet att "framföra motordrivet fordon, inklusive moped, annat än på bilväg".
- Föreskrift C14 lyder: det är förbjudet att "sätta upp tavlor, plakat, affischer, reflexer, stigmarkeringar eller liknande, undantaget tillfälliga skyltar i samband med skolverksamhet, ideella förenings- och tävlingsverksamhet, och tillståndsgivna aktiviteter, som sätts upp utan att skada träd, med snören, gummiband eller liknande. Alla tillfälliga markeringar ska plockas bort direkt efter genomförd aktivitet. Undantaget är även information på särskilt anvisade anslagstavlor".
- **D5. På tomt- och gårdsmark, enligt beslutskartan, gäller ingångna avtal med staden. I den mån rätt, som följer av avtal, inte kan utövas till följd av naturreservatets föreskrifter ska den rätten ha företräde framför följande föreskrifter: A1-3, A8, C1-5, C8-9, C11, C14, C20-21.**

Kommentar: Undantag från föreskrift A1-3, A8, C1-3 och C14 har lagts till denna föreskrift för att underlätta för verksamheter på tomt- och gårdsmark. Föreskriften har även omformulerats för att täcka in flera verksamhetsutövare.

- föreskrift A1 lyder: det är förbjudet att "avverka, beskära eller skada träd och buskar eller utföra annan skoglig åtgärd",
- föreskrift A2 lyder: det är förbjudet att "ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle, undantaget träd som fallit över väg, stig eller in på tomt, eller som av förvaltare bedöms kunna orsaka skada, som får kapas och dras åt sidan".
- föreskrift A3 lyder: det är förbjudet att "spränga, schakta, gräva, påla, muddra, dika, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk bearbetning av mark och sediment",
- föreskrift A8 lyder: det är förbjudet att "införa främmande växt- och djurarter, undantag gäller för gröda på åkermark"
- föreskrift C1 lyder: det är förbjudet att "gräva, hacka, borra, klottra, spraya, måla, elda på klippor eller på annat sätt skada berg, jord, sediment, sten",
- föreskrift C2 lyder: det är förbjudet att "bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada såväl levande som döda träd och buskar, undantaget lösa pinnar som får plockas för lek och enklare kojbygge",
- föreskrift C3 lyder: det är förbjudet att C3 "skada vegetationen, till exempel genom att slå, klippa, klottra, spraya, måla eller gräva upp växter samt plocka växter, mossor och lavar till försäljning".

- föreskrift C8 lyder: det är förbjudet att ”framföra motordrivet fordon, inklusive moped, annat än på bilväg”.
- föreskrift C11 lyder: det är förbjudet att ”rida annat än på anvisade ridspår, vägar och ridvolt”.
- föreskrift C14 lyder: det är förbjudet att ”sätta upp tavla, plakat, affisch, reflexer, stigmarkeringar eller liknande, undantaget tillfälliga skyltar i samband med skolverksamhet, ideella förenings tränings- och tävlingsverksamhet, och tillståndgivna aktiviteter, som sätts upp utan att skada träd, med snören, gummiband eller liknande. Alla tillfälliga markeringar ska plockas bort direkt efter genomförd aktivitet. Undantaget är även information på särskilt anvisade anslagstavlor”.
- **D6.** Underhåll och skötsel av dagvattenanläggningar. Gäller föreskrift A3, A6-7, C1, C3, C5-6, C8, C14. Riskerar en åtgärd att bryta mot något annat i föreskrifterna så krävs dispens eller tillstånd. Alla arbeten i reservatet måste utföras med stor hänsyn till reservatets värden.

Kommentar: Undantag har införts som en särskild punkt eftersom skötseln av dessa anläggningar inte i första hand utförs för att uppnå reservatets syfte.

- **D7.** Anläggande av ny grusad cykelväg längs Ekholmsnäsvägen. Planering och genomförande ska ske med stor försiktighet och omsorg om de natur- och kulturvärden som finns i området, främst ekar och andra äldre ädellövträd. Arbetet ska utföras i nära samarbete med ekolog och arborist med kunskap om bevarande av äldre träd och skydd av trädens rotzon. Gäller föreskrift A3-4, A6-7, C1, C3, C5-6, C8, C14.

Kommentar: Undantag har införts för anläggande av ny grusad cykelväg längs Ekholmsnäsvägen. Tidigare fanns förslaget med i den löpande texten i beslut och föreskrifter samt som ett undantag i en A-föreskrift. Punkten lämpar sig dock bättre som en D-föreskrift, då åtgärden kan behöva undantag från fler föreskrifter. Cykelvägen kommer inte att inverka negativt på syftet med naturreservatet eftersom hänsynskrav ställs i föreskrift D7.

- **D8.** Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, får bedriva skogligt försök respektive skoglig forskning i Föreskriftsområde F1 (se besluts-karta) i Yttringeskogen avseende hyggesfritt skogsbruk enligt gällande avtal med Lidingö stad. Försöksverksamheten och forskningen kan inbegripa skogliga aktiviteter som avverkning eller röjning av träd och buskar, uttransport av virke, markera träd, sätta upp markeringsband, snitslar eller nummerlappar. Försöksverksamheten och forskningen får pågå fram till att endera parten säger upp avtalet.

Kommentar: Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, bedriver enligt gällande avtal skoglig forskning respektive skogliga försök gällande

hyggesfri skogsskötsel i ett 13 ha stort område i Yttringeskogen på Elfviklandet. Därav behövs denna föreskrift.

- **D9. Föreskriftsområde F2 och F3 (se beslutskarta) är undantagna föreskrifter i det avseende att detaljplanernas bestämmelser för områdena är tillämpliga.**

Kommentar: I en del av vattenområdena vid Mölna och Elfvik, överensstämmer inte naturreservatets föreskrifter med gällande detaljplaner. Därför behövs föreskriftsområden med undantag från reservatsföreskrifterna.

Borttagna föreskrifter

Föreskrift **C14** i remissversionen har tagits bort efter senare inkommen synpunkt från Länsstyrelsen. Föreskriftens innehåll har i stället omformulerats och flyttats till avsnittet upplysningar.

Föreskriften löd: i naturreservatet är det förbjudet att ”anordna tävlingar och andra evenemang under perioden 1 mars till 30 juni, utan att ta hänsyn till synpunkter från tillsynsmyndigheten på Lidingö stad, som inhämtas minst en månad före arrangemangets genomförande”.

Upplysningen lyder: ”för att undvika störning på djurlivet och minimera slitage från besökare uppmanas arrangörer för aktiviteter och arrangemang som till exempel tävlingar, marknader, filminspelningar, bröllop och liknande evenemang kontakta staden för dialog om genomförande. Detta är särskilt viktigt under perioden 1 mars-30 juni. Arrangörer av större evenemang behöver tillstånd från markägaren”.

5.1.2 Revidering av löpande text

Beslut och föreskrifter har generellt setts över och redaktionella ändringar och förtydliganden har gjorts. I övrigt har texten reviderats och/eller kompletterats enligt följande:

- Beslut och föreskrifter har kompletterats med information om upphävande av tidigare beslut om naturreservat (s.2).
- Beslut och föreskrifter har kompletterats med exempel på avvägningar som kan behöva göras mellan olika värden (s.6).
- Beslut och föreskrifter har reviderats med text angående föreskrifternas ikraftträdande (s. 13).
- Beslut och föreskrifter har kompletterats med information om att vid tillståndsgivning ska även risk för påtaglig skada på riksintresse för kulturmiljövården Norra Boo - Vaxholm - Oxdjupet - Lindalssundet [AB 51, 58] beaktas (s. 13).
- Beslut och föreskrifter har kompletterats med upplysningar gällande fiskerilagstiftning (s. 14), jaktlagstiftning (s. 14), kulturmiljölagen (s. 14) och allemansrätten samt om evenemang och arrangemang i naturreservatet (s. 15).

- Beslut och föreskrifter har kompletterats med information om prioriterade bevarandevärden gällande riksintresse för kulturmiljövården Norra Boo - Vaxholm - Oxdjupet - Lindalssundet [AB 51, 58] (s. 17).
- Beslut och föreskrifter har kompletterats med information om att det öppna jordbrukslandskapet på Elfviklandet ingår i riksintresse för kulturmiljövården Norra Boo - Vaxholm - Oxdjupet - Lindalssundet [AB 51, 58] (s.18).
- Beslut och föreskrifter har kompletterats med information om att reservatet ligger inom påverkansområde för väderradar, som är av riksintresse för totalförsvaret enligt 3 kap. 9 § miljöbalken (s. 18).
- Beslut och föreskrifter har kompletterats med information om reservatets förenlighet med hushållningsbestämmelser, översiktsplan och detaljplaner (s. 18).
- Beslut och föreskrifter har kompletterats med information om ärendets beredning, till exempel har skyddet stärkts genom nya föreskrifter och undantag från föreskrifter har lagts till (s. 19-20).
- Beslut och föreskrifter har kompletterats med information om föreskriftsområden (s. 20-21) och reservatets avgränsning (s. 21).

5.1.3 Revidering av beslutscharta

Föreskriftsområden

Tre föreskriftsområden har lagts till beslutschartan. Det ena, F1, visar Skogsstyrelsens och Sveriges lantbruksuniversitets försöksyta/demonstrationsskog och forskningsområde där särskilda undantag gäller enligt gällande avtal. De två andra föreskriftsområdena, F2 och F3, visar de områden där undantag från reservatsföreskrifter gäller för åtgärder enligt gällande detaljplaner.

Tomt- och gårdsmark

Det område som Lidingö brukshundsklubb arrenderar är nu inritad som tomt- och gårdsmark för att underlätta för föreningens aktiviteter. På tomt- och gårdsmark gäller undantag från vissa föreskrifter. Även en del av marken runt byggnaderna på Hustegaholm och Elfvik har ritats in som tomt- och gårdsmark.

Koppeltvång

I beslutschartan framgår det nu även i text var koppeltvång gäller.

5.1.4 Naturreservatets gränsdragning

Då naturreservatets föreslagna föreskrifter stred mot en gällande detaljplan i Brevik har gränsen justerats något vid Gåshagaleden. Detsamma gäller vid ett mindre vattenområde vid Furutorp där gränsen också har justerats något.

5.2 Revidering av skötselplan

5.2.1 Löpande text skötselplan

Skötselplanen har generellt setts över och redaktionella ändringar och förtydliganden har gjorts. I övrigt har skötselplanen reviderats och/eller kompletterats enligt följande:

- Tabell för naturtyper (s. 8).
- Platsgeografisk beskrivning (s. 9).
- Berg- och jordarter (s. 9)
- Vattenområde (s. 10–12).
- Arters förekomst (s. 10–20).
- Utbredning av lövskogar (s. 14).
- Södergarnsängen (s. 16–17).
- Hustegaholm (s. 25).
- Mölna gård (s. 26).
- Lidingöloppet (s. 28).
- Skidspår (s. 28).
- Riksintresse för kulturmiljövården och totalförsvaret (s. 30).
- Detaljplaner (s. 30–31).
- Föreskriftsområden (s. 31).
- Generella riktlinjer gällande riskträd, gallring och frihuggning av äldre tall och ek, stämpling av träd (s. 32) och skogliga åtgärder under fåglarnas häckningsperiod (s. 34) samt om att skötselplanen i framtiden kan komma att behöva revideras (s. 36).
- Möjlighet att skapa nya våtmarker (s. 43).
- Skogsstyrelsens och Sveriges lantbruksuniversitets skogliga försök respektive forskning i Ytringeskogen (s. 35).
- Skötselåtgärder i grandominerad skog (s. 40), sköselförslag på brukad åkermark, skötselåtgärder i naturbetesmark (s. 46) och ängsmark (s. 48–49) samt skötselåtgärder i vattenområden (s. 51).
- Friluftsliv (s. 52, 55).
- Tillgänglighet i naturreservatet (s. 52, 55).
- Information insådd av blommande växter i naturreservatet (s. 55).
- Skötsel av kulturmiljöer (s. 56).
- Vägar och ledningsnät (s. 58).
- Reservatsförvaltning (s. 58–59).

5.2.2 Bilagor

Bilaga A, Skötselplanens digitala innehåll och uppbyggnad

Bilaga A har uppdaterats med ett förtydligande avseende till exempel vem den digitala skötselplanen riktar sig till och med information om gräsklippning/slaghackning.

Kartbilagor

Kartorna har generellt setts över och gjorts tydligare för att öka läsbarheten. En del av symbolernas placering har justerats samt en del spår och vägar har korrigerats. Några felaktiga områdesindelningar i till exempel skötselkartan och i naturtypskartan har korrigerats.

Fortsatt arbete

Nästa steg i utökningen av Långängen-Elfviks naturreservat blir att hålla ett samråd med sakägare och berörda myndigheter. Sedan kommer handlingarna eventuellt revideras utifrån inkomna synpunkter i samrådet. Ett ytterligare samråd kan behövas vid omfattande revideringar, och därefter kan beslut om Långängen-Elfviks naturreservat fattas av kommunfullmäktige.

Miljö- och stadsbyggnadskontoret

Catarina Kvarnmalm
Miljöchef

Sunniva Farbu
Ekolog